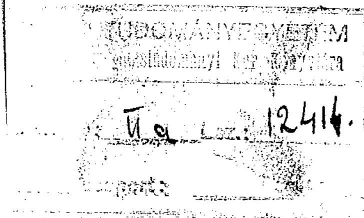
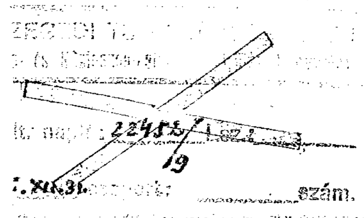
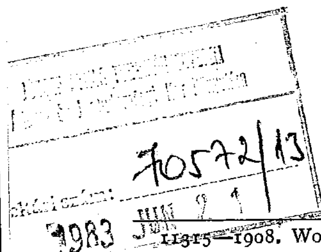
DR DÓCZI SÁMUEL

AZ IPARI TITOK

BUDAPEST 1908
BENKŐ GYULA
KÖNYV-KIADÓ-
:: HIVATALA ::
DOROTTYA-U. 2





Az ipari titok védelme nem más, mint a gazdasági ethikának, a forgalom jóhiszeműségének megóvása. Törvényes oltalma az értékteremtés tüzhelyének, valamikép az otthon védelme a házi békességnek biztositója.

Az önvédelem mentsége módot ad a szembetámadó ártalmatlanná tételére, miért legyen bárki az orv gazságának kitéve?

Miért legyen megengedve, hogy a megrendelők jegyzékét könyvelőm pénzért eladhassa (Nagykanizsa), hogy a művezetőm a gépem szerkezetét lerajzolva, a konkurrenshez vigye (Salgótarján), hogy levelezőm az egyik vevőmnek adott számlák másolatait a másiknak hátam mögött kiadja (Budapest)?

Az ipari titok kodifikálása ajtót nyitna a meghurczoltatásoknak. Lehetséges. De a Btk. valamennyi szakaszával így vagyunk.

Megnehezítené a felnövő generácziónak gazdasági boldogulását. Ha a törvény jó és még inkább, ha jó biró kezébe kerül, erről szó sem lehet.

Iparpolitikai szempontból pedig egyenesen kötelességünk. Mert államjogi lekötöttségünk ellensulyozására gazdasági téren mindent meg kell tennünk, a mi módunkban áll, a mi iparosaink helyzetének megerősítésére szolgálhat.

11315—1908. Wodianer F. és Fiai könyvnyomdája Budapesten.

Az olvasóhoz.

Aki *homo novus* a jogi irodalomban és a nyilvánosság előtt szót kér, jól teszi, ha olyan tárgyat választ, a mely praktikus kérdésre vonatkozik, a melyhez még a laikus is hozzászólhat. Mert ha a dogmatikának távolabbi tájaira kalandozik, akkor könnyen megeshetik, hogy a hozzáértők szemében vakmerőnek, a közömbösök előtt strébernek látszik, a hozzá nem értők pedig tudomást se vesznek munkájáról.

Mindezt elkerülheti, ha a mindennapos élet számára hajtja igába többé-kevésbbé dolgos muzsáját.

Hogy e meglehetősen aktuális dolgozatnak témája mégis a legelvontabb tárgyak egyike, arra mentségül szolgáljon az, hogy hivatásánál fogva két irányban is lekötötte szerző érdeklődését az ipari titok kérdése. Lekötötte, mert egy évtizedre terjedő, ipari téren mozgó tevékenysége a produktiv néposztályok szellemi tulajdoni viszonyainak állandó és közvetlen megfigyelé-

sére utalta — és lekötötte, mert mint jogászt, a legmodernebb jogterület eddig fel nem derített vidékeinek tanulmányozása, a kalandozás az eddig elhanyagolt tájakon, sok élvezettel kecsegtette.

Uti jegyzetek, napló-feljegyzések, reflexiók ilyenkor önkéntelenül is íródnak. Ezek vannak e füzet lapjain összegyüjtve. Közrebocsátásuk hasznos lehet, mert valamikor a hivatott tudósnak számottevő munkáját megkönnyíti, vagy kiegészítheti és támpontokat nyujthat a joggyakorlat jövendő kialakulásához.

Igy tehát programmunkát ne várjon senki e lapoktól; ellenben forrásmunkát, érdekes olvasmányt lelhet benne az, a kit komoly közgazdasági és jogi kérdések érdekelnek. Nagyrészben ezt az érdeklődést kivánták e dolgozatok felkelteni és ébrentartani, főleg az a néhány fejezet, a mely szaklapokban itt-ott már megelőzőleg is napvilágot látott és szakkörökben némi figyelmet keltett a téma iránt.

És még egyet kell a foldolgozás modorát illetőleg megjegyezni. Czélom volt, — az *életből* merítvén az anyagot, az *élet számára* dolgozni. Azért, mert meggyőződésem, hogy ilyen uj jogi matéria csak akkor válhatik husból és vérből való törvénynyé, ha a közönséges és mindennapos élet talajában vannak egészséges gyökerei. Össze kellett tehát egyeztetni az iskolai tudásnak és a népszerü megvilágitásnak szem-

pontjait. Ehhez nem közönséges kvalitások kellenek.

A kitartó törekvés, a becsületes igyekezet megvolt. Járt-e nyomában olyan eredmény, a milyet várni lehet, azt mások itéljék meg. Bizonyára akad benne hézag és hiányosság, amit sokszor csak elnézés, jóindulat pótolhat.

Ezt kérem igénytelen dolgozatom számára azoktól, a kik vele foglalkozni fognak, illetve erre érdemesnek vélik. Értem a birálókat.

Dr. Dóczi Sámuel.

Bevezetés.

A munka czélja az ipari titok kérdését minden irányban megvilágitani. Ez a vállalkozás a czél arányait meghaladó feladatnak látszik, mert hiszen az ipari titok nem foglal el olyan előkelő pozicziót a jog mai rendszerében, hogy igényt tarthasson egy szerves tárgyalás teljességére. Ha azonban mégis elszánta magát a szerző erre a munkára, ennek okát is akarja adni.

Első sorban szép feladatnak látszik egy nemzeti jogrendszert ily speczíális kérdés szempontjából olyan minucziózitással vizsgálni, a milyet egy hasonló téma megkiván. Végigmenni egy jogrendszernek egész területén és keresni, hogy az adott ujabb fejlemény milyen alapokkal bir a multban, milyen szerepe lehet a jövőben és hogy a jelenben milyen kiépítésre tarthat számot, ez haszonnal járhat minden analog matériának elméleti kezelésére nézve is.

Az ipari titok a magyar elméletben úgyszólván ismeretlen tárgy. Sem tankönyvek, sem magasabb célokat szolgáló tudományos művek, enciklopédiák nem foglalkoznak vele. És bár törvényeinkben és jogunkban nem ritkán fordul elő maga a kifejezés és a mit takar a név, még sem tudott eléggé átmenni a köztudatba az ipari titok fogalma. Pedig erre számot tarthatna ugy fontossága, mint érdekessége cimén. Alig van modernebb jogi probléma az ipari titoknál és ugyszólván érthetetlen, hogy a magyar btk., mely tagadhatatlanul a typikus európai btk.-ek alapján épült fel, az azokban előforduló ipari titkot teljesen mellőzte, annak létezéséről tudomást nem vett.

Ezt az ignorálást legalább is indokolni kellett volna. Ez a helyzet különben összefügg azzal a sajnos állapottal, hogy gyakorlati jogéletünk és jogtudományunk nem domborítja ki eléggé a modern gazdasági szempontokat. Ilyen a helyzet a magyar ipari biráskodás terén is. Szánandóbb materiát és felfogást, mint a milyen a magyar ipari biráskodás tekintetében tapasztalható, nem lehet a világon találni. És az alatt a 24 év alatt, mely a magyar iparosság folytonos revizió-sürgetése között mulott el, csak épen a jogászság nem követelte a magyar ipari biráskodás modern és célszerü reformját. Nagyobb rendszertelenséget, mint a milyen a szolgálati szerződésre vonatkozó magyar joganyagban mutatkozik, szintén alig lehet találni.

Az elméleti megmívelésnek ez a hiánya mélyebben fekvő okokból is magyarázható. Az ipari titok a gyakorlatban tömeges jelenség ugyan, de fellépésében, megnyilatkozásában, nem eléggé közönséges. Ép ezért az ipari titok gazdasági fontosságát rendszeresen kifejteni a nehezebb feladatok közé tartozik, mert a titoknak az egyeshez, az individuumhoz tapadó minemüségénél fogva az ipari titok, mint közgazdasági életjelenség, már természeténél fogva sem nyujthat könnyen támpontokat szerepének és befolyásának megrögzitésére, az ú. n. generalizálásra, a tudományos kutatás induktiv rendszerének alkalmazására. És távolabbról is csak akkor képezheti vizsgálódás tárgyát, ha a valóságos életből vett egyes eseteket, a melyekben az ipari titoknak nagyobb szerep jutott, kikapcsoljuk konkrét keretükből, azután beállitjuk őket az általánositás, annyira-mennyire lehetséges, kitolt távlatába és igy igyekszünk tanulságokat levonni az egyes esetek méltatásából. Egy szóval, mert az ipari titkok nehezen vonhatók el természetes talajukról és mert egyéni jellegűek, azért van az, hogy az ipari titok közgazdasági természetrajza eddig nem eléggé művelt tudomány.

Hálásabb teret nyujt az ipari titoknak jogi szempontból való méltatása. Itt már többé-kevésbé tételes törvényi intézkedésekkel van dolgunk. Alig van a művelt világnak törvényhozása, a mely az ipari titokról szóló rendelkezéseket ne

foglalna magában. És általában az is megállapitható, hogy ez a törvényhozási gondozás annál erősebb, minél magasabb rangot foglal el az illető nemzet a közgazdaságilag művelt államok sorában.

De a milyen kis mértékben jutott szerep az ipari titoknak a magyar joggyakorlatban, oly kevés méltatásban részesült a magyar tudományos világ részéről elméleti megvilágitás dolgában is. Büntetőjogi és közgazdasági kézikönyveink alig érintik az ipari titok kérdését. Számba sem veszi a nagyobb részük. Egyetlen enciklopédiánk, a Pallas-lexikon meg sem emliti. Mindössze ezt mondja a *titoksértés* vezérszava alatt:

»Titok megsértése bizonyos körülmények között büntetendő cselekményt képez. Ide tartozik 1. a levél és a távirdatitok, 2. a titoknak tiltott felfedezése, mely alatt büntetőtörvényünk a közhivatalnokot, ügyvédet, orvost, sebészt, gyógyszerészt, szülésznőt bünteti, ki valamely család vagy személy jó hirnevét veszélyeztető és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott vagy reábizott titkot alapos ok nélkül másnak felfedezi (Vétség, inditványi, segédekre is). Nem esik tilalom alá az az eset, ha a megjelölt személyek a titokról a hatóságot kötelességükhöz képest értesitik, a hatóság által megkérdeztetvén, vagy mint tanuk kihallgattatván, azt a hatóság előtt felfedezik.«

Ebben azonban egy szó sincs az ipari titokról. A Mandello-féle közgazdaság. lexikon is csak ott

és csupán annyiban tárgyalja, ahol a tisztességtelen versenyről szól. Önállóan azonban nem szól róla.

Ilyen körülmények között egyáltalában nem lehet azon csodálkozni, hogy annak idején, mikor a tisztességtelen versenyről szóló első törvényjavaslatban az ipari titkot is meg kellett volna oltalmazni, nem volt a talaj és a hangulat előkészitve arra, hogy az ipari titok bevonulhasson a tételesen megvédett szellemi jószágok sorába. Ez a bevonultatás egyébként csak kiegészités, pótlás lett volna, mert kimutatható, hogy az egyik oldalról az ipari titok épen olyan védelemben részesül már eddig is a magyar jogrendszerben, mint bármely más titok. Csak a szolgálati viszonyban érhető támadásokkal szemben óvtuk volna meg azzal, hogy a kérdéses szakaszokból törvény válik.

Valószinü tehát, hogy jórészt a kérdés szakirodalmi megvilágitása iránt tanusitott közönyben kell keresni okát annak a hivatalos körökben is általános, téves felfogásnak, mely szerint »a magyar törvények egyáltalában nem gondoskodnak az ipari titok védelméről.«*

Ezzel szemben valóságként áll az, hogy az ipari titkokat hatósági emberekkel szemben ép oly mértékben védik meg törvényeink, mint a külföldi törvényhozások és csupán az alkalmazottakkal és egyéb magánosokkal szemben maradnak védetlenül.

* Lásd az 1900. évi törvénytervezet előkészitő munkálatait.

* * *

Az a gondolat, a mely szerzőt a mű megirására vitte, szintén ebből a tapasztalásból származott. Tény t. i. az, hogy a magyar jogrendszer kifejezetten és már régen megvédi az ipari titkokat, de csak egy irányban. Az ipari titok t. i. a védelem középpontján kivül állókkal szemben szorul védelemre. Középpontjában maga a jogosult iparos áll. Kivüle, illetve körülötte azok állanak, a kiket a tilalom sujt. Ezek a kivül állók két csoportra oszlanak. Vannak köztük hatósági joggal felruházott egyének, szóval hivatalnokok és nem hivatalnokok. A hivatalnokokkal szemben sokféle formában védi a magyar törvény az ipari titkot. A nem hivatalnokokkal szemben ugyszólván teljesen védetlen. Ezt az ellentétet és következetlenséget kiemelni, annak tarthatatlanságát bebizonyitani, célja ennek a füzetnek és bár a tisztességtelen versenyről szóló uj tervezet ezt a következetlenséget részben megszünteti, mégis érdemes a kérdéssel behatóbban foglalkozni, azok miatt, a miket a monografikus irodalom hivatása szempontjából fentebb felhoztunk.

A mikor ezek szerint egy speciális jogterülethez tartozó anyag az egész Corpus Jurisban szerteszéjjel hever, a nélkül, hogy ezt a kérdés napirendre tüzésénél figyelembe vennék, és a mikor

ez az anyag egy szemeink előtt fejlődő jogvidéknek legvonzóbb pontjai közé tartozik, akkor könnyen jut kisértésbe bárki, a ki idevágó gyakorlati jelenségekkel találkozik lépten-nyomon, napi foglalkozása körében.

Hálás témának kinálkozik ilyen körülmények között elsősorban a magyar jogrendszer ebbeli álláspontjának tisztázása. Ezzel kapcsolatban a kérdés általános elméleti megvilágitása is indokolt feladatnak tünik. És ha ennek nyomán csak gyenge reménység kelhet a tekintetben, hogy a részletes feldolgozás a kodifikációs törekvések elejtett fonalának helyes irányban való felvételével járhat, akkor már a munka bőséges jutalma is kecsegteti azt, a ki reá vállalkozik.

Megállapitható egyébként, hogy az egész kérdés mindenfelé leköti a praktikus igazságszolgáltatásnak és a jogtudományi elméletnek figyelmét.

Nálunk is az érdeklődés homlokterében áll a kérdés. A Magyar Jogászegylet is felismerte a tárgy fontosságát, a mikor elhatározta, hogy a Fayer-pályadijat a titok büntetőjogi védelmével foglalkozó munkának adja ki. A budapesti orvosi kaszinó pedig az orvosi titok kérdését feldolgozó tanulmányra irt ki pályázatot. És nem szabad azt hinni, hogy ezek üres, akadémikus törekvések. A mindennapi ipari életben is sok hangos bizonyitékát lehet megtalálni annak a tételnek, hogy az ipari titok anyagát végre szervesen kell kodifikálni.

A kérdés egyébként is megérdemli az önálló feldolgozást. Ha figyelembe vesszük, hogy a szellemi vagyontárgyak jogrendszere a gazdasági haladás érdekében az egész művelt világon fejlődőben van, akkor az ipari titok kérdése elég fontosnak látszik arra, hogy a magyar tudományos körök is foglalkozzanak vele. Első sorban tehát arra szolgál ez az igénytelen munkácska, hogy a kérdés tudományos kezelésére hivatott férfiak figyelmét a probléma felé terelje. Olyan országban, a hol a közérdeklődés homlokterébe napjainkban mind erősebben nyomulnak a produktiv munka szempontjai, kettős sulylyal nehezedik a jogászság vállaira az a feladat, hogy az ökonomizáló törekvéseket a törvényelőkészítés terén támogassa. Ha ehhez még hozávesszük a jelen dolgozatban levezetett azt a faktumot, hogy a magyar jogrendszer, bár öntudatlanul, szervesen magába oltotta az ipari titok védelmének gondolatát, akkor a problema kifejtését pozitiv indokok is diktálják és szép munkatevéssé avatják

Hogy egy ilyen megvilágitás milyen mértékben mozditaná elő az ipari titok teljes kodifikáczióját, az attól függ, hogy a parlamenti viszonyok miképen alakulnak a legközelebbi időben. Ahhoz a kérdéshez azonban, hogy a törvénybe iktatott védelem azután milyen értékkel járna, csak akkor lehet hozzászólani, hogyha a praxis tüzében kiállotta a próbát.

A szerves jogfejlesztés és az egységes törvényi rendezés érdekében egyaránt kivánatosnak látszik, hogy a mikor az ipari titok kérdése az egész vonalon rendezés alá kerül, akkor annak történeti, továbbá ma is érvényben levő előzményeit számba vegye a magyar törvényhozás.



Az ipari titok a magyar jogrendszerben.*

Az ipari titok törvénybeli kifejezés. Azonban a mindennapi életben sem ismeretlen még nálunk sem. Mindenki sejti, hogy mi az, amit ipari titoknak, üzleti titoknak, gyári titoknak vagy üzemi titoknak is neveznek. Olyasvalaminek képzeli, aminek tudása használ annak, aki tudja és aminek kilesése, vagy kikürtölése, de különösen az alattomos kilesése árt annak, aki pecsét alatt szerette volna tartani azt a bizonyos szellemi, test nélküli, de mégis pénzt érő jószágot. A szellemi javak közé tartozik, mert olyan, mint a szerzői jog, a szabadalom, a védjegyre való jog és mint a czégre való jog. De amellett, hogy szellemi jószág, még test nélküli jószág is, ellentétben az előbb felsoroltakkal, amelyeknél valamennyinek van valami külvilági megjelenésü formája, testi hordozója. (Igy pl. a könyv maga, a szabadalmi oklevél, a czégjegyzék stb.)

Hogy az ipari titok miért test nélküli? Azért, mert mindaddig, amig ki nem derül, addig nem is tudjuk, hogy létezik, hogy van. És hogy volt, azt is csak akkor látjuk, mikor már nincs.

---

* Ez a fejezet népszerü összefoglalás volt egy jobbára laikusoknak szánt felolvasás számára. A szerző jónak látta ezt a formáját megtartani, mert számolt azzal, hogy munkája olyanok kezébe is kerülhet, a kikre hasznos lehet ez a könnyebb tárgyalási modor.

Ha valaki azt kérdezné, hogy mi az az ipari titok, azt lehetne válaszul mondani: »Ez olyasvalami, ami akkor nincs, mikor van és amiről csak akkor tudjuk, hogy volt, amikor már nincs.«

De nemcsak a tréfás oldaláról nézve áll így ez a dolog. A legkomolyabb külföldi jogtudósok sem tudtak a mai napig kielégitő feleletet adni arra a kérdésre, hogy mi az ipari titok? A külföldi törvények sem határozzák meg a fogalmát. Ez valószinüleg azért van, mert ennél a fogalomnál nem azon van a súly, hogy *micsoda?*, hanem azon, hogy *micsoda módon?* Ha azt kérdem, mi az ajtó, arra úgy felelhetek, hogy az ajtó a ki-bejárásra való nyilást betöltő alkalmatosság. De ha azt kérdem, hogy mi a titok, erre csak úgy felelhetek, hogy az, amit titokban kell tartani.

De különben is nehéz az ipari titok meghatározása. Ami reám nézve ipari titok, az a másikra nézve nem az, mert reá nézve nem képvisel értéket az, aminek tudása nálam fontos, ami reám nézve igen nagy érdekeket jelent. Teszem azt Magyarországon csak nálam kapható olyan árúczikk, amit egy ujfajta anyagból kell késziteni. Az anyag beszerzési forrását az egész országban csak én tudom. Ez az én titkom. Tehát titok én reám nézve, üzleti versenytársaim szempontjából. De nem titok például az anyag külföldön levő gyártójának szempontjából, mert az is tudja, hogy én hol vásárolom az anyagot, hiszen nála készül. Ez a példa is arra szolgál, hogy megvilágitsa az ipari titok meghatározásának nehézségeit.

Azonban a való életben sem könnyebb annak a munkája, aki rá akarna vezetni valakit az ipari titok szó tartalmára, lényegére. Természetes dolog, ha valakinek van üzleti titka, az nem tesz melléje ilyen felirású czédulát: »Ipari titok! Veszélyes! Ne tessék hozzányúlni!« Én például azt hiszem, hogy amikor egy mű-

helynek vagy gyárnak bejárása felett az áll: »Idegeneknek tilos a bemenet«, bár ez a felirás jórészt azért is van, hogy ne lábatlankodjék ott olyan, kinek nincsen ott keresni valója, de alighanem kutya is van ilyenkor a kertben, a gazdának titkolni valója is lehet.

Hogy milyen lenge formában jelentkezik a valóságos életben az, amit ipari titoknak nevezünk, azt szintén egy, az életből vett példával akarom megvilágitani. Az esetet úgy adom elő, ahogyan azt nekem egy jó ismerősöm elbeszélte. Arról volt szó, hogy milyen kényes dolog az üzleti titok.

Néhány évvel ezelőtt — így kezdte — magam is, még pedig akaratlanul, majd megjártam az ipari titok kényes természetével. Egy papirosmunka-gyárat mutogatott nekem a gazdája. Nézegetés közben olyan géphez jutottunk, amelyik olcsó, 4—5 krajczáros levélpapirhoz való boritékokat gyártott. Ezt a czikket rendesen vásáron, sátor alatt árulják, négy krajczárért kinálnak tiz papirt hozzávaló tiz boritékkal. A tartója czifra képekkel van tele. Ennél elmagyarázta a gyáros, hogy eddig Bécsből hozták ezt a portékát, nemzeti vonatkozás nélküli diszitéssel, de ő most itt csinálja magyaros képekkel és azt hiszi, hogy jó vásárt csap vele. Azzal én kezembe veszek egy olyan félig kész boritékot, illetve a hozzávaló kész papirt, hogy megnézzem, micsoda képek vannak rajta és megyek vele gyanutlanúl a másik gép felé, dicsérve a gyáros élelmességét. De még mielőtt megfordulhattam volna, más tárgyról szólva, szép szerével kivette a gazda kezemből és mintha éppen az az egy hiányzott volna a munkaasztalon levő 10 vagy 15 ezerből, szépen odaillesztgetve visszatette a többihez. Ekkor úgy éreztem, hogy itt majdnem indiszkrécziót, tapintatlanságot követtem el. Szóba sem hoztam többet a dolgot és mindjárt arra gondoltam, hogy itt most egy húsból és vérből való ipari titokkal kaczérkodtam, tűzzel játszottam. A gazda t. i. félt. Ha én azt a

papirt elviszem egy konkurrens iparoshoz, elmondom neki azt, amit én ott hallottam és láttam, akkor a konkurrens kapja magát, lerajzolja egy kis változtatással, vagy anélkül ugyanazokat a képeket, azután sietve elkésziti az árut és egyszerre vagy még előbb kinálja a nagykereskedőknek ugyanazt a czikket, esetleg még olcsóbban, mint az a gyáros, akinek agyában a pompás gondolat megszületett. Ezzel azután kárba veszett mindaz a kiadás és fáradozás, amit az uj árunak előállitása okozott és más, aki annak érdekében nem fáradozott, élvezi illetéktelenül annak gyümölcseit.

És ez ellen a kár ellen nincs az országnak az a prókátora, aki meg tudná védeni a szemmel láthatólag megkárositott gyárost. Hasztalan van szabadalmi törvény, védjegytörvény, mustra-oltalom, czégjog-védelem, ebben az esetben egyik sem válik be.

Ebből a kis példából legjobban lehet látni, hogy mi adja az ipari titok fogalmának tartalmát.

Ha már most bármelyik iparos, akár gyáros az illető, akár kisiparos, saját gyárára vagy műhelyére gondol, alighanem akad a saját nagyobb- vagy kisebbkörü tevékenységének történetében is olyan pontra, ahol így szól magában :

»Mégis csak öreg hiba az, hogy nincs magyar törvény, amelyik engem az én jogos tulajdonomban meg tudjon védeni. Van egy jó gondolatom, de arra nem kaphatok szabadalmat, mert nem alkalmas a szabadalmazásra (pl. a most elmondott esetben), vagy pl. 30 évi fáradozás árán tudom, hol lehet jól bevásárolni, vagy eladni és ezt az eddig gondosan őrzött titkomat most egy sehonnai könyvelőm, akit én bizalommal fogadtam keblemre, kire rábiztam egész üzletemet, most rongyos száz forintért, vagy azért, mert jobb állással hitegették, eladta a konkurrensemnek. Nincs törvény, amely ezt a megvetendő, erkölcstelen és jogellenes eljárást sujtaná, nem akad biró, ki nekem igazságot tudna szolgáltatni ezzel a galád cselekedettel szemben?

Az ipari titok a magyar jogrendszerben.

És ezzel elértem tárgyamnak gerinczéhez, t. i. ahhoz a tételhez, hogy Magyarországon nincs törvény az ipari titok megsértése ellen.

Ezzel az érdekes kérdéssel már foglalkozott egy izben a közvélemény, t. i. akkor, mikor nálunk a tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezetet elsőizben tárgyalták. Akkor azonban, — mint alább látni fogjuk — nem hatoltak be elég mélyen a kérdés lényegébe és megelégedtek annak a konstatálásával, hogy nincs törvényünk az ipari titok megsértése ellen. Hogy ez milyen értelemben igaz, azt fogja megvilágitani az alább következő szemle.

Tudni kell elsősorban azt, hogy alig van ország, amelynek birája olyan tehetetlen volna ezzel a kényes joganyaggal szemben, mint a magyar biró. Majd minden művelt állam törvénytárában vagy szokásjogában van olyan szabály, melynek értelmében az ipari titok rosszhiszemű megsértője bünhődik tiltott cselekedete miatt és kártéritéssel tartozik a károsodás miatt. Nálunk Magyarországon nincs olyan törvény, mely egyenesen kimondaná, hogy az ipari titok megsértője polgárjogi és büntetőjogi felelősséggel tartozik. Bizonyos, hogy az ipar érdekében igen kivánatos, hogy ilyen törvényünk mihamarabb legyen. Csak az a kérdés, hogy a mai jogállapot szerint is nem állana-e módjában a magyar birónak a jogát kereső iparos érdekeinek megoltalmazása?

Ennek a kérdésnek megvilágitása végett menjünk végig a magyar törvénytáron és keressük mindazokat a törvényhelyeket, amelyek az ipari titok megvédését szolgálják. Már most is tisztába jöhetünk azzal, hogy az ipari titok megvédéséről két irányban lehet szó. Elsősorban olyanokkal szemben, a kik az iparoshoz

hatósági hatalommal felruházottan közelednek, tehát a mindenféle kinevezett, megválasztott, megbizott hivatalnokokkal és tisztviselőkkel szemben. Azután másokkal szemben, akik ilyen hatósági jogok hiján vannak. Ez utóbbiak alatt különösen az iparos versenytársait, de még inkább alkalmazottjait kell érteni. Kétséget sem szenvedhet, hogy mindkét irányban egyaránt jogosan tarthat igényt védelemre minden iparos a gazdasági existenciája körében számbajövő és idetartozó szellemi tulajdonjogok tekintetében.

Lássuk már most, hogyan felelt meg a mai napig a magyar törvényhozás ebbeli kötelességének? A hatósági emberekkel szemben legelső sorban a büntetőtörvény nyujt védelmet a házi jogról, a hivatali titokról, a levéltitokról és a távirdatitokról szóló (199, 479, 291.) szakaszokban.*

A 199. §. a műhely és a gyár területi felségjogának igen erélyes védelme.

A birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871 : VIII. t.-cz. 12. §-a ezt mondja :

»A hivatali titok közlésének bűntettét követi el azon biró vagy birósági hivatalnok, ki oly tényeket vagy iratokat, a melyeknek csak hivatali állásánál fogva jutott tudomására vagy birtokába, s a melynek titokban tartására hivatalánál fogva kötelezve volt, azon szándékból, hogy ez által valakinek kárt vagy magának avagy másoknak illetéktelen hasznot okozzon, mással közöl, vagy az iratokat használat végett másnak átadja.«

A Btk. 479. §-a a hivatali titkot védi.

Természetesnek látszik, hogy a 479. §. által konstruált védelemben az iparosnak üzleti titkai is benne

* Az itt részletesebben nem tárgyalt szakaszokat lásd az »Analogiák a büntetőjogban« cz. fejezetben.

foglaltatnak. Hiszen a közhivatalnoknak száz és száz izben nyilik alkalma bepillantani a legbelsőbb üzleti viszonyokba.

A magyar büntetőtörvénynek most idézett helyei bizonyos értelemben, bár nem közvetlenül, megvédik tehát az ipari titkot.

A büntetőtörvény mellé, mint speczialis ipari vonatkozású rendelkezések, sorakoznak az iparfelügyeletről szóló törvény, az iparhatósági megbizottakat illető miniszteri körrendelet, a munkásbiztositási törvény, a sommás eljárásról szóló törvény illető rendelkezése, mely az egész peres eljárásra érvényes, a perrendi törvény tervezete, a statisztikai törvény, a bűnvádi eljárási törvény, végül az 1898. évi gyári felvétel tárgyában kiadott miniszteri rendelet.

Első sorban az iparfelügyelői intézményt megteremtő 1893. évi XXVIII. törvényczikket kell figyelembe vennünk, a melynek 23. §-a szerint :

Az iparfelügyelő az illető fejezet értelmében eszközlendő vizsgálatból folyólag nem tehet oly kérdést, illetve nem követelheti a telep azon részének megtekinthetését, mely kérdés vagy megtekintés által az illető telep szabadalmi és üzleti titka vagy különlegessége felderittetnék, vagy mely kérdésekre adandó felvilágositás által a vállalat üzleti érdekeire közvetlenül vagy közvetve kár háramolhatnék.

Ha az iparfelügyelő a munkaadó ebbeli nyilatkozatát indokoltnak nem találná, e tekintetben felterjesztéssel élhet a kereskedelemügyi miniszterhez, ki a továbbiak iránt intézkedik. Ha a kereskedelemügyi miniszter a telep emlitett részeinek megtekintését szükségesnek találja, ebbeli rendelkezése feltétlenül teljesitendő. (Lásd ugyanilyen irányban az osztrák törvény 16. és 19. §-ait.)

A titok védelme azonban tulajdonképen a 26. §-ban foglaltatik, mely szerint:

Az iparfelügyelők kötelesek a tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi viszonyok tekintetében a legszigorubb titoktartást megőrizni. Ennek megszegése a szolgálati legsulyosabb fegyelmi büntetést vonja maga után, fennmaradván a károsult félnek az iparfelügyelő elleni egyéb magánjogi igényei.

A 30. §. szerint:

A gyárvizsgálatok alkalmával az iparfelügyelők által gyüjtött adatok más, mint az ipartörvényck s az ezekre vonatkozó rendeletek végrehajtásának czéljaira, vagy iparstatisztikai czélokra fel nem használhatók. Amennyiben az iparfelügyelő az észlelt hiányok alapján az iparhatóság, vagy más hatóság intézkedését kivánja, a jegyzőkönyvből csak az illető hatóságot érdeklő részek közölhetők.

A törvény indokolása az idézett rendelkezéseket így törekszik megvilágitani:

»Az iparfelügyelőnek feladata sikeres megoldása érdekében birnia kell azon joggal, hogy a gyár minden részét megtekinthesse, kivéve éjjeli időben, a mikor csak azon helyiségeket tekintheti meg, melyekben ezen idő alatt is a munka foly; továbbá, hogy a munkaadóhoz vagy alkalmazottjaihoz a vizsgálat körébe vágó ügyekben kérdéseket intézhessen, hogy a vizsgálat körébe vágó ügyekre vonatkozó könyvek, okmányok és kimutatások előmutatását kivánhassa. Másfelől kötelességévé kellett tenni a munkaadónak is, hogy a kivánt felvilágositásokat megadja, s alkalmazottait esetleges panaszaik előterjesztésében ne akadályozza, vagy ne kényszeritse azokat valótlan feleletek adására.

Az ipari termelés természete megköveteli azonban azt is, hogy egyes telepek üzleti vagy szabadalmi titkai kellő védelemben részesittessenek s hogy a gyáros ebbeli titkai, melyek gyakran üzletének alapját képezik, teljesen biztosittassanak.«

Az iparhatósági megbizottak működésére vonatkozó miniszteri körrendelet szerint (14. §.):

Az üzleti érdekek megóvása végett egy gyárszemlélő sem bizható meg oly gyárak szemlélésével, melyek az általa üzött iparághoz tartoznak. (16. §.) A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizott az iparhatóság által kiállitott igazolvány előmutatása mellett szabadon szemlélheti meg a hatáskörébe eső gyárakat. Jogában áll a gyártulajdonost és bármely alkalmazottját a hatáskörébe vágó ügyek felől kihallgatni és tőlük felvilágositást követelni. (19. §.) Ha a gyáros gyárainak egy részét azon okból, hogy ott titkos berendezéssel, vagy üzleti különlegességgel bir, a gyár megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottnak megmutatni vonakodnék, ezt az iparhatóság azonnal tartozik bejelenteni a kereskedelemügyi minisztcriumnak. A miniszterium e vizsgálat teljesitésére oly szakközeget küld ki, aki eskü alatt van titoktartásra kötelezve. Ha e közeg javaslata alapján a minisztérium a gyár egy részét zártnak nyilvánítaná, úgy e gyárrész közvetetlenül a minisztérium közegének felügyelete alá helyeztetik. (20. §.) A gyár megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottaknak nincs joguk az üzleti könyvekbe betekinteni. A gyárszemlélés folytán tudomásukra jutott üzleti viszonyokat titokban tartani kötelesek.

Mindezek sanctiója az ipartörvény 174. §-a szerint ez:

Ha az iparhatósági megbizottak teendőiket a törvény értelmében nem teljesitik, a hibás vagy

mulasztó megbizottat a II-od fokú iparhatóság 200 korona erejéig megbirságolhatja.

Bár ezek a rendelkezések annak folytán, hogy a minisztérium az iparhatósági megbizottakat részben felmentette a gyárvizsgálat alól, vesztettek aktualitásukból, mégis érdekes adalékot és bizonyítékokat nyújtanak az ipari titok teljes védelmére nézve.

Végül igen erélyes védelemben részesíti az ipari titkot a kötelező balesetbiztositásról szóló törvény is, amelynek 99. §-a szerint:

Az országos munkásbiztosító pénztár igazgatóságának és kerületi választmányának tagjai, bizalmi férfiai és alkalmazottai, a választott biróság ülnökei és alkalmazottai, az állami munkásbiztosító hivatalok tagjai és tisztviselői, úgyszintén az ezen törvény alapján folyamatba tett tárgyalásokhoz meghivott szakértők, a tárgyalások folyamán, vagy a helyszini szemlék alkalmával tudomásukra jutott üzemi és üzleti titok tekintetében a legszigorubb titoktartásra kötelezvék. Ez iránt tőlük eskü veendő.

Ha a titoktartási kötelezettség ellen vétő az országos munkásbiztosító pénztár, vagy valamely választott biróság alkalmazottja, vagy az állami munkásbiztositó hivatal tisztviselője, úgy a jelen törvény 106. §-ában megszabott büntetésen kivül minden szerzett jogának elvesztésével állásától azonnal elmozdítandó. Ha választott személy, elveszti megbizatását és többé meg nem választható, ha orvos vagy szakértő, ily minőségben sem a munkásbiztosító pénztár, sem választott biróság, sem az állami munkásbiztosító hivatal által ily minőségben többé igénybe nem vehető.

Az országos munkásbiztositó pénztár, valamint annak közegei az állami pénzügyi igazgatás részéről semmi irányban sem vehetők igénybe.

A 106. §. így szól:

»Ki a jelen törvény 99. §-ának első bekezdésében körülírt titoktartási kötelezettségét megszegi, akár az által, hogy a tudomására jutott üzemi, vagy üzleti titkokat elárulja, akár az által, hogy a tudomására jutott üzemi eljárást utánozza, három hónapig terjedhető fogházzal vagy 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg mindkettővel büntetendő, fennmaradván a sértettnek a köteles titoktartást megszegővel szemben érvényesíthető kártérítési igénye.«

A tervezet indokolása ezekre nézve a következőket mondta:

A 99. §. az üzemi és üzleti titkok megőrzése iránt rendelkezik. E rendelkezés annyira természetes, hogy külön megokolást sem igényel, mindazonáltal utalnunk kell itt arra, hogy ez az egyetlen rendelkezés, a mely ellen vétőkkel szemben vétséget állapít meg, vagyis ennek megtorlását birói útra tereli.

Igen messzemenő anyagi érdekek védelméről van ugyanis itt szó. Magának a munkásbiztositó pénztárnak, igazgatóságának, kerületi választmányainak és bizalmi férfiainak, a választott biróságoknak, az állami munkásbiztosító hivatalnak, az ezek által igénybe vett szakértőknek, szóval a biztosítás körül igénybe vehető és veendő minden szervnek módjában van az ipari üzemekben megfordulni, tisztviselőknek, munkaadóknak és munkásoknak egyaránt módjukban van üzleti és üzemi titkok tudomására jutni. Megakadályozni ezt nem lehet, mert akkor sok visszaélésnek tétetnék ki az intézmény. Tehát garanciákat kell keresni ezen titkok megőrzésére nézve, miket a tervezet abban vélt megtalálhatni, hogy egyrészt — mint említők — vétségnek minő-

siti az ez ellen való vétést (106. §.) és három hónapig terjedhető fogházzal, vagy 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg mindkettővel bünteti az illetőt, fenntartva ezenkivül a sértettnek kártéritési igényét; másrészt azt az erkölcsi büntetést is alkalmazza reá, hogy ha az illető tisztviselő, minden szerzett jogának elvesztésével állásától azonnal elmozdítandónak rendeli, ha pedig választott személy, tehát igazgatósági vagy kerületi választmányi tag, bizalmi férfiú, választott birósági ülnök, munkásbiztosítási hivatali nem állandó tag vagy orvos, illetve szakértő, akkor elveszti megbizatását és többé meg sem választható, illetőleg szakértőül többé meg nem hívható.

A tervezet tehát az ily esetekre a lehető legsúlyosabb anyagi és erkölcsi megtorlás iránt rendelkezik és pedig úgy a titok elárulása, mint az így tudomására jutott üzemi eljárás utánzása esetére is.

Nem vonható ugyan a titkok elárulásával azonos fogalom alá, mégis ezzel kapcsolatosan kellett a tervezetnek az iránt is rendelkezni, — ide volt ez leginkább illeszthető, — hogy az országos munkásbiztosító pénztár vagy közegei az állami pénzügyi igazgatás részéről semmiféle irányban sem vehetők igénybe. Ha az alkotandó törvény ez iránt nem rendelkeznék, félő, hogy az egész intézménynek a munkaadók igen nagy bizalmatlanságával kellene megküzdenie; így ez iránt biztosítva, talán csökkenni fog az, jóllehet egészen elenyészni talán soha sem fog, mert népünknek már természetében rejlő sajátsága a bizalmatlanság. Ezt előzékenységgel és tapintattal legyőzni lesz egyik nemes hivatása az egész intézménynek, az autonóm szervezetnek úgy, mint az állami hatóságnak.

Érdekes az indokolásnak az a része is, mely az

alkalmazott büntetés megállapítását támogatja. Ez így szól:

»A szabadságvesztéssel való büntetést a tervezet úgy az alkalmazottaknál, mint a munkaadóknál már elvi okokból is kizárja, az üzleti vagy üzemi titkok elárulásának, üzemi eljárás utánzásának eseteit kivéve (106. §.), melyekben ennek a magasabb ethikai alapon nyugvó elvnek alkalmazása már nem volna indokolt, a mennyiben igen súlyos, feltétlen rosszhiszemüségből eredő cselekedettel állunk szemben.«

A sommás eljárásról szóló 1893. XVIII. t.-cz. 86. §-a szerint a tanúságtétel megtagadható, ha a kérdésre adandó felelet által a tanú becsületében vagy vagyonában sérelmet szenvedne, valamely műszaki vagy ipari titkot árulna el. Ehhez simul a most készülő perrendtartás is.

A polgári törvénykezési rendtartás javaslatának 303. §-a szerint ugyanis:

A tanúságtétel megtagadható, ha a kérdésre adandó felelet által a tanú becsületében vagy vagyonában jelentékeny sérelmet szenvedne és ha a tanú a kérdésre adandó felelettel valamely műszaki vagy ipari titkot árulna el. A tanút a kihallgatás előtt, vagy midőn a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetni kell, hogy vallomásának megtagadására fel van jogosítva. Ugyanezekben az esetekben okiratok felmutatása vagy kiadása is megtagadható.

Az országos központi statisztikai hivatalról szóló 1897. évi XXXV. t.-cz. 15. §-a szerint:

A központi statisztikai hivatal alkalmazottja, vagy a törvény értelmében szolgáltatandó statisztikai adatok gyüjtésével, vagy feldolgozásával megbizott más egyén, ki ily minőségében tudomására jutott egyéni természetű statisztikai vagy egyéb

adatokat, akár alkalmaztatásának vagy megbizatásának idejében, akár annak megszünte után magánosoknak, vagy oly hatóságoknak, melyek azok átvételére jogosítva nincsenek, elbeszél, kiszolgáltat, felmutat, megtekinteni enged, vagy a törvény ellenére, köztudomásra juttat, — a mennyiben cselekedete súlyosabb büntetőjogi beszámitás alá nem esik — kihágást követ el és 2 hónapig terjedhető elzárással, valamint 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Fennmarad ezenkivül a fegyelmi felelősség és az okozott kár megtérítésének kötelezettsége.

Ugyanilyen értelmű a külkereskedelmi statisztikáról szóló 1906. évi XXIII. t.-cz.-nek 11. §-a is, melynek ez a szövege:

A törvény alapján szolgáltatandó statisztikai adatok gyüjtésével vagy ellenőrzésével megbizott egyén, ki ily minőségében tudomására jutott egyéni természetü statisztikai vagy egyéb adatokat akár alkalmaztatásának vagy megbizatásának idejében, akár annak megszünte után, magánosoknak vagy oly hatóságoknak, melyek azok átvételére jogosítva nincsenek, elbeszél, kiszolgáltat, felmutat, megtekinteni enged, vagy a törvény ellenére köztudomásra juttat, — a mennyiben cselekménye súlyosabb büntetőjogi beszámitás alá nem esik, — kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással, valamint 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Fennmarad ezenkivül a fegyelmi felelősség és az okozott kár megtérítésének kötelezettsége.

Az eljárás a m. kir. járásbiróságoknak, Horvát-Szlavonországokban pedig az ott illetékes kir. biróságoknak hatáskörébe tartozik.

A bűnvádi eljárásról szóló magyar törvénynek 184. §-a szerint:

Iratok lefoglalásánál gondoskodni kell arról, hogy tartalmukról az erre törvény szerint jogosítottakon kivül más ne szerezzen tudomást. Ha az iratok birtokosa, vagy ennek megbizottja, illetőleg a részére kirendelt képviselő átvizsgálásukat vagy elolvasásukat nem akarja megengedni, az iratokat lepecsételve őrizet alá kell venni és a vádtanács határozatát azonnal kikérni arra nézve, hogy átvizsgálandók-e, vagy visszaadandók?

A 191. §. szerint:

Az eljáró hatóság tagjai vagy közegei, valamint a birósági tanúk a lefoglalás, házkutatás, vagy személymotozás alkalmával szerzett tudomást csak az eljárás céljaira használhatják fel, illetőleg közölhetik. Egyéb tekintetben az reájuk nézve hivatali titok.

A 208. §. szerint:

A tanú nem kötelezhető vallomásra, vagy valamely kérdés tárgyában feleletre, ha abból alá- vagy hozzátartozójára jelentékeny kár vagy szégyen hárulna.

1898-ban a kereskedelmi miniszter a törvényhozás felhatalmazása alapján a hazai gyári telepek országos felvételét rendelte el.

A gyári felvétel kérdő ivének feje így szólt:

»Az ezen kérdőívben foglalt adatok kizárólag a keresk. m. kir. miniszterium számára gyűjtetnek és pedig a legszigorúbb titoktartás mellett. Az adatok feldolgozásával a megbizottakon kivül senki a kérdőívbe be nem tekinthet; az adatok csupán az iparfejlesztés céljaira használtatnak fel és semminemű adóztatási vagy más célokra igénybe nem vehetők.«

A felvétel végrehajtására vonatkozó miniszteri utasítás 14. pontja így szól:

»Az adatgyüjtéssel megbizottat ezen megbizatá-

sának tartama alatt mindazon jogok megilletik, melyek az 1893. évi XXVIII. t.-cz.-ben az iparfelügyelők számára biztosítvák, de terheli őt egyuttal az idézett törvényben kimondott titoktartás kötelezettsége is. Joga van tehát bármely üzemhelyiségben az adatok ellenőrzése czéljából megjelenni, az iparfelügyelő által annak vizsgálati hatásköréből kifolyólag megtekinthető okmányok és kimutatások felmutatását követelni, az üzemre vonatkozó felvilágositásokat és adatokat, de csakis a gyárostól, illetőleg az utóbbi által erre felhatalmazottaktól kérni. Másrészt a gyűjtött adatokat és tapasztalatait a legszigorúbb titoktartás mellett megőrizni, a kérdőivekbe senkinek betekintést nem engedni.«

Amint tehát mindezekből látjuk, erről az oldalról nem kell féltenie a magyar iparosnak portája szellemi jószágát. Többszörös védelmet kap ipari titkaira nézve a hatósági emberekkel szemben és a mint a balesetbiztositó törvény mutatja, ez a védelem még tudatosabbá, még erősebbé kezd válni.

Ha azonban áttérünk a kérdés második részére, ha azt keressük, hol talál védelmet az ipari titok a nem hatósági egyénekkel szemben, akkor nehézségekre fogunk akadni. Be kell ismernünk, — még pedig szégyenkezéssel, — hogy olyan törvényünk, mely határozottan és közvetlenül védené meg az ipari titkot a versenytársakkal és az alkalmazott segédszemélyzettel szemben, ez idő szerint még nem egésziti ki nagyon is hiányos ipari törvényhozásunkat. És valahányszor szerencsét próbált a biróságnál egy póruljárt magyar iparos, mindannyiszor üres kézzel ment haza. Mindenesetre érdekes az is, hogy mig a hatóságokkal szemben lépten-nyomon féltik törvényeink az ipari titkot, azokra az egyénekre, kik sokkal sürübben és sokkal

könnyebben érintkeznek az iparossal kereseti tevékenységének körében, a kiknek soraiban nem ritkán akad olyan magáról megfeledkezett, hogy sokkal kézzelfoghatóbb érdekében állhatna a »Treue und Glauben« ellen való vétkezés, ezekre törvényeink alig vetnek ügyet.

Talán abban kell ennek az egyoldaluan erőltetett gondoskodásnak okát keresni, hogy népünk nehezen alkalmazkodik a nyugati államok mintájára berendezett és mindvégig idegenek által nemzetellenes időkben, átmenetek nélkül meghonositott közigazgatásunkhoz, hogy folyton húzódozik a beamterektől. Talán ezért igyekeztek törvényhozóink annyi garancziát adni a polgárságnak a hivatalnokokkal szemben.

Akárhogyan áll a dolog, mindenesetre feltünő anomáliának látszik, hogy a nem hivatalnokokkal szemben alig van megvédve az iparos, mig a hivatalnokokkal szemben állig fel van fegyverkezve.

Lássuk azonban, hol talál védelmet a magyar jog rendszerében az ipari titok a közönséges halandókkal szemben is. Itt is számba kellett venni minden olyan elemét e jogterületnek, a mely — bár kissé távolabbról is — ezt a czélt szolgálja.

Az iparosnak a műhelyre, a gyárra vonatkozó házi jogát nemhivatalnokkal szemben megvédi a Btk. 330. és 332. §-a.

Az iparos levél- és távirda-titkait, a melyeknek körébe elsősorban a védelemre érdemes üzleti titkok tartoznak, megvédi a Btk. 327. §-a.

Ugyancsak ebbe a csoportba tartozik a kereskedelmi törvénynek egynéhány idevágó rendelkezése:

A kereskedelmi törvény (1875. XXXVII.) 35. §-a szerint:

A biróság rendeletére felmutatott könyvek egész tartalmuk szerint csak a biróság, vagy a birói szak-

értők által és pedig oly esetben vizsgálhatók meg, midőn azok szabályszerű vezetése forog kérdésben. A perbeli ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni.

Az 53. §. szerint:

A cégvezető, vagy az, ki keresk. meghatalmazott minőségben egy egész keresk. üzlet vezetésével megbizatik, főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet. Ha e szabály ellen cselekszik, főnökének az okozott kár megtérítésével tartozik, e mellett jogában áll ezen ügyleteket úgy tekinteni, mintha azok a főnök részére köttettek volna.

Ez áll a segédekre is. Ez az ú. n. versenytilalom, mely bár nincsen közvetlen összefüggésben az ipari titok kérdésével, mégis világos bizonyitéka annak, hogy törvény védi, még pedig kifejezetten az ilyen nehezen konkretizálható ipari érdeket is.

Az 59. §. szerint:

A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható, ha a főnök bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti, ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

Szó szerint ugyanígy intézkedik az ipartörvény 94. §-a is, csak a főnök szó helyett »iparos«-t használ.

Mindezeken kivül van egy törvényszakaszunk a büntetőtörvényben, a mely úgy látszik, azzal a rendeltetéssel készült, hogy az ipari titok rosszhiszemű megsértését üldözze. Ez a szakasz a hűtlen kezelésről szól. E szerint:

»A ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva és ezen minőségben annak, kinek érdekeit előmozditani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz, a hűtlen kezelés

vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő. (361. §.)

Bűntettet képez és 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő a hűtlen kezelés, ha azon czélból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen.«

Ennek a szakasznak elolvasása után mindenkit meg fog lepni, hogy a magyar biróságok azért nem szolgáltatnak igazságot az ipari titkai tekintetében megkárositott iparosnak, mert nincs rá törvény. Hisz, im itt van, erre valo a hűtlen kezelést üldöző paragrafus! Pedig mégis úgy van, hogy a magyar bíróságok egy részének felfogása szerint az az üzleti alkalmazottam, ki ipari titkaimat, példának okáért, pénzért eladja, nem büntethető hűtlen kezelésért, mert nem kezel vagyont biróságaink felfogása szerint. A ő scholastikus felfogásuk szerint vagyont csak a jószágigazgatók kezelnek, vagyonnak csak földeket, házakat és értékpapirokat lehet tekinteni. Szerintük egy ipari üzem a hozzátartozó testi dolgok nélkül nem vagyon.

És bár eddig mindig hiába kopogtatott a jogaiban megrabolt iparosság az igazságszolgáltatás ajtáján, mégis megtörtént az a csoda, hogy egyik vidéki törvényszék hűtlen kezelés miatt vád alá helyezte azokat az alkalmazottakat, kik főnökeik üzleti titkait rendszeresen pénzért áruba bocsátották.*

Tény, hogy abban az esetben, ha biróságaink ezt a szakaszt azzal a liberálizmussal és érzékkel kezelnék, a melyet ilyen általános keretben mozgó, kiegészitő törvény-szakaszok megkövetelnek, akkor teljesnek kellene mondani már ma is azt a jogrendszerünket, mely az ipari szellemi tulajdonjogok megvédésére van hivatva.

---

*) Lásd részletesen a magyar joggyakorlatról szóló és az »Analogiák a büntetőjogban« czimű fejezetben.

Van szabadalmi törvényünk, védjegy-törvényünk, czégjogunk és minta-, valamint mustravédelmünk. És volna, illetve van a fentiek szerint az ipari titkokat megvédő törvényünk is.

Természetes azonban, hogy megállapodott joggyakorlat hijján, illetve eddig épen ellenkező felfogásu joggyakorlat mellett igen érezhető hézagot töltene be olyan uj törvényi rendelkezés, mely egyenesen is védelmébe venné az ipari titkokat.

* * *

Meglehetős hosszadalmassággal kerestem ezt a több irányban egy kissé messze elvezető anyagot. Mentségem legyen az, hogy igyekvésem volt kimutatni az ipari titok tételes törvényi védelmének polgárjogát a magyar törvényekben is. Annál nagyobb sulyt kellett helyeznem erre a keresgélésre, mert mindeddig teljesen figyelmen kivül maradt a kérdésnek ez az érdekes háttere. Annak idején, a mikor Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszternek a tisztességtelen versenyről készitett törvénytervezetét tárgyalták, szóba sem került az a kérdés, hogy vannak-e törvénybeli előzményei az ipari titok védelmének és melyek azok? A tervezetet előkészitő hivatalos munkálatok szerint és azok kommentálói szerint is, az ipari titok védelme ismeretlen fogalom a magyar jogban. Én azt hiszem, ha ugyanakkor ezeket az itt csak leltárba vett és érdemileg nem méltatott tételes alapokat a szakemberek gyakorlati és jogpolitikai szempontból megvilágították volna és reámutattak volna arra, hogy az ipari titok kifejezett törvénybeiktatásával csak következetesek maradunk önmagunkhoz és legkevésbbé sem teszünk olyan merész lépést, a mit a németek »Ein Sprung ins Finstre«-nek hivnak, ha nem kerüli ki a tervezet készitőinek figyelmét az a körülmény, hogy az ipari titok

védelme, a melylyel szemben a tervezet birálóinak legkevesebb aggályuk volt, nem új jogterület a magyar jogban, akkor az én igénytelen nézetem szerint az irattárba tett lendületes törvénytervezetből legalább ezt a részt meglehetett volna már akkor is menteni.

Hogy milyen szükséges volna ez a kifejezett törvényi védelem, azt a gyakorlati élet eddig is sokszor megmutatta és most is megmutatja. Említettem, hogy nemrég egy vidéki borkereskedésben történt egy frappáns esete az üzleti titok megsértésének. Néhány évvel ezelőtt egy budapesti gépgyárban fordult elő egy eset, annakelőtte pedig egy fővárosi hirlapvállalatnál. Ez a mi szegényes birói joggyakorlatunkból van meritve. Ezeket az eseteket véletlenül biróság elé vitték, de hány olyan eset fordul elő, melyek nem kerülnek a biróságok elé, mert a károsult tudja, hogy a biró tehetetlen, megfelelően intézkedő törvény hiján.

Nem szabad továbbá elfelejteni, hogy a törvénynek csak kisebbik hivatása a megtörtént baj reparálása. Fontos dolog a gyógyitás, de még fontosabb a betegség megelőzése. A tiltó és büntető törvénynek az legyen a főbb hivatása, hogy a bűnözésre hajlandó elemet a jogtalanságtól visszatartsa.

Ha lett volna olyan törvényünk, mely az ipari titok megsértését büntetéssel egyenesen fenyegetné, mindenesetre ritkábban fordultak volna elő olyan esetek, a mikor könnyelmü gondolkodású, vagy bosszúvágytól vezérelt alkalmazottak főnökeik üzleti titkait bitang jószágnak veszik. Ez az, a mit *Szakolczai* Árpád egyik felolvasásában igen jellemzően a törvények psichologiájának nevezett.

Szembeötlővé válik az ipari titok védelmének fontossága a gyakorlati életben, ha elolvassuk azt, a mit a m. kir. iparfelügyelők 1902. évi jelentéseiről kiadott munkában mond a budapesti iparfelügyelő a

munkabérharczok minél könnyebb befejezése érde kében:

»Az ipartörvény reviziója alkalmából még ké körülmény volna orvoslandó. (Az egyik a békél tető bizottság összeállitásának módjára vonatkozik.) A másik körülmény pedig az, hogy az ipar törvény 163. §-a azt rendeli, hogy olyan esetben, mikor nem ipartestületbe tartozó munkaadóknál ki ütött sztrájkról van szó, az illető iparágbólválasz tandó 6 iparos és 6 munkás képezi a békéltető bizott ságot. Itt azonban a gyártulajdonos, a mikor csak egy nagyobb önálló gyárban üt ki a sztrájk, rend szerint nem hajlandó versenytársakat is bevonni a békéltetésbe, miután ezen békéltetési eljárásoknál többnyire üzemi titkok is szóba kerülnek, melyek nyilvánosságra hozatala a gyárosnak esetleg több bet árt, mint maga az egész sztrájk. Ilyen esetben tehát tulajdonképen a békéltető bizottságot meg sem lehet alakítani, de annak nincs is értelme, de nincs is köze más öt gyárosnak, a kinél nincs sztrájk, a 6-ik sztrájk ügyéhez. Ilyenkor legczélszerűbb volna, ha a dologba csak az iparfelügyelő avatkoz nék be, mert még a hatóság beavatkozása is inkább árt, mint használ.«

Végső eredményében tehát mégis — bár csak okkal móddal, — igazuk volt azoknak, kik azt mondották, hogy az ipari titkokat a mi törvényeink nem védik. Nagy kár, hogy 1900-ban nem lett törvénynyé a többször emli tett törvényjavaslat. Hogy a tervezetnek az ipari titok ról szóló része sem lett valósággá, azt különösen annak a szerencsétlenségnek kell tulajdonitani, hogy olyan nagyon előkelő és idegen társaságba keveredett. Hiszen természetes, mikor ily szerény és honpolgárjogi allürökkel is dicsekvő tipus elvegyül a *distinguished foreigner*-ek magas köreibe, a dénigrement, a tiltott reklám ... és

ennek előkelő barátai közé, akkor neki velük együtt felmerülni és velük együtt buknia is kellett.

A tisztességtelen verseny kérdésétől eltekintve, az ipari titoknak két helyen is nyilnék kilátása illendő boldogulásra. Mind a két helyen rokonsággal terhes hangulat és ismerős karok hivogatása várja azt, ki eddig száműzve volt a neki járó helyről. A büntetőtörvényhez is készül egy kiegészítő novella, az ipartörvényt is ujjáépítik. Mind a kettőt szervesen kiegészítené oly rendelkezés, mely az ipari titoknak az alkalmazottakkal szemben való megvédésére szolgálna. Az ügynek jó barátja hamarjában azt sem tudná megmondani, hol látná szivesebben: ottan, vagy emitt? Lényegében azonban mind egyre megy, akár az ipartörvényben talál menedéket, akár a büntetőtörvényben.

A mi szempontunkból kedvesebb dolog, ha ezt a joganyagot az ipartörvény keretébe vonná a kereskedelmi miniszterium. Az ipari titok védelme azért való az ipartörvénybe, mert minden olyan lépés, a melyet a termelő munka jogainak biztosítására irányuló gondoskodásban előre, a haladás felé tesz a magyar állam, kettős erővel hat, ha az intencziót küllsőleg, az elrendezésben is, kifejezésre lehet juttatni. A ki erre a szabályra figyelemmel van, az érdemeket szerezhet a magyar társadalomnak oly hiányos közgazdasági nevelése és irányítása körül.

* * *

Vonjuk le az eddig elmondottakból a végső konkluziót.

Ugy vagyunk körulbelül az ipari titok védelmével, mint az önálló vámterület megalkotásával. Az ipari titok védelme, mint láttuk, több formában törvénybe van iktatva, tehát az ipari titok védettségének jogi álla-

pota fennáll, épp ugy, mint fennáll a törvénybe iktatot önálló vámterület jogi állapota is. Nincs más hátra mint megteremteni az ipari titok védelmének tényleges állapotát is.

Jóakaró figyelmükbe ajánljuk tehát az ipari titok védelmének szerves törvénybe iktatására, vonatkozó kérdést mindazoknak a tényezőknek, a melyek a közgazdasági érdekü törvényhozás előkészitő munkájára elsősorban vannak hivatva. Tesszük ezt különösen abból az alkalomból, hogy végre igazán készül a szebbnek, jobbnak igérkező ipartörvény.



Az ipari titok közgazdasági jelentősége és a védelem szüksége.

AZ ipari titok védelmének kétféle közgazdasági jelentősége van. Általános és különös. Az utóbbi abban a vagyoni értékben jelentkezik, amelyet a védendő titok magára a jogosultra nézve képvisel. Ebből a szempontból jön tekintetbe, ha arról beszélünk, hogy valamely gyáros, vagy kisiparos, új eljárás, vagy fogás, fortély birtokában van, amely neki könnyebb boldogulást, megélhetést, gyakran vagyonszerzést biztosít.

Az általános közgazdasági jelentősége abban a rokonságban domborodik ki, amelyben az ipari titok védelme a többi szellemi tulajdon védelmével áll. Mindazt, amit a szabadalom, a védjegy, a mustra, az írói és művészi munka közgazdasági fontosságáról elmondhatunk, azt elmondhatjuk az ipari titokról, mert hiszen alapos vizsgálódás után be kell látnunk, hogy az ipari titok védelme nem egyéb, mint a felsorolt védelmi rendszer szerves és szükséges kiegészitése. Ami nem talál oltalmat a szabadalomban, a védjegyben, stb.-ben, — azt az ipari titok ezidőszerint teljesen ki nem épithető jogi konstrukciójával kell védenünk.

Áll először is az, hogy közgazdasági szempontból az ipari titok védelme egy a tulajdon és a birtok védel-

mével. Ami a tulajdon védelmét diktálta, az parancsolja az ipari titok megvédését is. A szerzett jog elve alapjában az igazság elve; az igazság elve pedig a közgazdaságot szolgálja azzal a parancsával, hogy annak adjuk az értéket és az értéknek gyümölcseit, aki azokat létrehozta. És védjük is meg őt azoknak élvezetében.

Másodsorban tegyük lehetővé a haladást a termelésben azáltal, hogy a munka eredményének igazságos odaitélésével serkentjük a termelő tényezőket a termelés tökéletesítésére.

Ez a szabály a legpregnánsabban a szabadalomnál érvényesül.

Harmadszor igyekezzünk a vállalkozó és az alkalmazottak közötti viszony erkölcsi tartalmát emelni. Neveljük az alkalmazottak erkölcsi érzékét. Azáltal, hogy a bizalommal való visszaélést kétfélekép is sujtjuk, erkölcsi alapot adunk egy törvénybe nem iktatott, de szükséges szolgálati pragmatikának. A vállalkozó nyugodtabb lélekkel közeledik alkalmazottjához, ha tudja, hogy bizalmas dolgai nem prédázhatók el egykönnyen, nem lát embereiben ellenségeket. Az alkalmazott is hasznát látja annak a nyiltságnak, amely okvetlenül meglesz ott, hol a gyanakvásnak, a jogbizonytalanságnak nincs talaja. Ezt a hatását az ipari titok védelmének nagy nyomatékkal emelik ki azok az írók, kik a kérdésnek ezzel az oldalával közelebbről foglalkoznak.

Nem lehet eléggé hangsulyozni azt az erkölcsi hatást sem, melyet a védelem magára a jogosultra gyakorol. A tételes jogi védelem teljességgel elismeri a közgazdasági munkálkodás fontosságát. A műhely, az üzlet szentségét iktatja törvénybe és oda helyezi az otthon szentsége mellé, vele egy sorba. És ez természetes is. Ha a jogrend elismeri, hogy én ur vagyok a házamban, a lakásomban, akkor el kell ismernie annak a helynek sérthetetlenségét is, a mely az én szellemi és fizikai

munkámnak, életem igazán nemesebb felének szinhelye. Sőt határozottan igazolni kellene azt a felfogást is, mely a műhelyt még fokozattabban védi, mint a lakást, a házat. Már az az erős áramlat is támogatná ezt a felfogást, mely a francia forradalom idején életre kelve mozgatja az emberi szellemet mind azóta, a mióta a szabadságra törő nemzetek az emberi jogokat kivivták. Hiszen ma a politikai értelemben már szabad embernek a megélhetésre, a fenntartásra való joga az ideál; ebben merül ki a legnagyobb problema: a szoczialismus. A munkára való jog ma az, a mi annak idején *szabadság, egyenlőség, testvériség* volt. Ha tehát a jogfejlődés feladatának magaslatán akar állani, elő kell késziteni a haladás utját, vegye védelmébe a munkát, juttassa kifejezésre a közgazdasági problémák főranguságát.

Ma már kétségtelen igazság, hogy a jogfejlődés egyetlen igazolt irányitója: a gazdasági elv. Kimutatta a tudomány, hogy a legfontosabb jogi intézmények alapja: a gazdasági czélszerüség. A hatalmi gondolat, az uralkodás eszméje, a legfőbb világrend-féle megoldás ma már mese csupán.

Érdekes, hogy ez a változás visszatükröződik akadémikus jelenségekben is. Igy például bevett szabály volt, hogy a tulajdon nem egyéb, mint a dolog felett való legteljesebb hatalom, mely a tulajdonos kezében van. Ezt ledöntötte az a tisztult felfogás, hogy a tulajdon nem is hatalom, csak engedély arra, hogy a tulajdonos a dologgal ugy tegyen, a mint az gazdasági céljainak megfelel, akkor, a mikor az emberiség többi része ebből a rendelkezési jogból ki van zárva. A hatalom tehát nem a tulajdonosnál van, hanem az emberiség többi részénél, a mely jónak látja az ilyen berendezkedést. Ebben is látszik a hatalmi momentum eltávolodása és a gazdasági eszmének, mint verbum regensnek térfoglalása. Ezenkivül erősen domborodik ki még ebben a változásban a

demokratizáló vonás, a mely abban nyilvánul, hogy az a hatalom, a miből a tulajdonjogot magyarázták, mindnyájunk kezében van, nem pedig, mint a régi elmélet szerint, a tulajdonoséban. Valamikép önként jut kifejezésre e változásban: a czélszerüség elvének érvényesülése is és igy a gazdasági okszerüség irányitja az ujabb jogpolitikai felfogást.

Ez nyilvánult meg erős vonásokban a napoleoni kodifikáczióban, a mely az ipari titkot, különösen külföldiekkel szemben, igen szigoruan védte meg. Ennek a nyomán terjedt el azután széles hullámokban az ipari titok védelme, ugy, hogy alig van modern állam melynek törvényei nem védik kifejezetten az ipari titkot.

Pouillet, a nemzetközi állandó ipari jogvédelmi bizottságnak, a nemzetközi szövetségnek és a franczia ipari jogvédelmi egyesületnek elnöke, ki a felebbezési bírósági ügyvédi kamara elnöke volt sokáig, az 1900-i ipari jogvédelmi kongresszus megnyitó beszédében mondta a következőket:

»*Tünjék bár el a föld szinéről valaha a tulajdon intézménye, törültessék bár ki törvényeinkből és erkölcstanunkból az enyém, tied fogalma, a feltalálónak jogát találmányának termékére, bár más név alatt is, minden jogrendszer fenn fogja tartani. Mert a feltaláló, nemcsak hogy nem vesz el semmit a nemzeti vagyonból, hanem ellenkezőleg gyarapitja azt.*«

Hogy az ipari immateriális vagyon tulajdoni védelme mennyire megfelel napjaink szocziális szellemének, azt ugyancsak *Pouillet* az 1900-i tanácskozások alkalmával egy ülésen a következőkben fejtette ki, igen érdekesen:

»*Nagyon szerencsésen választottuk meg az időt arra, hogy a feltalálónak hathatós megvédését követeljük a törvénytől minden országban. Mindenütt erős a panasz a tőke mindenhatósága miatt, mindenütt nagy a törekvés arra,*

hogy a munkás, az alkalmazott, vagyis a gyenge, a tőke ellenében védelmet találjon. A szabadalmi okmány csodálatosan megfelel ennek az áramlatnak, mert a tőke hatalmát ellensulyozni képes. Tegyük a szabadalom megszerzését könnyebbé és olcsóbbá és akkor egy szerencsés, uj eszme fényesen oldja majd meg azt a kérdést, hogy a ki egy uj terméknek vagy uj eljárásnak feltatálója, szabadalmi okmányának védelme alatt holnap szerencsés versenytársa, sőt a sokkal gazdagabb és hatalmasabb gyárosok kollégája legyen, kitől még tegnap munkát kellett vállalnia.«

És a mi áll a szabadalomra, ugyanazt lehet mondani *Pouillet* szerint a gyári védjegyre és fogalmi kiterjesztés utján egyéb ipari szellemi jószágra, tehát az ipari titokra is.

Az az elsőrangu kérdés, hogy szükséges-e az ipari titok törvényi védelme, alig volt a tisztességtelen versenyről szóló magyar tervezetek tárgyalásának során napirenden. Az 1900-i tervezet indokolása egy irányban tévesen konstatálta, hogy az ipari titok eddig nálunk védelem hiján volt; egynéhány véleményes felterjesztés pedig a gyakorlati élet igényeit fejtette ki részletesebben, de arról, hogy az ipari titok rá van-e utalva a védelemre, hogy a gazdasági élet fejlődésének jól felfogott érdekében érdemel-e védelmet, erről jogpolitikai szempontból szó sem esett. Pedig maga az a valóság, hogy a törvényhozó már ez időszerint is több irányban nyomatékos védelemben részesiti az ipari titkokat, nagyon határozott állásfoglalást jelent. De erre sem történt hivatkozás és de lege ferenda sem tették fel a kérdést.

Lássuk már most, mely szempontok diktálják az ipari értékesítésre alkalmas titkok védelmét? Első a közgazdasági jelentőségük. Második az otthonvédelem analogiájának rációja. Harmadik az egyéni titok, illetve egyéni tulajdon rendszerében kifejezett általános jogelv,

a melyek elméleti, tudományos szempontból igazolják az ipari titok védelmének szükségét. De ennél hangosabban szólnak a gyakorlati élet érvei. A mi szegény praxisunkban is három fontosabb eset fordult elő. Eladtak egy hirlapot. A hirlap egy volt alkalmazottja a czimszalagokat, illetőleg az előfizetők czimét megszerezte és ugyanaz alatt a hirlapczim alatt versenyre kelt az eladott hirlappal.

Egy vasgyárban alkalmazott gyári munkás a gyár titkai gyanánt őrzött vashengerfelszerelési tárgyakról lenyomatokat és mintákat készitett, ezeket egy más gyárban értékesítette.

Legutóbb pedig a Dunántul fordult elő az az eset, hogy a könyvelő, főnöke vevőinek és megrendelései fontosabb adatainak jegyzékét közölte versenytársával.

A biróságok minden egyes esetben a hűtlen kezelés vétségéhez fordultak, de mindig eredmény nélkül.

A kérdés magyar hisztorikumára tartozik az is, hogy nálunk első izben csak akkor esett szó, a mikor felmerült a tisztességtelen verseny törvényi rendezésének gondolata. Bár, — mint e munka más helyén olvasható, — az ipari titok csak igen lazán függ össze a tisztességtelen versenynyel, mégis számot tarthat arra, hogy jelentőségét és a védelem szükségét ebből a szempontból is vizsgálódás tárgyává tegyük.

A tisztességtelen versenyről szóló javaslatnak ötletéből megkérdezett szakemberek és szaktestületek ugy nálunk, mint Németországban is föltétlenül szükségesnek tartották a törvényben való egyenes védelmet. Ellene csak a kereskedelmi alkalmazottak köréből merültek fel aggodalmak, a kik ilyen törvényben érdekeik nagy sérelmét látták és szerzett ismereteik szabad értékesitésébe való jogosulatlan beavatkozásnak tartották, a melytől állásaik javitására, valamint önállósulásukra való minden reményüket féltették. Ez az ellenvetés

azonban ugy legális, mint gyakorlati szempontból indokolatlan.

Érdekes, hogy az angol jog szerint szabad és a gyakorlatban bevett szokás a tanonczszerződéseknek oly záradékolása, hogy a tanoncz nem fogja mesterének ipari titkait felfedni, valamint vitán kivül áll az is, hogy a biró kártéritésben marasztalja el azt, kire titoksértést rá lehet bizonyitani. Az angol jognak az ipari forgalom korlátozását tiltó szabályai nem gátolják meg oly szerződések kötését sem, a melyekben valaki arra kötelezi magát, hogy bizonyos titkos eljárásokat és más titkokat nem fog használni vagy felfedni, a mi a versenytilalmi megállapodások tartalmának lényege szokott lenni.

Mindaz, a mit az előbbiekben röviden méltattunk, erősen érvel a törvényi védelem szüksége mellett. Legerősebb azonban a gyakorlati életből felhangzó követelések hangja.

Németországban is általános volt az óhaj, hogy a tisztességtelen verseny keretében törvényes rendelkezések hozassanak az üzleti és gyári titkok elárulása ellen. Sőt Németországban az 1896-ban hozott ilynemü intézkedés előtt, még a nyolczvanas években tervezték, hogy a gyári és üzleti titkok elárulásának megtorlására törvényt alkotnak. Azonban a törvényi intézkedés nagy ellenzésre is talált, ezért akkor még keresztülvihető nem volt. Ott is különösen az alkalmazottak és munkások szempontjából ellenezték az ilynemü intézkedést s ezenkivül felhozták azt is, hogy akadályozni fogja az ipar fejlődését; hivatkoztak továbbá arra is, hogy a fennálló szabadalmi, mustra- és védjegy oltalmi törvények kellő oltalmat nyujtanak a gyári titkok védelmére. Pedig az ipari tulajdon védelmére czélzó törvények egyik államban sem nyujtanak módot a kereskedőnek, vagy iparosnak, hogy az üzlete körébe

eső s akár a beszerzési forrás, akár a vevőinek jegyzéke, továbbá üzleti mérlegének, az áruk beszerzési árának, valamint egyéb oly üzleti viszonyoknak vagy adatoknak elárulását megtorolja, mely adatok titokbantartásához őt jogos és igen gyakran fontos érdekek fűzik.

Ugyancsak hatálytalanok ezen törvények a gyártásra vonatkozó sok és fontos viszony és adat titokbantartása tekintetében s igy ezek védelméről gondoskodni kellett. És a mikor a német közgazdaság fejlődése, különösen az ipari termelés hihetetlen arányú fellendülésével kapcsolatban, a közvéleményre is nagyobb befolyást kezdett gyakorolni, a törvényhozás nem térhetett ki a parancsoló szükség szava elől.

Az ipari titok védelmének kodifikálása mellett általános érv gyanánt a verseny tisztességének szempontjából az 1900. évi javaslat álláspontja szerint is a következők hozhatók fel. A tisztességtelen versenyről intézkedő törvények célja : a kereskedelem és ipar szabad gyakorlásánál tapasztalt olyan visszaélések megakadályozása és megtorlása, melyekkel a versenytársak a tájékozatlan közönséget egymástól elhóditani törekszenek, s melyek nem ugyan a fennálló büntető rendelkezésekbe, de a jó erkölcsökbe s a kereskedelmi tisztességbe ütköznek.

Az ilyen irányu törvényhozási intézkedés elkerülhetetlen, ha azt akarjuk, hogy a kereskedelmi és ipari forgalomban a realitás és szoliditás elvei érvényesüljenek, a tisztességes kereskedők és iparosok a károsodásoktól megóvassanak.

Általános elv ugyan, hogy bárki is szabadon felhasználhatja a versenyben minden tudását, tehetségét, szorgalmát ; ebben áll a kereskedelmi s ipari forgalom szabadsága. Ha azonban valamely kereskedő vagy iparos a jó erkölcsökbe vagy a kereskedelmi tisztességbe ütköző cselekedettől sem riad vissza, — csak azért, hogy üzleti érdekeit előmozditsa, — az államnak ez ellen

gátat kell emelnie. Az összességnek saját érdekében ügyelnie kell arra, hogy egyes tagjainak gazdasági léte mások tulkapásai által ne veszélyeztessék, meg ne rontassék ; saját érdekében kell tehát meghoznia azon intézkedéseket, melyekkel tagjainak gazdasági létét megvédelmezheti. Nem a szabadság elnyomása ez, hanem a szabadság védelme, mert a szabadság nem abban áll, hogy mások jogait megsérthessük, hanem abban, hogy mindenki háboritlanul gyakorolhassa jogait. A tisztességtelen verseny ellen hozott rendszabályok pedig arra hivatvák, hogy a kereskedelem és ipar szabad versenyében megtámadott jogokat megvédelmezzék.

Ugyancsak ezeket az érveket kell azok behatóan méltató figyelmébe ajánlani, a kik a gazdasági liberalizmust, a forgalom szabadságát, az ipari tulajdon abstractabb elemeinek megvédésével járó rendszabályoktól féltik.*

Felvethetjük az előadottak után azt a kérdést, hogy a verseny tisztességének szempontjából szükséges-e nálunk törvényhozási intézkedés az ipari titkok rosszhiszemü elárulása ellen ?

Láttuk, hogy mai paragrafusaink között is van egy-egy, a melynél már most is található nálunk védelem, azonban több igen fontos esetben kereskedőink és iparosaink védtelenül állanak, mert legtöbbször csak hatóságok, hivatali közegek ellenében védik e rendelkezések ipari titkaikat.

De azon esetekben is, a midőn a védelem esetleg megtalálható lenne, a kártéritési igény csakis hosszadalmas polgári per utján lenne érvényesithető.

Miután pedig egy fiatal iparral és alig fellendült kereskedelemmel biró államban igen fontos már a fejlődés elején mindazt megtenni, a mi ezen iparnak és

* L. az 1900. évi tervezet indokolását.

kereskedelemnek morális alapjait megszilárditja és miután egy tisztességes eszközökkel dolgozó ipar ugy belmint külföldön sokkal magasabb értékkel bir, — kétségtelen, hogy mindenesetre czélszerü odahatni, hogy nálunk is legyen olyan törvény, a mely az ipari titkok bitorlásával üzött tisztességtelen verseny megakadályozására, illetve leküzdésére alkalmas.

Ennyiben tehát sok hibája daczára, elvben szivesen kell köszönteni azt a törvényjavaslatot is, a melyet *Kossuth* Ferencz 1907. folyamán hozott nyilvánosságra a tisztességes verseny oltalmára.

Mert teljesen védtelenül áll épugy a kereskedő, mint az iparos és gyáros, versenytársának oly manipulácziójával szemben, melynek czélja, hogy rendesen egy alkalmazott elcsábitása révén vagy más módon annak vevőkörét, beszerzési forrásait, üzleti titkait kifürkészve, azok előnyeit a maga részére jogtalanul kihasználjak Különösen sürü e miatt ma is a panasz a nagykereskedők körében, mert kétségtelen adatok vannak arra nézve, hogy ilyen praktikák folytán nem egy exisztenczia ment tönkre. Voltak régebben nézetek nálunk is, a melyek szerint a tisztességtelen verseny meggátlására szolgáló és többek között az ipari titok bitorlását üldöző külön törvény alkotása merőben fölösleges dolog. Mert ha a polgári jogban van egy általános kártéritési, illetve szavatossági parancs, az teljesen megfelel a kivánt czélnak. Ezek azonban helytelenül hivatkoztak arra, hogy a franczia judicatura kielégitően küzd meg a tisztességtelen versenynyel a Code Civile 1,382. és 1,383. §-ával, mely kimondja a kártérítési kötelezettséget arra, ki ténye által másnak kárt okoz. Annak hangsúlyozása mellett, hogy Francziaország is már régen érzi egy hathatósabb védelem szükségességét, rá lehet mutatni ama nagy különbségre, mely a franczia és magyar judikatura kártéritési praxisa között van. Mig a franczia biró határozottan

merészséggel állapitja meg a kártérités kötelezettségét és a kár mennyiségét, addig a magyar biró néha tulságos körültekintéssel itél a kártéritési kérdésben és a kár megitélése körül.

És ebből egyáltalában nem is lehet a magyar judikatura ellen szemrehányást kovácsolni. A magyar biró óvatos, nem akar törvényeket pótolni, annál kevésbbé hozni. És e tekintetben rokon a mi joggyakorlatunk a német judikaturával. Kiindul azon helyes elvből, hogy a judikatura ingadozó lehet és ezzel csak növeli a bizonytalanságot, a törvény pedig megszabja az irányt és kötelezőleg megállapitja, mit lehet és mit szabad cselekednie. A német törvény megalkotásának főoka egyrészt a Reichsgericht vonakodása volt, ott, a hol a kár megitélésének terére kellett lépni oly esetekben, midőn erre törvényes intézkedés nem létezett; másrészt oka volt a közvélemény hangos követelése oly irányban, hogy gát vettessék a tisztességtelen verseny csunya, káros üzelmeinek.

Szem előtt tartandó továbbá, hogy az ipari titok védelme a kereskedelmi szellemi tulajdon védelme, mely épp oly jogosult, épp oly szükséges és fontos, mint a szabadalmi jog, mely az ipari szellemi tulajdont védi. Amit valaki jogos szerzési czimen szerzett, annak tulajdonában megvédendő.

S ha minden tulajdon védelmet nyer: az anyagi és szellemi, — miért zárassék ki éppen az a vagyont képező tapasztalás, a mit valaki a vevők és beszerzési források, az eladási módok, az ármeghatározás stb. tekintetében nehezen összegyüjtött és a mely hosszu munkálkodás, pénzáldozat gyümölcsét képezi. Igen jellemző e részben az, hogy a német partikuláris törvények az üzleti titok megsértését egyenesen a szellemi tulajdon védelméről szóló törvényi intézkedések keretében torolták meg.

Az ipari titok fogalomköre.

KÉTSÉGTELENÜL a legérdekesebb jogi témák közé tartozik az ipari titok kérdése. Erre mutat az is, hogy eddig egy törvényhozás sem vállalkozott az ipari titok fogalmának meghatározására, a mit nagy részben annak lehet tulajdonitani, hogy magának a titoknak a fogalma is igen különös képzet. Mig tudniillik közönségesen valamely meghatározás arra a kérdésre felel: *quid?* addig a titok csak azt fejezi ki: *quo modo?* Vagyis nem az a döntő, hogy mit kell titokban tartani, hanem épen azon múlik a dolog, hogy azt a valamit titokban kell tartani. Még a hivatali és hivatási titokról szóló törvényszakaszainkban sincs úgy körülírva a titok fogalma, hogy másodlagos meghatározás nélkül épülhetne fel a fogalom. A hivatali titoknál azt mondja a törvény: »a mit hivatalos működése körében megtud«. Ebből azonban arra lehetne jutni, hogy hivatalos titok az arról való tudomás, hogy a fizetéseket a hivatali főnök és nem a miniszter maga utalványozza. Tehát világos, hogy segítségül kell hívni azt a másodlagos szempontot, mely szerint oly tény tartandó titokban, melynek közlése sértené a szolgálat érdekét. Épen így áll a dolog a hivatási titoknál is.

A kérdés elméleti fejtegetésének eredménye tehát az, hogy a priori nem lehet megmondani valamiről azt, vajjon titok-e, vagy sem? Csak, ha a posteriori vizsgáljuk, megvan-e a diszkréczió feltétele melletti közlés vagy tudomásszerzés és fennforog-e a tilalmi szankciót igazoló érdemesség, akkor állíthatjuk minden egyes konkrét esetben külön-külön, hogy itt titoksértésről van szó.

A szankcio és üldözés kérdésére nagy befolyással van még a *posse* kérdése. A törvény, ha nem akar lehetetlent, kell, hogy megmondja világosan, mit üldöz. Ezért igyekszik minden Btk. a tényálladékok pontos meghatározására és egy-egy bűncselekménynek a többitől való megkülönböztetésére. Ezért van az a feltünő kerülgetés az ipari titok szankciójának törvénybe iktatása körül. Nem lehet t. i. meghatározni az ipari titkot. A hol van valami expediens az érdek megvédésére, ott könnyen határozza el magát a törvényhozó arra, hogy segítségére menjen a fenyegetett érdeknek. Ilyen expediens a telekkönyv az ingatlanra vonatkozó jogok tekintetében, ilyen a czégjegyzék is, ilyen a szabadalom és a védjegylajstromozás, névtelenül megjelent irodalmi müvek beiktatása és a többi mind, a mi lényegében nem egyéb, mint technikai intézkedés a védelem megvalósíthatásának szolgálatában. Vagyis megoldásai a *posse* kérdésének.

Ez nincs meg az ipari titoknál. Nem lehet meghatározni. Nincs megjelenési formája. Nincs substratuma, mert nem a *quid*-en, hanem a *quomodo*-n van a suly. Nem lehet kizárólagosságot biztosítani számára már csak azért sem, mert nem *valami*-ről, hanem *valahogyan*ról van szó. Pedig hogy védelemre szorul és a védelmet megérdemli, azt már érintettük. De hát akkor hogyan adjuk meg neki a védelmet? Ugy, hogy üldözzük azt a rosszhiszemet, mely rugója a diszkrecio megsértésének. Te tudtad, hogy a becsületedre bízott,

titoktartásra érdemes valaminek közlésével sérted a benned megbízó embertársadnak, pláne kenyéradó gazdádnak érdekét, tehát bünhődjél érte és térítsd meg ebbeli kárát. Ez lehet csupán az ipari titok védelmének konstrukciója.

És ebből is látszik, hogy az ipari titok megsértésének tényálladéka a tárgy különös természeténél fogva a rosszhiszemben koncentrálódik. A rosszhiszemet pedig előzetesen meghatározni nem lehet, a miből folyik, hogy az ipari titkot illetőleg megsértését csak a posteriori lehet megállapítani. A miből meg önként folyik az, hogy minden egyes esetben a birónak feladata lesz határozni a fölött, történt-e jogsérelem vagy sem? Nem kell tehát sem a gazdasági szabadságot, sem az ifjabb nemzedék boldogulását félteni az ipari titok védelmének törvénybeigtatásától, annál kevésbbé, mert az új bűnvádi perrend a vádlottak érdekeit, különösen személyes szabadságát ugy körülsánczolja, hogy alaptalan vád alá helyezés vagy elitélés a lehetetlenséggel határosnak látszik.

Áll tehát az a tétel, hogy a titok fogalmában a döntő a diszkréció feltétele, az avatatlanokkal való közlés tilalma. Azt a kérdést, hogy a törvény honorálja-e ezt a tilalmat, illetőleg a tilalomban való kölcsönös megegyezésnek megszegését szankcióval, csak úgy lehet eldönteni, ha a tilalom alapja és czéljaképen szereplő érdeket mérlegeljük. A hivatali titoknál ez pro domo-, vagyis belső kérdés és birálat tárgyává sem tehető, vajjon az állam üldözze-e saját szolgálati érdekének megsértését. Az állam, mint legfelsőbb hatalmi tényező és mint kenyéradó gazda joggal követeli meg, hogy emberei a szolgálati érdekeket meg ne sértsék. Már a hivatási titoknál hozzá lehet szólni ahhoz a kérdéshez, vajjon megérdemli-e védelemre szorult fél a titoktartás védelmét? Kétségtelen, hogy az, aki bizalommal közeledik az orvoshoz,

ügyvédhez stb. és aki ezekre bízza olyan tisztán személyes körülmények ismeretét, a melyek köztudomásra jutása senkinek sem használ, ellenben neki ártalmára lehet, hogy ennek ezt az érdekét, melynek mindig erkölcsi, sokszor anyagi tartalma van, a törvény szintén védelmében részesítse.

Ezzel párhuzamba helyezve az ipari titkot, arra a kérdésre, hogy az ipari titok érdemes-e a védelemre, más választ nem is lehet képzelni, mint határozottan igenlőt.

Ha fontolóra veszszük azokat a gazdasági érdekeket, amelyek az iparos kereseti foglalkozása körében felmerülőténykörülmények ismeretéhez, kihasználásához fűződnek, habozás nélkül elengedhetetlennek kell mondanunk olyan törvényhozási intézkedést, amely az ipari titkokat nem csupán hatóságokkal szemben, hanem alkalmazottakkal és egyéb harmadik egyénekkel szemben is hathatósan megvédi.

Az alábbiakban a külföldi joggyakorlat egynéhány figyelemre méltó jogesetét adjuk elő annak megvilágítására, hogy az ipari titok milyen alakban jelentkezik a való életben és hogy az ipari titok megsértésének tényálladéka mily nehezen volna általánosítás útján megalkotható.

* * *

Egy borkeni pamutgyáros próbaképen bizonyos fajtájú pamutot kapott s az esetre, ha képes lett volna pamutárut a beküldött mintájára előállítani, nagyobb megrendelést kapott volna. A gyáros Düsseldorfba ment és az ottani szövőgyárban felhasználva a déli szünetet, felkereste R. munkást, a ki évek óta űzte a gyáros által óhajtott speciális pamutfonál-készítési eljárást, 30 márka ellenében kicsalta a munkástól az eljárás titkát és rábeszélte, hogy menjen vele borkeni gyárába. Néhány nap mulva R. visszatért Düsseldorfba és tovább dolgozott az elhagyott gyárban.

Itt egy napon rajtakapták, a mint a gépről egy az eljáráshoz szükséges eszközt elvett, hogy Borkenbe küldje. Az igazgatóság rájött a manipuláczióra és a felbujtó gyáros ellen feljelentést tett. A biróság a gyárost elmarasztalta.

* * *

M. gyáros gyárában alkalmazta Sch. munkavezetőt, a ki előbb Br. gyárában volt alkalmazva. M. a munkavezető bemondásai alapján oly eljárással gyártott gombokat, melyet Br. üzleti titoknak tekintett. Ugy M. mint a munkavezető azzal védekezett, hogy Br. által gyártott gombok már 80 év óta vannak mint ismeretesek forgalomban.

A biróság nem fogadta el ezt a védekezést, mert M. tudta, hogy Br. gyáros-czég az eljárás módját üzleti titoknak tekinti, az ujdonság kérdése pedig nem jöhet tekintetbe.

* * *

Sch. üzletében egy időben L. raktárnok és K. utazó volt alkalmazásban. Ketten megegyeztek, hogy együtt konkurrens-üzletet fognak alapítani. K. 1896 október 1-én nyitotta meg az üzletét, míg L. még 1897 január 1-ig maradt az üzletben, míg főnöke manipuláczióit megtudván, őt elbocsátotta. L. alkalmazásának utolsó idejét még felhasználta arra, hogy a gyárosok névsorát lemásolja és azt K.-nak adja; ezen listából nemcsak a czég beszerzési forrásai, hanem az árúk árai is kitüntek.

A biróság L.-t elmarasztalta, elvetve azon kifogást, hogy csak ismereteit kivánta gyarapítani, mert üzleti titkot verseny czéljából mással közölt.

* * *

Érdekes eset fordult meg a bécsi iparbiróság előtt 1906-ban. Egy kereskedő 160 K havi fizetéssel alkalmazott segédjének hat hétre felmondott, de már két hét

után elbocsátottnak jelentette ki. A segéd az elbocsátás jogosságát vitatta és 4 heti fizetést perelt. Az alperes főnök előadta, hogy az elbocsátás napján tetten érte segédjét, a mikor egy nagy papirlapra az egyes posztófajták ú. n. numeráczióját feljegyezte. Már körülbelül 700-féle árúnak jelzésével végzett akkor. Ez a jelzés az alperes védekezése szerint arra szolgál, hogy az árúnak beszerzési forrását és gyári árát kifejezze. A jelzés, a mint azt annak módja, a siffrirozás, a megállapodás szerinti kifejezés is tanusítja, a czégnek üzleti titka, a melyet minden alkalmazott megőrizni tartozik. A felperes, a ki a jelzést nyilván abból a czélból jegyezte fel, hogy azt saját czéljaira felhasználja, megszegte a tartozó bizalmat.

Felperes a tényt beismerte, de arra hivatkozott, hogy kárt vele nem okozott. A feljegyzéseket azért csinálta, hogy az angol posztók árait tudja, ha esetleg valamikor önállósítaná magát. És különben is csak divatnak alávetett árukról volt szó.

A biróság a keresetet elutasította. Az itélet megokolása szerint az áruk beszerzési forrásai és gyári árai üzleti titkot képeznek. Ezek megőrzése minden alkalmazottnak kötelessége. A felperes a felmondás után 700 posztónak jelzését szerezte meg. Ezzel azt akarta elérni, hogy bármikor és főleg a kilépés után is a czég üzleti titkai felett rendelkezhessék. Nem állhat meg az a védekezés, hogy felperes eljárása ártalmatlan. Mert meglehet, hogy a főnöknek versenytársa, ha megtudja a kérdéses beszerzési árakat, vevőjévé válik az eddig nem ismert gyárnak és ezáltal a főnök beszerzési árainak felemelését idézi elő. De különben is vétett a felperes a terhére rótt eljárással ama bizalom ellen, melyre a törvény kötelezi és a melynek megszegése törvényes elbocsátási ok.

* * *

Ezenkívül, mint érdekes adalékot az ipari titkok forgalmi értékének becslésére nézve, figyelemreméltónak tartjuk ezt a kis szemlét is :

Az angol Oxford-Press egy ízben öt millió koronára taksálta ama vékony erős papiros készítési módjának a recipéjét, a melyre a biblia szövegét nyomják. Huszonöt évi nehéz munka után, majdnem négyszázezer korona árán tudták csak ennyire tökéletesíteni a papiros minőségét. Valószínüleg még nagyobb értéke van az angol bankópapirosnak, amely már sok nemzedék óta a Laverstoke-család jól jövedelmező titka.

A vatikáni biborosok karmazsinvörös köpönyegének a posztóját már évtizedek óta az Achen mellett lévő burtseidi posztógyár szállítja. A festés módjának a recipéje apáról-fiúra öröklődik.

Wiltshire egyik húsfüstölője kétszázezer koronát fizetett annak a tudásáért, hogy mi módon páczolják a brandenburgi sonkát.

A mindenütt ismert Worcester-mustárt sok száz éves recipe nyomán készítik. A recipét a worcesteri Lea and Perrine-czég egy darab vajaskenyérért vásárolta meg egy grófi család volt udvarmesterétől. A kis, agyonsárgult papiroscsíkon alig lehet az irást elolvasni s mai tulajdonosai még ezrekért sem adnák oda.

Körülbelül másfél évszázzal ezelőtt egy Martin nevű borbély lakott Doncaster városában. Egy katona, kinek a borbély szívességet tett, megismertette őt egy csizmafényesítő szerrel, amelyet ezredében nagy mértékben használtak. Az élelmes borbély a recipe utasítása szerint gyártani kezdte a fénymázt s megérte, hogy Anglia leggazdagabb gyárosai egyikének emlegetik.

Bécsben még ma is él az az aranyműves, a ki munkásától 28 forintért vette meg a fülbevalók zárószerkezetének titkát. Ő maga milliomos lett rajta.

Mindezek egybevetése alapján már most rátérhe-

tünk annak a kérdésnek közelebbi megvilágítására, hogy miről van szó, mikor az ipari titokról beszélünk? Mindig egyes oly tények titokban tartott tudásáról, a melyek egy meghatározott ipari vállalkozás hasznára szolgálnak, a melyeknek birtokába az illető iparos, vagy jogutódja rendszerint saját munkája révén jut, vagy bár más ember munkája révén is, akkor is és mindig törvényes és jog szerint való úton-módon szerezte meg annak a munkának gyümölcseképen a titkot. A vegyi festőtelepek, a drogisták, a szakácsok, a vegyi gyárak és egyéb vállalkozások titokban tartott recipéi, a legolcsóbb árúbeszerzési források jegyzéke, ügyes tarifakombinácziók összeállítása, a kereskedőknél, iparosoknál és gazdáknál az esetek túlnyomó részében fáradságos, időt és pénzt emésztő munkálkodásnak eredményei, a melyeket a jogrendnek ép úgy meg kell védenie, mint a jogos dologtulajdont, a melyek ép oly törvényes védelemre tarthatnak igényt, mint a tulajdon.

Ha a törvényhozás a találmányok, az új minták és mustrák időleges védelmét szükségesnek tartotta, nem térhet ki az elől sem, hogy az iparos szellemi munkájának elsődleges eredményét, mely igaz, hogy nem közelíti meg fontosság tekintetében és csak előkészíti a felsoroltakat, szóval azt, amit ipari titoknak nevezünk, szintén védelmébe vegye. Áll ez különösen akkor, ha oly titokról van szó, melyek rövidesen szabadalmaztatásra alkalmas találmányokká fejlődhetnek. Mert üldözni valamely szabadalom bitorlását és prédaként szabadon hagyni lelkiismeretlen munkások, vagy elkeseredett versenytársak kezén azt a titkot, a melyből a találmány megszületett, a mely a szabadalom csirája volt, igazán a jogrendnek iróniája. Egy ilyen eset, mely a német birodalmi praxisban előfordult, élesen kidomborította ezt az anomáliát.

Természetes, hogy csak a becsületes munka tarthat

igényt erre a védelemre; hogy a büntetőtörvényekbe, vagy a jó erkölcsökbe ütköző titkokat ki kell zárni ebből a védelemből. Ezekkel kapcsolatos az is, hogy a szabadalom, mint abszolut egyéni jog, csak a találmányhoz, mint titokhoz való alanyi jogból vezethető le, a mit nem kell külön is bizonyítani. Ezt a német birodalmi törvényszék első polgári tanácsa 1892. évi május hó 28-án kelt egyik itéletében elvi jelentőségű szabály gyanánt ki is mondotta.

Hogy az ipari titok meghatározásának nehézsége a praktikus gazdasági életre milyen irányokban lehet befolyással, azt főleg a vegyészeti ipar szempontjából lehet tanulságosan megvilágítani.

Tegyük fel, hogy új vegyészeti vállalat létesül. Boldogulásának egyetlen feltétele, hogy alaposan gyakorlott vegyésze legyen. Ezt úgy szerzi meg, hogy felfogad egy konkurrens vállalatnál hosszabb ideig működő vegyészt, a ki gyakorlati tudását kénytelen-kelletlen magával hozza új gazdájához. Meg is fizetik érette. Néha csodásan nagy fizetéseket adnak az ügyesebb vegyészeknek. Természetes, hogy a mit tud, azt új helyén is alkalmazza. Már most, mikor követ el titoksértést és mikor marad jogos korlátokon belül új foglalkozásában? Mikor van saját maga és új gazdája a titoksértés súlyos következésű vádjának kitéve?

Természetes az is, hogy ez az állásváltozás első sorban az egyes speciális vegyi gyárak között fog végbemenni és hogy főleg a fejlettebb külföldi ipar hátrányára szolgálna. Könnyű elképzelni, hogy milyen nemzeti féltékenységet keltenének ilyen esetek és mennyi megtorló lépést vonnának maguk után.

De a vegyészeknek saját érdekük is, hogy tudásukat és keresetüket fokozzák. Ők maguk is törekednének ilyen helycserékre.

Hogyan lehet ezen segíteni? Ha sikerülne olyan

szabálynak felállítása, hogy ipari titok csak az, a mi egy szóbanforgó vállalatot szembeötlően jellegzetessé tesz, a mi neki kivételes helyzetet biztosít, akkor a nehézségek eltünnek. A baj az, hogy ezt az általános meghatározást igen nehéz a való életbe átültetni. Helyesebben, nehéz garancziát találni arra, hogy a biróságok ezt a szabályt helyesen fogják az egyes esetekre alkalmazni. És tényleg helyes az a felfogás, mely szakértőkre kívánja bízni a döntést. Esküdtszék-forma itélkezést kiván a bünösség kérdésében. A bíróság csak a szankcziót mondaná ki.

Ennek azonban két hátránya van. A vádlott könynyen volna kitéve a konkurrenczia esetleges rosszindulatának. Sorsa még bizonytalanabb lenne, mint a nem szakértő bíróság kezében.

Ezenkívül szembekerülne — a minthogy az egész matériát illetőleg szembe is került, — a két tábor ellenkező felfogása. Az önálló iparosság az ipari titok fogalomkörét minél szélesebbre, az alkalmazott minél szükebbre igyekeznék fogni. A helyes középmértéket csak egészséges gazdasági érzékű, az élet exigencziái iránt fogékony bírói kar volna képes eltalálni. Ehhez iskola, hagyomány és nevelés kell. Olyan, a milyen a franczia bírói karban van.

Ezért szólaltak fel hangosan az osztrák vegyészek tisztességtelen versenyről szóló törvény 11. §-ával szemben. Olyan megoldást sürgettek, a mely nem gátolná az alkalmazottat tudásának értékesítésében és a gyárost nem zárja el a keresett tisztviselő alkalmazásától. A mit végre is egy jól átgondolt törvény révén el lehet érni.



Szocziális elemek az ipari titokban.

Az ipari titok joganyaga rendszeri szempontból tulajdonképen a szolgálati viszony körébe tartozik, odautalja őt a tér, melyen mozog. Az ipari titok t. i. főleg a szolgálati viszony keretében bir aktualitással, ennélfogva, ha lehetséges volna egy teljesen egységes törvénykönyvnek szerkesztése, akkor szervesen csak a szolgálati viszony keretében foglalhatna helyet az ipari titoknak szabályozása.

Ez azonban a lényegre és a czélra nézve úgyszólván közömbös. Legfeljebb csak külső elrendezésével is kifejezné azt a gondolatot, a mely az ipari titoknak életet ad. Azt az eszmét t. i., hogy *az ipari titok jegyében szabályozandó a szolgálati viszonynak egész erkölcsi tartalma.*

Ha azonban az ipari titok kérdését a szolgálati viszony szempontjából mélyebb fejtegetésnek vetjük alá, akkor ez azért történik, mert jogelvi szabályozásának során főleg azokat a szempontokat kell kidomborítani, a melyek a szolgálati viszonyra tartoznak. A vezető szempont ezen a téren csak a modern szocziálpolitikai felfogás lehet, csak az az irány kerülhet érvényesülésre, a mely a termelő tőke gazdasági érdekeinek és nemzetfenntartó szerepének szem előtt tartása mellett méltányosan és igazságosan birálja el a tőke nélkül dolgozó osztályoknak igényeit is.

Feltétlenül liberális szellemben kell az ipari titok anyagát kezelni. Ezt a gazdasági szabadságnak eszméje hozza magával. Abban a pillanatban, a mikor a munkabérszerződés talaján két jogilag teljesen egyenlő fél áll egymással szemben és a munkás munkaerejével szabadon rendelkezik és megvan a költözködési joga (a mely utóbbiból következik az ipari titok aktuálitásának beállása is), kell, hogy a munkás erőkifejtésének, az alkalmazott lekötésének kénytelen korlátait a lehető legkisebb térre szorítsuk. Az alkalmazottnak helyzetét tehát csak addig a határig szabad megnehezíteni, a meddig a mi termelési formáink jogos érdekei okvetlenül megkövetelik. És tényleg úgy is van, hogy a kulturjogok kivétel nélkül csak a szolgálati viszony tényleges tartamára állítják fel az ipari titok törvényi parancsát, illetve tilalmát. Ezen túl nem megy egy európai jogrendszer sem. Egyik-másik a szolgálati viszony megszűnése után is fenntartja az ipari titok normáját, de csak abban az esetben, hogyha rosszhiszemű és szándékos volt a titoksértés, haszonlesésből történt, vagy károsítási szándékból. Ugyanazok a momentumok döntenek itt is, mint az egyezségi versenytilalom kérdésében. Az egyéni szabadságnak és a szabad kereseti tevékenységnek határtalan és korlátlan megkötését erkölcstelen, meg nem engedhető szabályozásnak nevezik mindenütt.

Ez az egyik szempont, a másik a tőke gazdasági rendeltetését védi és könnyíti meg. Az a szempont t. i., a mely a szolgálati viszonyt kivételesen birálja el, nemcsak a polgári jog terén, hanem büntetőjogilag is. Az a felfogás, a mely speciális szolgálati deliktumokat ismer a büntetőtörvénykönyvben, a mely felállítja a szolgálati lopásnak, a szolgálati sikkasztásnak, a hűtlen kezelésnek deliktumát, a mely védi a szolgálati viszonyban bennerejlő bizalomnak védtelen mezitelenségét,

azt a gyöngeségét, a melyet a gyár, az üzlet sánczaib befogadott idegen, ha lelkiismeretlen és rosszhiszemű kenyéradójának ártalmára felhasználhat. E mellé sora kozik azután a termelő tőke rendeltetésének közvetlen megvédelmezésére irányuló szempont. Azok a büntető jogi §§-ok, melyek kifejezetten üldözik a sztrájkok egyes fázisait és minden erre szolgáló eszközt, hogy kiegészítsék a sztrájkegyezségek magánjogi érvénytelenségéről szóló szabályokat.

Az előbbi csoporthoz sorakoznak ezenkivül azok a büntetőjogi elemek, melyek a szolgálati viszonyt részben mint súlyosbító körülményt bírálják el, a melyek a szolgálati viszony fennforgása esetén a vagyoni deliktumok legnagyobb részéből indítványi bűncselekményt alkotnak, a munkaadónak kezébe adják a vád feletti rendelkezésnek hatalmát, minek következtében a munkaadó tetszése szerint megmozdíthatja, vagy beállíthatja az államhatalom büntető szervezetének gépezetét.

Érdekes vonása ennek az egész idetartozó anyagnak, hogy abban a pillanatban, a mint a tőke legsajátabb érdekei védelemre nem szorulnak, a mint érdekvédelmük indoka megszünik, a mint egy tőkés elszigetelt helyzete nem jelent külön gazdasági alanyt, az ipari titoknak jelentősége azonnal megszünik. Képzeljük csak el a kommunizmus alapján felépült társadalmi termelés rendjét és akkor azonnal látni fogjuk, hogy az ipari titok teljesen felesleges fogalom, mert nem jelenthet sem kárt, sem becstelenséget, hogyha egy alkalmazott ipari titkot sért, olyan államrendszerben, mely nem ismeri az egyéni tőke, illetve a tőke fogalmát.

Ebből a szempontból tehát az ipari titkot nyilvánvalóan rendi, osztályuralmi intézménynek kell deklarálni. A ki ennélfogva modern szellemben akarja ezt az intézményt szabályozni, annak legalább is törekednie kell az ideális állapot megközelítésére és arra az alapra kell

helyezkednie, hogy csak addig a határig mehet el, a míg az egyéni termelés rendszerének érdeke ezt feltétlenül megkivánja.

Ha összehasonlítjuk a franczia Code Pénal 418. §-át a tisztességtelen versenyről szóló osztrák törvénynek 17. §-ával és ilyenformán egymás mellé állítjuk az ipari titok kodifikációjának legrégibb és legújabb eredményeit, meg fogjuk állapítani, hogy technika dolgában nagyot haladt ez az anyag. Milyen részletes, milyen szerves az osztrák törvény. Nehézségei mégis nagyok. Még mindig vannak kényes pontjai. Csak egy futólagos pillantást vessünk az osztrák törvényre és látni fogjuk, hogy a nehézségeknek óriási tömege súlyosodik arra, a ki e szakaszokat alkalmazni fogja és arra, a ki ellen irányulnak.

Azt, hogy mi az ipari titok fogalma, még sehol a világon törvényben nem mondották ki. Maga a főnök nem fog a belépő segédnek leltárt átnyujtani arról, hogy mit kiván üzleti titoknak tekinteni. E szerint örök rettegésben kell az alkalmazottnak lennie, hogy valamikép üzleti titkot el ne áruljon. Ez az egyik nehézség.

Jó segédet senki sem veszít el szivesen. Először is azért, mert nagy hasznát látja, másodszor, mert a kilépő segéd új helyén, akár önállósul, akár máshoz áll be, könnyen nagy kárára lehet előbbi főnökének. Feltehető tehát, hogy a főnök az elválást minden lehető módon meg fogja nehezíteni. Mi könnyebb már most, mint a távozni készülő, vagy már kilépett segédet titokszegésért perelni, azt kártérítésben marasztaltatni, esetleg megbüntettetni, főleg pellengérre állítani.

Ha az ipari titokról szóló szakaszok alkalmazásában Ausztriában nem érvényesül majd a legtágabb gazdasági liberálizmus, akkor a tipikus szolgálati szerződésnek legfontosabb pontja odaát az lesz, hogy a főnök már előre is minden irányban lemond azokról a

jogokról, melyeket ez a törvény neki az alkalmazottal szemben biztosít. Ezt a szocziálista propaganda társadalmi úton feltétlenül keresztülviszi.

Megjegyzendő egyébként, hogy azok az aggodalmak, melyek a törvény ellen a szolgálati szerződést illetőleg odaát felmerültek, nem mai keletűek és nálunk sem ismeretlenek. Mikor 1900-ban nyilvánosságra került *Hegedüs* kereskedelmi miniszter idejében a tisztességtelen versenyről szóló törvény első javaslata, több oldalról hangzottak el ilyen irányú sérelmek és pedig nem csupán az alkalmazottak érdekköreiből, hanem olyan milieuben is, a hol a munkaadók szempontja volt hivatalosan képviselendő. Az akkori rekriminácziók jórészt igazoltaknak látszottak, mert főleg az önállósodás lehetőségeit féltették. Egészen más természetűek azok az aggályok, melyek abban a tekintetben merülhetnek fel, hogy az alkalmazott kiválása után új szolgálati szerződésnek megkötése fog megnehezülni az ipari titok erősebb védelme folytán.

Az alkalmazott gazdasági tekintetben kétféle minőségben kerül itt megbirálás alá. Mikor a szolgálattól megválik, vagy önálló keresővé lesz és versenyre száll volt munkaadójával, (1.) vagy pedig újabb szolgálati szerződést köt, újabb szolgálati viszonynak alanya lesz (2.). Csak ez utóbbi csoportban kell nagyobb súlyt helyezni a gazdaságilag gyengébb fél érdekének megvédésére. Mert az önállósodás folytán már két, mondhatni teljesen kifejlett és jogilag egyenrangú fél áll egymással szemben.

Az osztrák törvény mégis az önállósodás alapjait erősíti meg és azokat a részeket, mik a gyengébb fél várának falain mutatkoznak, védetlenül hagyja. Ennyiben hibás a konczepcziója.

Ezzel ugyanazokat a szempontokat honorálja az osztrák javaslat, melyeket az 1900. évi magyar javaslattal szemben — kevés meggyőző erővel — hoztak fel. Mert, ha nem is alaptalannak, legalább is elhibázottnak kell mondani azt az ellenvetést, hogy az ipari titkok védelme az ipari vállalatoknál alkalmazott és titoktartásra kötelezett személyzet önállósodását és egzisztencziájuk megalapítását gátolja, vagy megnehezíti.

Más az ipari titok valójában és más az, a mit ilyen általános megnevezéssel első pillanatra fedni lehet. A tulajdonképeni ipari titok tartalma nem állja útját annak, hogy az alkalmazott annak a kereseti ágnak általános fogásait és praktikáit eltanulja és saját hasznára értékesíthesse, a mely egész iparágnak a védett vállalkozás csak igen kis hányadrésze. Hiszen a védett vállalatnak konkurrensei is kénytelenek a megvédett speciális titok nélkül boldogulni.

Nem áll meg az az ellenvetés sem, hogy, ha a jövőben volna speciális titokvédő törvény, a titokban tartandó momentumok ijesztő mértékben fognak megszaporodni és az alkalmazottak szabad mozgását, állásuk biztonságát fogja megkötni az az óriási titoktömeg, melynek számontartása már magában véve is elviselhetetlen teher lesz az alkalmazottra nézve. Attól sem kell tartani, hogy a vállalatok és az önálló iparosok a védelem jogát nyakra-főre veszik majd igénybe, ellenkezőleg, fel lehet tenni, hogy a titok védelme ellenkező irányban mérséklőleg fog hatni, a segédszemélyzet olyan helyeket, a hol a rendesnél több titoktartást fognak követelni, nagyon is kerülni fog és az is valószínű, hogy az üzleti verseny, a féltékenység szintén tartózkodásra fogja indítani az iparosvilágot. A titkok száma meglehetősen alacsony lesz, nem szólva arról, hogy itt is, mint mindenben, a feltámadás és elmulás örökös körforgása is sokat határoz. A védelemre érdemes titok aktualitása a gazdasági életben szükséges folytonos változások folytán hosszabb-rövidebb idő multán elvész. Ezenkivül minél

több titkot akar majd valaki megmarkolni, annál több siklik majd ki a kezéből, mert a gazdasági élet, már természeténél fogva olyan, hogy nagy nyilvánosságra van utalva.

Ha pedig a kérdés másik oldalát vizsgáljuk, akkor be kell látnunk, hogy féltékenyen őrzött ténybeli ismereteknek teljes szabadjára hagyása az alkalmazottakkal szemben, a jogrend fogalmával ellenkezik, hogy ez szorgalmas emberek gazdasági létezésének egy csapásra való megsemmisítésére, vagy lassú elkorhasztására vezet és hogy minden jogrendszerben nemcsak arról kell gondoskodni a törvényhozásnak, hogy a következő nemzedék önállósulása, a gazdasági teremtés, új értékek létrehozása legyen zavartalan. Meg kell védenie a jognak a birtokban levőket is exstáns önállóságuk fenntartásában, a meglevőt is meg kell oltalmazni.

Az ipari titok védelmének törvénybe iktatásával szemben azonban eme szocziális élű érvek mélyebben megfontolandó szempontjait is felhozták. Sőt sokan annyira mentek, hogy e törvényi rendezést úgy tekintették, mintha egyenesen az alkalmazottak vesztére törnének azok az önálló iparosok, kik az ipari titok védelmét sürgetik.

Az alkalmazottak érdekei azonban ily törvény megalkotásával mélyreható sérelmet nem szenvednek. Arról ugyanis szó sincs, hogy az alkalmazott, vagy munkás megakadályoztassék abban, hogy tapasztalatait, melyeket előbbi főnökénél szerzett, új állásában érvényesítse. A mit ő tanult, elsajátított, azt tisztességgel bárhol és bármikor felhasználhatja. Itt is csak a jogtalan és tisztességtelen cselekedetek megtorlásáról, illetve megakadályozásáról van szó.

És épen a megakadályozáson van a súly, mert, mint a tisztességtelen verseny kérdése körül kialakult francziaországi gyakorlatból is megállapítható, az ipari

titok megsértésének deliktuma alig fordul nagyobb mérvben elő. Bátran állíthatjuk tehát, hogy az erre vonatkozó, — különben igen szigorú — rendelkezés már magában véve oly felvilágosítólag hatott a közfelfogásra, hogy éveken keresztül alig kellett azt alkalmazni.

Különösen áll ez akkor, ha a törvény úgy intézkedik, hogy a titok megőrzésére az alkalmazott munkás, vagy tanoncz csakis a szolgálat tartama alatt van kötelezve. Természetes azonban, hogy, ha megállapítható, miszerint már a szolgálat tartama alatt tervszerűen előkészítette a titkok elárulásának keresztülvitelét, pl. ha már ezen idő alatt rendszeresen gyűjtötte az adatokat a gyártási folyamat, a beszerzési források, a beszerzési ár, a vevőközönség jegyzékeinek elkészítésével, a büntetés alól nem menekül. (A német javaslat eredetileg olykép tervezte ez intézkedést, hogy az alkalmazott munkás, vagy tanoncz alkalmaztatási helyének üzleti, vagy üzemi (gyári) titkait a szolgálat elhagyásának napjától számítva még két esztendeig tartozik megőrizni.)

A franczia Code Pénal 418. §-a csakis az alkalmazási idő alatt kivánja a titoktartást, nehogy az alkalmazott munkás, vagy tanoncz boldogulásának lehetősége veszélyeztessék. Ezen szempontokat érvényesítette a németországi új kereskedelmi törvény is, mely a 74. és 75. §§-aiban állapítja meg az ezzel kapcsolatos ama feltételeket is, melyek mellett a munkaadó és segéd között kötött szerződésbe felvett ú. n. »Concurrenz-clausel«-lel (versenykikötéssel) szemben is a segéd a szabad versenyzésben jogilag nem korlátozható.

Itt tartjuk végül helyénvalónak azt a nyilatkozatot, a melyet *Arbuthnot*, a kérdés alapos angol mívelője tett a XIX. német jogászgyűlésen az angol jogszokás tekintetében: »It is a common form of covenant in

articles of apprenticeship, that the apprentice will not disclose his masters secrets and it is quite clear that an action for damages would lie, if such could be proved. The rule of English law prohibiting contracts in restraint of trade, does not intend to prohibiting contracts not to disclose or make use of secret processes of manufacture and the like.«

(Szerinte közönséges dolog, hogy az iparos és tanoncza közötti szerződésnek van egy pontja, melynek értelmében a tanoncz mesterével szemben titoktartást igér és kétségtelen, hogy annak megszegése kártérítésre kötelezi. Az az angol jogszabály, mely az árúforgalom szabadságának korlátozását, a kartelleket tiltja, nem állja útját ilyen megállapodások érvényének.)

Érdekes jelenség az is, hogy a mostanában nálunk is rendszerré váló kollektiv munkásegyezményekbe fel szoktak venni egy pontot, mely az ipari titok védelméről szól. Ez a pont középfajtát képez az egyezségi versenytilalom és a törvényes ipari titok kategóriája között.

Példa erre a budapesti gépszíjgyártó-iparra nézve 1906. szeptember 26-án munkások és munkaadók közt alkotott egyezmény, melynek 14. §-a szerint »*a ki üzleti, vagy üzemi titkot másnak elárul, vagy a ki a munkaadó előleges hozzájárulása nélkül az üzletre káros mellékkeresetet üz . . . . felmondás nélkül azonnal elbocsátható.*«

Az ipari titok eddig ismeretes rendszerei közül a legteljesebb mértékben vetett számot a szolgálati viszony szempontjával az osztrák törvény. Az osztrák törvény a titoksértésnek két formáját ismeri. Az egyikben lényeges tényálladéki elem a speciális czélzat (haszonlesés vagy károsítás), a másikban nem az. A kormány javaslata az utóbbi formánál az időbeli határt a szolgálat tartamára, illetve egyoldalú, időnek előtti felbontás esetén, a fel-

mondási időre tette. Az országgyűlés határozatából ez a második eset kimaradt, úgy, hogy a törvény csak a szolgálat tartama alatt elkövetett czélzat nélküli titoksértésről szól, a felmondási idő nem számít.

A czélzatos titoksértés, bizonyos egészen büntetlen esetek kivételével nincs időhatár által korlátozva, büntethetősége azonban a törvényben szabályozott elévülés alá esik.

A mint látnivaló, a törvénynek kiinduló pontja e tekintetben általában az, hogy az alkalmazott főnökével szemben titoktartásra csak a szolgálati viszony fennállása alatt van kötelezve, illetve, hogy a szolgálati viszony felbontásával véget ér a titoktartási kötelezettség is, még akkor is, hogyha a segéd tiltott módon jutott alkalmazása idején annak birtokába. Ez alól azonban két esetben tesz kivételt a törvény.

Az egyik eset a szolgálati viszony megszünése után is fennálló hallgatási kötelezettségre vonatkozik és értelme az, hogy kivételesen nem delictum a bizalomszegésből eredő »czélzatos« titoksértés, ha nem alapszik a törvényben speczialisan meghatározott jogellenes cselekményen.

Rendszerint úgy áll a dolog, hogy a szolgálati viszony tényleges tartama összeesik annak jogszerinti időtartamával és e szerint tényleges megszünése összeesik a jogszerinti megszünéssel és pedig akár már előre megállapított időpontra esik, akár pedig úgy alakul a helyzet, hogy a határozatlan időre kötött szolgálati szerződés megállapodás vagy törvény szerint felmondatik és a felmondási idő lejártáig áll fenn, akár pedig végül úgy, hogy a szolgálati viszony bármikor egyik vagy másik fél részéről felbontható, vagy a felek ezen esetektől eltekintve, megegyeznek a szolgálati viszony azonnali megszüntetésére nézve. Mindezekben az esetekben valami különös intézkedésre nincs szükség. Szükség van rá azonban akkor,

ha a szolgálati viszony valamely fél által egyoldaluan és időnek előtte bontatik fel. Ilyenkor megszünése mindig vitás, peres és ellenséges körülmények közt esik meg, a megelőzőleg felmerülő ellentétek haragot, békétlenséget keltenek, a melyek könnyen okozhatnak károsításra való hajlandóságot. Ezért a törvény ilyen esetek számára rövid időtartamot állapít meg a szerződésszerű, vagy törvényes felmondási időnek erejéig és ennek lejártáig az alkalmazottat titoktartásra kötelezi. És ez az alkalmazottnak nem is lehet ártalmára, mert hogyha az egyik fél az időnek előtti felbontásban vétkes, vagy jogellenes magatartást tanusított, akkor nincs ok arra, hogy a közönséges jogi felfogás szerint amugy is fennálló titoktartási kötelem alól feloldassék. Ha pedig viszont a munkaadó alkalmazottját jogszerütlen módon elbocsájtotta vagy annak vétkes módon okot adott az időnek előtti kilépésre, akkor az alkalmazottnak kijáró fizetés és egyéb ellenszolgáltatás teljesen megokolt jogczimet ad a titoktartási kötelem határozott kimondására.

Más az eset akkor, hogyha egy hosszabb időre szóló szolgálati szerződést az alkalmazott megszeg, illetve jogos ok nélkül időnek előtte bont fel, ilyenkor a titoktartási kötelmek további fennállása a szolgálati időnek egész, — sok esetben évekre kiterjedő — tartamára terjedvén, az alkalmazott boldogulásának komoly akadálya volna és semmiképen sem volna arányba hozható a szerződésszegéssel elkövetett vétkességének mértékével. Még akkor is azonban, hogyha alapul vesszük a törvényben meghatározott időhatárt, nem ajánlatos a szerződésszegési vétkesség kérdésébe belemenni, mert igen lényeges mindkét félre nézve már előre biztosan tudni, vajjon egyáltalában vagy milyen időtartamra áll fenn a titoktartási kötelem. Egyszerüen azért, mert abban a kérdésben, hogy ki vétkes az időnek előtti kilépésben, vagy elbocsájtásban, főnök és alkalmazott rendszerint ellen-

kező nézeten vannak és ennélfogva az egyik a titoktartási kötelem fennállását, a másik annak megszüntét vitatja.

Olyan üzletben, a hol az ipari titok megőrzése nagyobb fontosságú, rendszerint ugyis megállapodnak a felek a felmondási időre nézve, vagy ennek hiányában rendszerint a törvények diszpozitiv szabályai irányadók. A hol egyik eset sem válik be, ott a munkaadó dolga lesz, hogy a törvény szerint neki kijáró védelmet oly módon biztosítsa magának, hogy az eddigi szokástól eltérően alkalmazottjának felmondási időt engedélyez.

A másik kivételről a 12. §. szól. Ez a volt alkalmazottnak megengedi a saját boldogulása kedvéért történő felhasználást és csak a haszonlesésből vagy a károsítási szándékból eredő szándékos elárulásnak kárhoztatandó formáját sujtja, ennyiben pedig az előbb kifejtett alapelvvel teljesen megegyezik és megfelel az érdekeltek jogos kivánságának.

Az osztrák törvény a titoksértést a szolgálati viszony tényleges megszünése utáni időben is csak ebben az esetben üldözi, bizonyos feltételek mellett. A törvény szerint a haszonlesésből, vagy károsítási szándékból a kilépés után történő árulás bűncselekmény. E rendelkezésnek hibája az, hogy ezt a szigorú tilalmat nem korlátozza bizonyos időre. Az alkalmazottat mindig sujtja. Bár igaz, hogy itt a speciális intenczió lényeges tényálladéki elem, mégis kényes intézkedés, mert meghurczoltatásokra ad alkalmat.

E tekintetben igen nehéz biztos támpontot találnunk. Az bizonyos, hogy méltánytalan annak a segédnek az üldözése, a ki a szolgálat idején személyes munkálkodása révén megszerzett tudását, még ha főnöke üzleti köréhez tartozik is, saját boldogulása javára fel akarja használni. Épen ezért méltányos az a felfogás, a mely nem lát ilyenkor titoksértést. Nem egészen így fog állani a dolog, hogyha a segéd a szolgálati viszony megszünte után

olyan ipari titkokat akar saját maga javára gyümölcsöztetni, melyek birtokába tiltott, vagy erkölcstelen uton jutott; ha ezt be lehet bizonyítani, akkor a jogos érdekeiben bünös módon sértett főnöknek alkalmat kell adnunk, hogy sérelmét orvosoltathassa.



Az ipari titok rendszeri elhelyezése és konstrukcziója.

ÁLTALÁNOS szokás az ipari szellemi tulajdon jogának nevezete alatt összefoglalni azokat a szabályokat, a melyek a találmányi szabadalomra, a mintajogra és a védjegy jogára vonatkoznak. Ez tévedés, mert ezek nem merítik ki az ipari szellemi tulajdon anyagát, a mely a modern jogban különválni kezd, s a melynek fontossága napról-napra emelkedik.

A tévedésnek egyik forrása az, hogy a szellemi javak három előbb említett forrása az újabb jogi intézmények közé tartozik és hogy a közönséges életben jobban előtérbe kerül, mint a többi ritkább kategóriák, a melyek közé a czégjog, az ipari titok joga, az ipari és kereskedői becsület joga stb. tartozik.

Az ügy érdekében állana, ha ez a szelekczió élesebb és szembetűnőbb volna, mert nagyban fokozná a jogfejlődés közgazdasági szempontjai iránti figyelmet.

Számbaveendő ezenkivül ugyanennek a jogterületnek az a pregnáns vonása is, hogy ezek elhelyeződése dolgában ma még nem eléggé tisztázódtak a nézetek. Hol a büntetőjoghoz, hol tisztán a magánjog rendszeréhez tartozóknak látszanak. Ennek oka az, hogy mivel egész új intézmények, a hozzájuk fűződő *iuris publici* szankcziók nincsenek tőlük elválasztva, így a múlhatatlanul csatlakozó *büntetőjogi rendelkezésekkel* együtt jelennek meg. Ez a

bevett, bibliai eredetü intézményeknél már nincs így. Igy a lopás kategóriája, mely a tulajdon védelmére szolgál, büntetőjogi elem. Senkinek sem jutna eszébe ezt odahelyezni a tulajdonról szóló magánjogi elemekhez. És kétségtelen, hogy e kettőnek szétválasztása jogpolitikai, czélszerűségi szempontból történt. De azért mégsem akadt eddig senki sem, a ki megsürgette volna az ipari szellemi tulajdon legelől említett új intézményei mellől elvenni a büntetőjogi részeket és azokat a Btk-be beiktatni.

Ezeket kell szem előtt tartani akkor is, a mikor arról van szó, hogy pl. az ipari titok kérdése tulajdonképen hol van helyén. Az ipartörvényben-e, vagy a Btk-ben?

Ez a szembeállítás nem üres akadémikus időtöltés, mert históriai alapjai is vannak. Több kereskedelmi és iparkamara, néhány ankét nyilatkozott nálunk olyan értelemben, hogy az ipari titok kérdése az ipartörvény keretében oldassék meg.

Ez objektive és rendszeri szempontból helytelen. Az ipartörvény *par excellence* közigazgatási törvény, bár fontos magánjogi reflexei is vannak. Oda nem való az ipari titok, mely főleg magánjogi élű. Ezt lehetne ellene felhozni.

A mellett, hogy az ipari titok a Btk.-ben foglaljon helyet, maga a kereskedelmi miniszter foglalt állást, mikor úgy nyilatkozott, hogy az ipari titok kérdésével az igazságügyminiszter a Btk. reformja során fog foglalkozni. A vitát csak egy módon lehet eldönteni. A magánjogi rész polgári törvénykönyvbe való, a büntetőjogi szankczió a Btk.-be. Ugy van ez a többi védett jogterülettel, védelmet érdemlő érdekkel is.*

* Az sem lehet rendszeres jogépitési irány, a mely legutóbb is a villamos energia tulajdonának büntetőjogi védelmét az iparfejlesztésről szóló törvénybe szúrta bele. Ez csak olyan elmében születhetett, a ki sietett, hogy a reform dicsősége a nevéhez fűződjék. Ha egy kis türelme van, a Btk. rendszeres reformja során ejthette volna szerét ennek.

Az ipari titok kérdésének mai állása mellett nehézséget csak az okozhat, hogy az ipari titok intézményesen még nem tartozik a magyar polgári jog hajlékába. Anomáliának látszanék tehát büntetőjogi szankcióval védeni azt, a mit a polgári jog még nem ismert el. Ez a nehézség azonban azonnal eloszlik, amint nyilvánvaló lesz, hogy az ipari titok igenis elismert és recipiált intézménye a magyar jognak, csupán nem »*kögült*« még össze annyira, mint a régi jogtárgyakat felölelő fogalmak.

Nincs tehát akadálya annak, hogy a Btk. az ipari titok szankcióját kimondó szakaszszal már addig is kiegészíttessék, a míg polgári törvénykönyvünk kifejezetten is felállitja az ipari titok kategoriáját.

* * *

Ezzel összefügg a *konstrukczió* kérdése is. Az ipari titoknak és az ipari titok védelmének konstrukczióját felállítani igen nehéz dolog. A legközelebb fekvőnek látszik az a gondolat, hogy a *tulajdon* formájára épüljön konstrukcziója; ezzel aztán velejárna mindaz, a mi a tulajdon elméletének lényeges alkotóelemét képezi.

Sok hasonló vonást lehet megállapitani a *birtok* és az ipari titok fogalmi rendszere között is.

A birtokkal való összehasonlításnak éle és czélja különösen arra irányul, hogy a birtok védelmének és az ipari titok védelmének formája egymásra üt. A birtok nyugalmi állapotában, statikus megfigyelésben csak tényleges állapot, nem valóságos jog, sokak szerint nem is jogi fogalom. A birtok, ha a birtokost megháborítják, vagyis dynamikus helyzetében rögtön mozgásba hozza a jogot, a mely rendelkezésére bocsátja birtokvédelmi eszközeit. Ennyiben és ez által aztán joggá válik. Szemléltető módon igy lehet megvilágitani ezt a kérdést. Ha az ingatlan-birtokot nézem, látom, hogy a földmives műveli, szántja, beveti, boronálja földjét, learatja termését.

Ez tényleges állapot, melyből jogot sejteni lehet, de konstatálni nem.

Látom, hogy egy gyáros gyárát üzemben tartja, olyan czikket és olyan módon állít elő, a milyet és a hogyan mások még nem tudnak. Mind a kettő tényleges állapot. Ha a földmíves-gazdát megzavarom, akkor velem szemben az erősebb jogán fel fog lépni és velem szemben védelmet nyer. A gyárost is, ha megzavarjuk ipari titkának nyugalmas élvezésében, abban a pillanatban megszületik az ipari titok joga, a mely védelemre számot tart és ezt meg is kapja.

Ugyancsak a tulajdonjog segítségül vett analogiájával függ össze az az érdekes kérdés is, vajjon az ipari titok mai formájában és jogi konstellácziójában kötelmi, vagy dologi jognak vétessék-e. Ez a kérdés így felállítva, meglehetősen meddő vizsgálódásnak látszik, ha azonban ebben az irányban megbizható feleletet lehetne találni, könnyen lehetséges, hogy annak tanulságai a védelem megvalósitása szempontjából nagyobb fontosságra is juthatnak.

Mi az, amin a dologi és kötelmi jogi szelekczió fordul? Csupán a kötelezettek, illetve a jogból kizártak körén. A lényeg az, vajjon az én jogom mindenkivel szemben hatályos-e, aki rajtam kivül áll, vagy pedig csak bizonyos meghatározott körű egyénekkel szemben? Tény az, hogy nincs pozitiv jogrendszer, mely az ipari titokból abszolut jogosítványt teremtett volna. Valamennyi jogrendszer, amelyben az ipari titoknak védelme polgárjogot nyert, tisztán arra szorítkozik, hogy az ipari titkot a jogosítottnak vállalkozásához közelebbről odakötött egyénekkel szemben védje meg. A kiinduló pont t. i. az a köteles hűség, az az ethikai kapocs, a mely a szolgálati viszonyban levőket főnökükhöz odafűzi. Eddig a határig teljesen egyeznek az összes felfogások. Egyetlen

egy koncessziót tesznek egyes jogrendszerek, amikor a szolgálati viszony körében álló egyénekhez hozzáveszik még azokat is, akik társasági szerződés következtében, vagy ingyenes szolgálati szerződés folytán jutnak közelebb a védett ipari titokhoz. Ilyen körülmények között a kötelezett alanyokra való tekintettel az ipari titok jogosítványát abszolut jognak, tehát dologi jognak nevezni semmiképen sem lehet.

A tulajdonképeni értelemben vett tulajdonelméletnek analogiája tehát nem fedheti az ipari titoknak keresett konstrukcióját. És végeredményben oda kell sorolnunk az ipari titkot, ahová az *abszolut immateriális jogositványoknak* ma már elismert csoportja tartozik.

Ennélfogva az ipari titok olyan növény a jogok flórájában, a mely egyik gyökerével az abszolut jogoknak, másik gyökerével a kötelmi jogok talajából szivja életnedvét.

Lehetséges gondolatnak tünik az is, hogy az ipari titok jelenségeit két csoportra oszszuk; az első az ipari titkot úgy tüntetné fel, mint a birtok egyik *formáját*, azzal a czélzattal, hogy a védelem ilyen módon megoldható legyen, hogy általa az ipari titok elmélete megvalósitható joganyaggá váljék. A második csoport, helyesebben a második szempont az ipari titok *tartalmának* kutatása volna, keresése annak, hogy mi képezheti az ipari titok tartalmát, mint védelemre érdemes jogtárgy.

Még ennél is helyesebb és czélravezetőbb, hogyha Ihering jogfilozófiájának alapjára állunk. Ha t. i. az *érdek* teóriáját veszszük alapul és azt keressük, hogy miben áll az, a mi az ipari titok körében jogos érdek? És ekkor főleg a föntebb felállított csoportok másodika lesz bonczkés alatt. Ha azután ehhez hozzá veszszük a megoldhatóság problémáját, t. i. azt, hogy milyen konstellációban válhatik abból a laza anyag-

ból pozitiv jog és e tekintetben is tudunk fi-támpontokat találni, akkor megoldottnak lehet mon-dani az ipari titok konstrukciójának kérdését. Világos, hogy abban a pillanatban, amikor egy jogrend az ipari titoknak tárgyi elemeit, tartalmi alkatrészeit védelemre érdemeseknek mondja, akkor csak egy dolog van hátra és ez nem más, mint a kivánatos és szükséges törvényi védelemnek konkrét megvalósitása, olyan formának felkutatása, a mely a törvényi védelmet lehetővé teszi. Vagyis röviden : az egész probléma az *interesse* mérlegelésére és a *posse* megtalálására szoritkozik.

* * *

A fentebbiekre való tekintettel az ipari titok kérdését jogpolitikai szempontból két részre kell osztani. Az egyiknek feladata az ipari titok jogi fogalmának megalkotása, a másik arra van hivatva, hogy az ipari titok védelmét konkréte megvalósitsa, a gyakorlati életbe átültesse. Az első inkább gazdaságpolitikai, a másik jogászi feladat. Ez utóbbi azután kétségtelenül a büntetőjog területéhez tartozik, már csak azért is, mert az ipari titoknak a védett jogtárgyak közé sorolása után, és ami ezzel egyértelmü, a védelmi elvnek kimondása után, pusztán a szankciók statuálása van hátra, ez pedig úgyszólván kizárólag a büntetőjognak körébe vág.

Igen tanulságos ennek a két szempontnak a felállitása azért is, mert pl. a magyar jogrendszer pragmatikai vizsgálatának során konstatálni lehet azt, hogy az ipari titok elvének felállitása már régen meg volt, az ipari titok, mint ilyen, bevett fogalom volt már régebben is a magyar jogban. A mi hiányzott, az a második csoportba vág. Hiányzott t. i. az ipari titok védelmének szerves rendszere úgy, a hogy azt

a modern jogfejlesztés terén legutóbb a tisztességtelen verseny ellen hozott osztrák törvény kialkotta.

* * *

Az alábbiakban az ipari titok jogi elemeit az európai jogrendszerekben szokásos tipusok alapján kivánjuk részletesebben kifejteni.

Ezeket az elemeket körülbelül a következőkben lehet összefoglalni :

Az ipari titok fogalma és tárgyköre.
A kötelezettek köre.
Az elkövetés módja.
Az elkövetés czélzata.
A vétkesség mértéke.
A kártérítés terjedelme.
Indítványi jelleg.
A tettes személyi viszonyai.
Bűnrészesség.
Felbujtás.
Elévülés.

Az ipari titok scholasticus fogalmát felállitani nem lehet, nem is történtek erre nézve kisérletek. E tekintetben utalunk különben a fogalom kérdésével foglalkozó külön fejezetre.

Eddig sehol a világon egy törvény sem adott erre a kérdésre feleletet. A tisztességtelen versenynek most tárgyalás alatt álló tervezete az első ezen a téren, a mikor az ipari titok fogalmának meghatározására vállalkozik. Nézzük, hogyan sikerült a vállalkozása. A tervezet 33. §-ának 2. bekezdése szerint üzemi titoknak tekintendő a vállalat üzletére, vagy üzemére vonatkozó minden oly ténybeli körülmény, adat, gyakorlati eljárás, gyártási mód, a melynek közismertté válása, vagy akár csak egy versenytársnak is tudomására juttatása az üzlet érdekeit

veszélyeztetni alkalmas, s a melynek ismeretét bár is csak az üzlet tényleges vezetésére hivatottak biza mának köszönheti.

Ennek a meghatározásnak több lényeges néhány formai, meg nyelvtani hibája van. Hogy valan titok legyen, ahhoz elegendő, ha reá a törvény titoktartás parancsát, illetve a titoksértés tilalmá kimondja. Helyesen tehát ugy kellene ezt a törvény szakaszt megszerkeszteni, hogy titokban tartandó az üzemre és üzletre vonatkozó mindazok az adatol a melyek elárulása kárt okozhat és a melyek csa azért kerültek a titoktartásra kötelezettek tudomá sára, mert ők a védett vállalatokhoz hozzátartoznak a gazdának bizalmasai. Tehát nem úgy kell feltenn a kérdést, hogy mi az ipari titok, (mert ipari titok az a mit a törvény annak rendel), hanem úgy, hogy mi tart a törvény titokban tartásra érdemesnek. Erre a kérdésre azután formailag helyes feleletet ad a ter vezet : mindazt, a minek elárulása kárt okozhat é a minek forrása a bizalmi viszony. Ez a felelete is hibás azonban. Mert a mit más törvény tilt, (példáu élelmiszer-hamisitás, mértékcsonkitás), vagy a mi er kölcstelen, az soha sem tarthat számot titokban tartásra, még ha olyan kárt is okozna az elárulása és ha akármilyen bizalmon épülő beavatásnak is köszönné a tettes a tudását. Ezenkivül nem lehet vitás, hogy az illető üzemi, vagy üzleti adatot mások közreműködése nélkül, belopódzás, kilesés, kikémlelés utján is meg lehet szerezni. Ezért a bizalmi viszonyra való utalás mellett meg kellene emliteni, hogy ez csak a szolgálati és társasági szerződés esetére szól.

Végeredményben azonban, ha le is lehetne győzni az ipari titok meghatározásával járó sokféle nehézséget, még akkor is helyesebb ezt egészen mellőzni és a minden egyes esetben itélő biró belátására bizni

annak eldöntését, vajjon titoksértés-e, vagy sem az, a mit a panaszos annak mond.

Ki kell azonban térnünk ezen a helyen az ipari titok tárgykörére, a mely viszont az ipari titok terminologiájának kérdésével van kapcsolatban. És e tekintetben teljesen feleslegesnek látszik bővebben foglalkozni azzal a vitával, vajjon az ipari titok megnevezése alatt mit kell érteni? Azt, a mit a magyar jogi nyelv üzleti, üzemi, műszaki és ipari titok nevezetével szokott illetni, feltétlenül kell érteni alatta, sőt beléje kell foglalni azt is, a mit a németek *Handelsgeheimniss*nek neveznek, bár nálunk a kereskedelmi titok kifejezése * teljesen ismeretlen.

És még egy lépéssel odébb menve bizonyos az, hogy ha ugyan úgy lehet nevezni, a mezőgazdasági titok is benne értetődik fogalmában. Hiszen nem lehet kétséges, hogy ez a szó : ipar, ép úgy, mint az angol »trade« szó, ezen a téren minden kivétel nélkül oly kereseti foglalkozást jelent, a melynek elfogadott, bevett és elismert gazdasági czélja van. Ennélfogva nem szorítkozhatik csupán az emberi kéz és gépek útján végbemenő annak az értéktermelésnek területére, mely anyagok feldolgozásában áll, hanem minden olyan emberi tevékenységre is, mely végeredményben értékek előállításával foglalkozik.

Természetes, hogy ennek a titokvédelemnek azután különös feltételei is vannak, ilyen pl. hogy a védendő körülmény egyéni jellegű legyen, hogy megengedett

---

* Ha csak ide nem számítjuk az alkuszi titkot, a melyre nézve a magyar kereskedelmi törvénynek 535. szakasza ezt mondja : »Az alkusz, a mennyiben a felek által az ellenkezőre feljogositva nem lett, vagy az üzlet természete ellenkezőt nem kiván, a megbizások, alkudozások és kötések tekintetében harmadik személyek irányában titoktartásra köteleztetik«. Ehhez tartozik az 545. §., a mely szerint : „Az alkuszok, kik a törvényben megállapított kötelességeiket megszegik, vagy azokat elhanyagolják, a feleknek az ebből eredő kárért felelősek.“

dolgokra és eljárásra vonatkozzék és hogy védelmére alkalmas forma legyen található.

Szorosabban és pontosabban körülírni ezt a tárgyi kört nagyon nehéz, de úgy látszik negativ definició útján könnyen lehet megérteni olyan körülírással, hogy mindaz a szellemi tulajdon, mindaz a gazdasági érdek, mely az ipari jogok védelmének systematizált formáiban nem tud otthonra tálálni, az beutalandó az ipari titoknak tárgykörébe, vagyis népszerűbben, a mit a szabadalmaztatással, védjegy-védelemmel, a czégnek bejegyzésével és a magánjogi szerződéseknek formájával feltétlen és kizárólagos tulajdon tárgyává tenni nem lehet, azt, az egyéb feltételek fennforgása esetén, ipari titoknak és védelemre érdemes jognak deklaráljuk.

Ha azt keressük, hogy mi lehet az ipari titok tárgya, akkor legegyszerűbb a kötelmi jogok legfőbb forrásának, a szerződéseknek idetartozó szabályaira utalni és akkor könnyű megállapitani azt, hogy tárgya lehet minden, a mi nem tilos, ha jogos érdek képezi alapját. A mit törvény vagy erkölcs tilt, az az ipari titoknak tárgya nem lehet, az nem részesülhet jogvédelemben. Ezek volnának a negativ korlátok. Vannak azonban pozitiv feltételek is, melyeket épen a konstrukció lehetősége érdekében kell felállitani. És pedig elsősorban azt, hogy az ipari titok tárgya egyéni jellegű legyen. A mint a védelemre igényt tartó ipari titok több vállalkozásé, megszünik titoknak lenni és nem tarthat igényt védelemre. Itt is nagy nehézségeket okoż ennek az individuális vonásnak elhelyezése az ipari titok dogmatikájában. Mert mi történjék akkor, hogyha ketten, vagy többen tartanak igényt valamely azonos ipari titoknak védelmére? Hogy lehessen akkor a konkurráló igények között az elsőbbséget megállapitani? Azt nem lehet kivánni, hogy a mikor valaki ipari titok birtokába jut, azt a publiczitás elvei szerint megjelölje. Mert eltekintve

ennek technikai nehézségeitől, kizárva látszik annak lehetősége is, hogy pl. egy iparos egy adott pillanatban számot tudjon adni a birtokában levő ipari titkokról. Azt sem tudja konstatálni egy adott pillanatban, hogy mi alakult ki már üzlete körében ipari titokká?

Mindezekből tanulságképen az tűnik ki, hogy substratum szompontjából sokkal nagyobb nehézségek merülnek fel az ipari titok konstruálásánál, mint a kötelezett alanyok körének meghatározásánál és plausibilisnek csak az a megoldás látszik, mely az ipari titokból önálló joganyagot alkotni nem is kiván, hanem megelégszik azzal, hogy az ipari titkot, mint fenyegető szankcziót állítja be a szolgálati viszony jogába és azt, a ki a szolgálattal járó köteles hűséget az ipari titkok megsértésével megbolygatja, büntetéssel sujtja.

Mindez azonban nem egyéb, mint őszinte bevallása annak, hogy ma még az ipari titokkal nem lehet úgy operálni, mint egy önálló és kialakult joganyaggal. Csak annyit tudunk, hogy a tér, a melyen ezen jelenségek felmerülnek, legnagyobb részt a szolgálati viszony talaja és tudjuk azt is, hogy a védelemre jogosan igényt tartó érdekekről van szó és hogy ennek az igénynek honorálása elől kitérni semmiesetre sem lehet. Kitünik az már abból is, hogy a mióta a szolgálati viszony törvényi szabályozás tárgya, azóta mindig és mindenütt büntetés éri, — bár eddig csak magánjogi értelemben, — azt, a ki a köteles hűséget megszegi, a ki munkaadójának érdekei ellen vét, a ki munkaadójának bizalmával visszaél és aki munkaadójának üzleti érdekeit veszélyezteti. Ez az utolsó mondat, mint látható, nem egyéb, mint a magyar ipartörvénynek és a kereskedelmi törvénynek frazeologiája azokban a szakaszokban, melyek a szolgálati viszony elszegéséről, rögtöni megszüntetéséről intézkednek. Tanúság ez arra nézve is, hogy a minek kimondásától a magyar törvénykönyv eddig nagyon fázott, azt már

régen megtette, csak nem nevezte saját nevén és nem beszélt ipari titkokról, mert félt, hogy ezzel veszedelmeket idéz elő.

A kötelezettek körére áttérve, azzal a kérdéssel kell foglalkoznunk, kik lehetnek az ipari titok megsértésének büntethető alanyai. Hogyha az ipari titok konstrukciójának alapjául elfogadott tulajdonelméletet tartjuk szem előtt, akkor azt kellene mondani, hogy kötelezett és illetve tettes mindenki lehet, akinek személye nincs olyan kapcsolatban az ipari titokkal, a milyen a sértettet fűzi a titokhoz. Ez azonban, legalább egyelőre, igen messze vezetne és tény, hogy eddigelé egyetlen egy jogrendszer sem helyezkedett erre az álláspontra. Mindenütt hozzávesznek még egy szempontot is, t. i. annak a szubjektiv feltételnek szempontját, a mely megkivánja, hogy a tettes a sértettel olyan kapcsolatban legyen, mely magával hozza azt, hogy a sértett a tettes iránt bizalommal viseltetik, a tettes pedig a sértettel szemben hűségre van kötelezve. Csak akkor létesül ipari titoksértés és csak ott válik aktuálissá az ipari titok, hol a felek között bizalmi viszony létesült. Szóval főleg a szolgálati viszony terülétén, még akkor is, ha ez a viszony a közvetlenség vonását elveszítve lassan-lassan tisztára száraz értékcserének képében jelenik meg. A gazdasági evoluczió és a jogfejlődés t. i. azt bizonyítja, hogy a szolgálati viszonynak alanyai között ma már hiába keressük azt a meleg, patriarchális kapcsolatot, mely őket a legújabb időkig egymáshoz fűzte. A munkaadó hovatovább nem lát egyebet alkalmazottjában, mint munkaerejének szállítóját, az alkalmazott meg munkaadójában a munkaerő szűkmarkú megvásárlóját. Egyik féltékeny a másikra. Mindegyik arra törekszik, hogy minél kevesebbért minél többet kapjon és ez a törekvés annyira megváltoztatja érzelmi világukat, hogy mindegyik abban látja boldogulásának zálogát, ha minél függetlenebbé teszi magát a másik be-

folyása alól. Ugyszólván egészen elvész az egyéni értékelés, a személyes megbecsülés gondolata, rendszerré válik az a másik ujabb gondolat, hogy egyik is, másik is pusztán egy nagy, magába zárt homogén tömegnek véletlen typusa.

Lehetséges, hogy ez a jellemzés ma még nem mindenütt és nem teljesen állja meg a helyét, hogy azonban a fejlődés iránya körülbelül ilyen, azt konstatálni lehet gazdasági társadalmunk szocziális alakulásából. És ha ez igaz, akkor közelfekvő dolog, hogy az ipari titok dogmatikai megbírálásánál el lehetne és talán el is kell ejteni eme érzelmi momentumok megfontolását.

Az ipari világhoz tartozó immateriális javak abszolut védelmének rendszere nagyjában máris elérte ezt a fokot. A német törvény is ezen az alapon építette föl az ipari titok rendszerét, a mennyiben azt mondja, hogy az ipari titoksértés miatt azok bünhődnek, a kik szolgálati viszony létesítése révén, akár csak hallgatólagosan is magukra vállalták a személyes hűség kötelezettségét, akár a főnök szükebb környezetéhez, akár a vállalat távolabbi alkalmazottjainak körébe tartoznak.

Ugyancsak a német törvény épugy, mint a franczia is, felsorolja az alkalmazottaknak egyes csoportjait, terminologiájuk azonban nem egészen szerencsés, mert ezek szerint a fizetéstelen embereket és az üzlettársakat ki kellene hagyni közülük. Ezzel szemben az osztrák törvény már óvatosabb, a mennyiben kimondja, hogy ezek is (külön meg is nevezi őket) lehetnek tettesei az ipari titoksértésnek.

A bajor partikuláris törvény, valamint a németalföldi törvény 343. §-a, az olasz Btkv. 168. §-a szintén abban a tágabb értelemben állítják fel a tettesek körét és a bajor törvény helyes érzékkel azokat teszi alanyokká, a kik hivatásuknál fogva, vagy ettől eltekintve jogellenes eszközök révén jutnak az ipari titok birtokába.

Sőt ezt a személyi kapcsolatot, ennek területét ki is kell terjeszteni másokra is, t. i. az esetleges társasági szerződés, vagy ingyenes szolgálati szerződés alanyaira. Hiszen nyilvánvaló, hogy a bizalmi viszony épúgy fennáll ezeknél a távolabb állóknál (üzlettársak, volontaire-k) is, mint a *pleni juris* szolgálati szerződéssel odafüzötteknél. Egy roszhiszemű és ravasz üzlettárs épúgy visszaélhet kivételes helyzetével, mint az az alsóbbrendű munkás, a kit megvesztegetnek az elárulásra. És azt az üzlettársat, a kinek betétje nem egyéb, mint szellemi vagyona, teljesen kiforgathatja jogából a lelkiismeretlen pénzes kompanista.

Igen érdekes az, a mit e tekintetben *Kohler*, elismert német jogtudós mond ezekkel a szavakkal: »Könnyen lehet, hogy az ipari titok az egyik üzlettársnak egész betétje; már pedig, ha a megállapodás közöttük olyan, hogy a betétnek gyümölcsét a másik társ csak a társaság fennállása alatt élvezi, akkor kell, hogy a betevő a társaság feloszlása után betétjének teljes birtokát és kizárólagos hasznát ismét visszanyerje.«

Ez is világosan mutatja, hogy az ipari titok aktuálítása már túlmegy a szolgálati viszonyon.

Ha azonban a tulajdon elméletét így megkorrigáltuk a bizalmi viszony szempontjából, akkor a kötelezettek köréből ki fog maradni sok oly ember, a ki mégis csak közelségbe jut a védendő jogtárgygyal. Ilyenek pl. a családtagok, jóbarátok, látogatók. Ezekkel szemben a törvény nem operálna. Itt tehát más, nem jogi védekezés fog segíteni. Magánemberekkel szemben segíteni fog az óvatosság, hivatalos emberekkel szemben pedig megvéd a hivatali titok parancsa és nincs semmi szükség arra, hogy a hivatali titoktartás speczialis helyeit a Btk.-ban az ipari titokra vonatkozó kiegészítéssel pótoljuk. Már csak azért sem, mert erről az oldalról igen kevés a valószínüség komoly veszedelmek beállására.

Az új magyar tervezetnek álláspontja e részben az, hogy:

a 33. §-ban kártérítésre kötelezi mindazokat a titoksértőket, a kik a titok ismeretét az üzlet tényleges vezetésére hivatottak bizalmának köszönhetik. A 34. §-ban ugyancsak a kártérités szankczióját mondja ki azokra a titoksértőkre, a kik a titok ismeretét valamely üzlet, vagy üzem körében való alkalmaztatásuknak, akár abban való részesedésüknek, akár valamely a vállalat igazgatására, vagy felügyeletére hivatott vállalati szervezethez való tartozandóságuknak köszönhetik s a melyeket az illetőknek az üzlet tényleges vezetésére hivatott egyének egyike kifejezetten mint titkokat jelölt meg.

E szerint a magyar tervezet sokkal tovább megy a tettesek körének meghatározásában, mint az eddig ismert külföldi törvények. Egy másik érdekes vonása a magyar tervezetnek, hogy külön §-ban foglalkozik az alkalmazottakkal és külön §-ban az önálló iparüzőkkel.

Egy szóval a szolgálati szerződés mellett a társasági szerződést is megteszi az ipari titok talajának, ezeket egymás mellé állítja s e miatt következetlenségbe esik, a mikor a titoktartást a szerződés fennállásának idejére, vagy a szolgálati viszony megszünését követő maximális három évre korlátozza.

Az elkövetés módja is igen lényeges tárgyi alkotó eleme a titoksértés deliktumának. E tekintetben feltétlenül kell szándékosság, vagy gondatlanság és nem kell megkivánni a tettesség különös czélzatát; mert elegendő, ha a sértést bosszantásból és akár károkozási czélzat nélkül követték el. Nagyon találó erre nézve az, amit a német büntetőtörvénykönyv indokolása az orvosi titoktartásra nézve mond abban az irányban, hogy nem szükséges a károsítási szándék, vagy haszonlesés momentumának kimondása, mert a sértettre és a titkának megőrzéséhez füződő érdekre nézve teljesen

közömbös, vajjon a titoksértés büntetendő szándékból, vagy könnyelműségből származott-e? Ez a kérdés egyik legnehezebb részlete az egész matériának. Mert, ha felállítjuk azt a követelményt, hogy vagy haszonlesésből, vagy károsítási szándékból eredjen a titok felfedése, akkor nem lehet üldözni a ravaszabb tetteseket, kik módot találnak e feltételek kijátszására. Igy pl. a tettes olyan társaság előtt fedné fel a titkot, melynél kizártnak látszik az ártásnak, a haszonlesésnek, vagy a tisztességtelen verseny czéljára való felhasználásnak a gyanuja és hol nem volna nyilvánvaló a károsítási szándék sem. Végeredményben azonban elérné azt, hogy ezen az uton az ipari titok megszünjék ipari titok lenni, a mikor aztán szabad jószág természetét ölti magára. Ezért kell feltétlenül olyan kiegészítés, a milyent a belga törvény ismer, a mely kimondja, hogy a felfedésnek rosszakaratunak, vagy fondorlatosnak kell lennie és a milyet a franczia joggyakorlat is meghonosított azzal, hogy megelégszik a bünös akaratnak, az ártási szándéknak bizonyitásával. (Intention coupable, volonté de nuire). Ebben a körben csak egy kritérium szükséges kérlelhetlen biztossággal, t. i. a tudatosság. Az elkövetés tudata nélkül ugyanis nem lehet szó tiltott titoksértésről. Ezzel egyértelmű azután a culpa lata, a nagyobbfokú gondatlanság. Az az alkalmazott, a ki kenyéradó gazdájának érdekeit hanyagul őrzi, a ki vétkesen bánik a rábizott jószággal, méltán odaállítható a tudatos bünöző mellé egy sorba.

A magyar tervezet igen részletesen határozza meg a titoksértés elkövetésének módját. A 33. §. szerint a tettes törvényben tiltott cselekmény elkövetése által, törvény szerint meg nem engedett közlések útján, az illető vállalat üzleti, vagy üzemi berendezésének kikémlése utján, vagy más, a jó erkölcsökbe ütköző módon jusson a titok birtokába. A 34. §. szerint a szolgálati, vagy

társasági szerződés is lehet titokszerzés forrása. Az elkövetés tulajdonképpeni módja a felhasználás, vagy versenyczélra való közlés, a felhatalmazás nélküli közlés, vagy a vétkes gondatlanság által való hozzáférhetővé tétel, versenyczélból való értékesítés a saját vállalatában, vagy máséban.

A mint tehát láttuk, a konstruálás egyik főszempontja eddigelé a kötelezettek körének megállapítása, a jogtárgyak körének megvonása, a tartozó hűség szerepének kijelölése volt. Ezekhez mint negyedik ilyen lényeges szempont járul a roszhiszemüség feltétele.

A roszhiszemüség fenforgása nélkül ipari titoksértés egyáltalában nem fordulhat elő. Ugy értendő ez, hogy miután egy jogrendszer az ipari titok sértését tilos dolognak tekinti, a titoksértés tudatának hijján és a mi ezzel egyértelmű, szándékosság, vagy culpa lata nélkül ipari titok sértése nem lehetséges. Ezzel szemben a czélzat szempontja nem lehet oly lényeges. Azt mondhatni hogy a czélzat az ipari titoknak nem tényálladéki eleme. És itt világlik ki a tisztességtelen verseny-féle kombináczionak tarthatatlansága. Ennek a kombinácziónak az alapja t. i. az, hogy az ipari titoksértés a tisztességtelen verseny czéljának szolgál. Ez az eset azonban csak kivétel lesz és ezt a kivételt is megszorítja számban és terjedelemben a szerződésbeli versenytilalmi kikötésnek gyógyszere, a mely az eddigi tapasztalatok szerint nagyrészt be is vált. Csak ahol nem válik be, ott kell a tulajdonképeni ipari titok konstrukczióját igénybe venni és büntetőjogi elemekkel operálni.

A német törvény nyomán azonban ma még igen általános az az irányzat, mely az ipari titok védelmének kérdését szerves összefüggésbe akarja hozni a tisztességtelen verseny ügyével. Például *Lode* iparfelügyelő egyik igen érdekes előadásában egyenesen a tisztességtelen verseny egy kialakult alakjának tartotta azt az esetet

ha valaki vesztegetéssel, vagy szép szóval egy üzleti alkalmazottat rávesz, hogy versenytársának üzleti, vagy gyári titkait elárulja, vagy szép szóval, avagy talán pénzzel is kitudni igyekszik versenytársának üzleti összeköttetéseit, megszerezni törekszik vevőinek névsorát, vagy pedig egyes fontos gyári titkok birtokába akar jutni. Vagyis ezen álláspont szerint az ipari titok védelme egyenesen kiegészítő része a tisztességtelen verseny ellen megóvó rendszabályoknak.

Sokkal helyesebb azonban kikapcsolni az ipari titok materiáját a tisztességtelen verseny konglomeratikus tömegéből és beiktatni az általános büntetőtörvénybe, vagy az ipartörvénybe.

Ez a törekvés egyébként hangosan megnyilvánult Németországban és nálunk, valamint a nemzetközi iparjogvédelmi kongresszusokon is. Nem szabad ugyanis szem elől téveszteni, hogy az ipari titok megsértése csupán egyik oldaláról nézve képez tisztességtelen versenyt és hogy épen ez az oldala siklik ki a törvényhozó kezéből.

A másik fontosabb oldaláról a titoksértés úgy jelentkezik, mint *abus de confiance*, mint a magánlaksértés analogiája.

A helyzet hasonlít a lopás esetéhez. A tolvaj, a tettes, az a titkomat eláruló alkalmazottam. Konkurrensem, a ki az elárult titkot értékesíti, az a tolvaj orgazdája. Már most mindig az az elsőrendű teendő, hogy a tolvajt sújtsuk. Ez a lényegesebb feladat, az orgazda üldözése csak ezután jön. Azután meg az orgazda — úgy lehet — sokszor kicsuszik, a tolvajt mégis meg kell fenyíteni, ha nem is tudjuk, hogy kinek vált jogtalan hasznára a lopás, ki az orgazda?

A magyar tervezet sem kíván meg egy különös czélzatot.

Hogy az ipari titok bűnvádi üldözése a sértett indítványától függjön, az helyénvaló intézkedésnek lát-

szik. Semmi olyan érdeket nem lehet konstatálni, a mely az egész társadalom szempontjából kivánatossá tenné a közvádnak fellépését. A védettnek legsajátabb érdeke van itt szóban, ennélfogva ahhoz sem lehet hozzászólni, hogy indítványa fölött teljesen szabadon rendelkezhessék és azt vissza is vonhassa esetleg. Mert igen gyakran beállhat az az eset, hogy egy ilyen bűnügyi esetnek nyilvános tárgyalása következtében sokkal nagyobb kára van a védettnek, mint lett volna különben, ha büntetlen marad a jogellenes cselekmény. Egyébként itt is érvényesül mindaz, a mit a magánindítvány és annak visszavonása tekintetében az egyéb ipari jogok körében, igy a szabadalom és védjegy bitorlásánál fel lehet hozni.

Az osztrák törvény tervezete hivatalból üldözendő deliktumot akart a tisztességtelen versenyrek minősülő cselekedetekből alkotni. Ez a terv erős ellenzésre talált. Ezért később elejtették. Tény különben, hogy sehol sem érvényesült ez az álláspont. A veszedelmei igen nagyok. Egy kereskedő emberre, iparosra nézve bármilyen bűnvádi lépés, nyomozási cselekmény, házkutatás elrendelése stb. igen kompromittáló és ép oly súlyos következésekkel járhat, mint a jogerős elitélés. Annál érdekesebb, hogy az alsóausztriai iparegyesület vitaülésein megnyilvánult az a felfogás, mely az ipari titoksértésre nézve kivételt akar tenni. Példákat hoztak fel a mellett, hogy az ipari titoksértés súlyos vétség, a mely igazolttá teszi a közvád fellépését. Még a sértett javára megitélendő és a kárt meghaladó összegű bírság sem képes teljes elégtételt adni az ipari titoksértésért.

A magyar tervezet nem avatja a titoksértést bűncselekménynyé, ennélfogva nem kerülhet szóba az indítvány kérdése sem. Csupán kihágási feljelentésre ad módot. Teljesen haszontalan és fölösleges munkát végez a tervezet a 36. §-sal, a mely megengedi, hogy

a kártérítési pörrel egyidejüleg büntető pör is meginduljon, ha erre a Btk. egyébként módot ad.

A bűnrészességre, vagy a felbujtatásra nézve ujat, vagy eltérőt mondani felesleges. A mint egyszer az ipari titok sértéséből deliktum válik, akkor a büntetőjognak általános része, — *mutatis mutandis* — alkalmazásba kerül az egész vonalon, legföljebb fokozódni fog különösen a felbujtásnak jelentősége, mert tekintettel arra, hogy az esetek nagy részében a tisztességtelen verseny lesz a felbujtás motivuma, ennek gazdaságpolitikai súlya kifejezésre kell, hogy jusson a felbujtás szempontjának erőteljesebb figyelembe vételében. A magyar tervezet annyiban foglalkozik a bűnrészesek, felbujtók és orgazdák kérdésével, hogy a kártérítési kötelezettséget ezekre is megállapítja.

Az elévülés is fontos lehet, főleg azért, mert a mint mondottuk, az indítvány visszavonásánál a sértettnek sokszor lehet érdekében a dolognak elhallgatása, ugy, hogy napirendre tér felette. És hogyha az üldözést nem tesszük záros határidőtől függővé, akkor a tettes örökös rettegésben lesz majd és ki lesz téve bármikor annak a veszedelemnek, hogy botlása miatt igaztalanul meglakol. Meg kell neki adni azt a jogot, hogy számot vethessen cselekedeteinek következéseivel, épen azért a lehető legminimálisabb elévülési időt kell felvenni.

Igen érdekes kérdés az is, vajjon az ipari titok fogalma megállhat-e akkor, ha a védelme központjában nem munkaadó, vagyis önálló gazdasági individuum áll, hanem a helyzet olyanforma, hogy az ipari titok egy iparossegédé, vagy egy alkalmazotté? Lehetséges-e ilyenkor ipari titokról beszélni, és igénybe veheti-e ilyenkor a titok gazdája a védelem fegyverét? Mert hogy az eset lehetséges, az kétségtelen.

Az ilyen esetek ma még nem praktikabilisek. Az ipari titok rendszere mai fejlődése szerint csak

önálló gazdasági egyedeket védelmez. Védelmének fegyvere csak az alkalmazottra és a védettnek egyenlő társaira, a konkurrensekre van irányitva, ennélfogva igen erős a rendi jellege és az osztályuralmi karaktere erősen antiszoczialis, bár igen gyakran hivatkoznak arra, hogy az ipari szellemi tulajdon egész rendszerének az a legszebb hivatása, hogy az anyagi tőke hiján levő osztályok annak útján felemelkedjenek a tőkés osztály sorába.

És itt világosodik meg, hogy az ipari titok rendszerének kiépítése több, mint a szolgálati szerződés jogának továbbképzése és megerősítése a munkaadó helyzetének. Nagy részében kodexe a szolgálati szerződés etikájának, ahonnét azután a konstrukciójának sok nehézsége is ered.

A magyar tervezet ezt az egyoldalú felfogást nyomatékkal és kifejezetten is nyilvánítja, a mikor állhatatosan valamely *»vállalat, üzlet és üzem«* titkairól beszél.

* * *

A mikor az ipari titok rendszeri kérdését vizsgáljuk, annál a pontnál, a hol az ipari titok a tisztességtelen versenynyel határos, többet időzni akkor kell, ha birálatot akarunk mondani arról a vitáról, mely egy speczialis törvény, vagy egy általános jogelv álláspontja körül keletkezett. Annak idején, a midőn az 1900-i tervezetet tárgyalták, sok hive volt annak a felfogásnak, hogy nincsen szükség külön törvényre a tisztességtelen verseny egyes elkövetési módjaival szemben. Elegendő, ha egy általános törvényi szabály tiltja a tisztességtelen versenyt. A bűnösség megállapitása a biró feladata volna. E felfogás szerint a tisztességtelen üzleti verseny egyszersmindenkorra semmiféle tövénynyel meg nem szüntethető, legyen az bármily preczize is megalkotva.

A kereskedői élelmesség a kibuvó utak kitalálásában kifogyhatatlan. Ezért a tisztességtelen üzleti verseny nehezen lesz oly törvény által leküzdhető, a mely túlságos részletes intézkedéseket statuál és pedig annál kevésbbé, mert ép az ipari és kereskedelmi forgalom az, a melyben a viszonyok hirtelen és gyakran feltünő gyorsan változnak. Czélszerűbbnek mutatkozik e felfogás szerint oly törvény létesitése, a mely lehetőleg általánosságban a tisztességtelen üzleti verseny fogalmát — pl. az uzsoratörvény mintájára — megállapitva, a részletekbe bele nem bocsátkozik, hanem az itélkező forumra bizza annak megállapítását, hogy a mindenkori viszonyokra való figyelemmel a fennforgó eset a tisztességtelen üzleti verseny fogalma alá vonható-e, vagy sem.

Ilyenformán az ipari titok elárulásának tilalmát sem kellene külön felállitani. Megfelelne az az általános tiltó szabály, mely a tisztességtelen versenyt üldözi.

Ez a felfogás, legalább az ipari titkot illetőleg, téves. Mert figyelmen kivül hagyja, hogy az ipari titok elárulása csak az esetek egy részében zárja magába mint motivumot vagy mint eredményt: a tisztességtelen versenyt. A mikor ez a két, most említett kritérium hiányzik, pedig épen bosszúból és ártó szándékból származó esetek ilyenek, akkor nincs tisztességtelen verseny és e szerint delictum sem volna.

Ha tehát ez a felfogás egyébként megállhatna is, az ipari titok tekintetében elhibázottnak kell mondani.

Nem szabad összetéveszteni ezt az ú. n. általános elvet azzal a normával, mely a franczia jogban, a code civil 1382. §-ába van lefektetve. T. i. ezzel szokás leggyakrabban támogatni a kritika alá vont felfogást. A code civil az általános quasi delictum elvét mondja ki az 1832. §-ban. Ennek hatása egészen más, mint

a tisztességtelen versenyt tiltó általános szabályé. Az 1382. §-t reá lehet huzni mindig az ipari titoksértőre, a tisztességtelen verseny tilalmát nem.

Figyelemreméltó egyébként, hogy a franczia jog példáját követi a magyar polgári törvénykönyv tervezete is. Az 1077. §. így szól:

1077. §.

»*A ki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtériteni tartozik.*«

1079. §.

»A ki valamely jogát nyilván csak azért gyakorolja, hogy ez által mást károsítson, vagy *a ki erkölcsökbe ütköző módon másnak szándékosan kárt okoz: jogellenesen cselekszik.*«

1140. §.

»A ki szándékosan elkövetett tiltott cselekmény vagy szándékos kötelességszegés miatt van kártérítésre kötelezve, a károsultnak nem vagyoni káráért is kártérítéssel (elégtétellel) tartozik.

Az elégtétel pénzösszeg fizetésében áll, amelynek nagyságát a biróság az eset körülményeinek figyelembe vételével a méltányosság szerint állapítja meg.«

A mint látjuk, a magyar polgári törvénykönyv tervezete a tiltott cselekmény fogalmát egységesen igyekezett meghatározni, és pedig akként, hogy a meghatározás elég tág legyen arra, hogy a sértettnek egész jogkörét fedezze, másrészt meg rábízza teljesen a bíróra — mint a code civil s a svájczi kötelmi jogi törvény, — annak eldöntését, hogy minő kár okozása állapít meg kártérítési kötelezettséget.

A tervezet megokolásának szavait idézve a pan-

dektajog szerint csak szubjektiv jog megsértése képez deliktumot, kivéve a kötelmi jogokat, a melyeknek az adós által való megsértése csak a kötelem módosulását, de nem új jog keletkezését eredményezi. A pandektajognak ez az álláspontja a modern élet szükségleteit nem elégíti ki. A szubjektiv jogon kivül is vannak oly javak, és oly jogi helyzetek, a melyek másoknak jogellenes megtámadásával szemben oltalomban részesítendők és melyek jogellenes megsértésének a kiegyenlítést illetőleg kártérítés kötelezettségét kell maga után vonnia. A tervezet azért nem a *jogoknak*, hanem az objektiv jog által védett egyéni *érdekeknek* megsértésében látja a deliktumot és lényegileg a franczia jogot követve ezen érdeksértésből származtatja a kártérítési kötelezettséget.

A jog által védett érdekek köre magában foglalja mindenekelőtt az összes szubjektiv jogokat. Természetes tehát, hogy az ipari titok nevezete alá tartozó és a pozitiv jog által oly sok irányban védett érdekek is odaértendők. Mert világos, hogy minden magánérdek, a melyet akár a tervezet, akár más törvény, vagy egyéb jogszabály védelemben részesít, ide sorolandó. Különösen a büntetőtörvények bírnak e tekintetben fontossággal, mert minden magánérdek, mely büntetőjogi védelemben részesül, ép ez okból a tervezet szerint olyannak lenne tekintendő, a melynek megsértése magánjogi kártérítési kötelezettséget is von maga után. A házjognak, a levéltitoknak, a magántitoknak megsértése e szerint a magánjog szempontjából is kártéritési kötelezettséget megalapitó tiltott cselekmény. A büntetőtörvény itt csak annyiban bir jelentőséggel, a mennyiben kitünik belőle, hogy egy bizonyos érdek jogi jelentőségű jószágként el van benne ismerve. Ellenben a mennyiben a büntetőtörvénykönyv a büntetendő cselekménynek tényálladékát határozza meg, az a meghatározás nem irányadó a magánjogi vétség tényálladékának szempontjából. Az ipari titok

ellen irányuló cselekmény pl. a tervezet értelmében tiltott cselekmény lesz akkor is, ha nem szándékosan, hanem gondatlanságból követtetett el, vagy ha egyéb tekintetben nem is forognak fenn azok a kellékek, a melyek a cselekmény eventuális büntethetőséghez szükségesek. Elég az, hogy a titok sérthetetlensége stb. oly jószágnak van elismerve, a mely jogi jelentőséggel bír.

Ebből nyilvánvaló, hogy abban az esetben, ha az ipari titok védelme bevonul majd a Btk.-be, ennek a reformnak minden tartozéka, tehát a kártéritési kötelezettség egész rendszere is szerves egészszé avatná az ipari titok szerkezetét.



Tanulságok és javaslatok.

Az ipari titok kommentáló anyagának összeállításából, a törvényhozási rendezés fontosabb szempontjainak kidomborításából a következő tanulságok jutnak kifejezésre.

Az ipari titok problemája aktuális.

Azzá tette az ipartörvény és a büntetőtörvény készülő reformja, a tisztességtelen verseny ujabb javaslata. Megállapítható továbbá, hogy az ipari titok és általában a titok büntetőjogi irodalmi feldolgozása is kezd magának utat törni, aminthogy a modern legiszlatorius törekvéseknek előterébe került az egész művelt világon. Legujabban a Magyar Jogászegylet hirdetett pályázatot a titok büntetőjogi védelmének feldolgozására, kevéssel ezelőtt pedig a Budapesti Orvosi Kaszinónak az orvosi titoktartásra kitüzött pályázata járt le.

Erre az időszerűségre való tekintettel helyénvaló annak a részletkérdésnek felállítása is, hogy milyen tanulságokat lehet levonni az ipari titokra vonatkozó magyar judikaturából és irodalmi megvilágításból.

A mi büntetőtörvényünk — mint láttuk — nem sorolja az ipari titkot a védett jogtárgyak közé. A büntetőtörvénybe, értelmezés útján való belemagya-

rázásra is csak néhány esetben történt kisérlet, oly módon, hogy az ipari titok megsértését a hűtlen kezelés bűncselekményével igyekeztek fedni. Az 1904. évnek folyamán képesek voltak a pótmagánvádlók egy jelentősebb esetben keresztülvinni azt, hogy egy vidéki vádtanács az ipari titok megsértésével terhelteket tényleg hűtlen kezelés vádja alá helyezte

Ezzel aztán ennek az érdekes bűnpörnek aktái le is záródtak, mert a vád alá helyezés nyomása alatt a sértettek magánjogi igényei rendeztettek és a pótmagánvádlók a vádat visszavonták.

A pernek ezt a megszakítását sajnálni kell, mert a per befejezésével talán mégis teljesen érvényre juthatott volna az a felfogás, hogy az ipari titok megsértése a hűtlen kezelés szakasza alá esik. Mindazonáltal a befejezetlen per is járt haszonnal, tanulsággal. Mert már maga ez a vád alá helyezés is örvendetes bizonyítéka annak, hogy a magyar biróságok nézetei az iparosság szellemi jószágainak megvédéséhez füződő fontos érdekek tekintetében, az iparosság javára megváltoztak.

Szerző már három éve »*A Jog*«-ban megjelent czikkében is utalt arra, hogy abban az esetben, ha ez a hajlandóság meg tud erősödni, akkor ilyen körülmények között remélhető, hogy az a kereskedelmi miniszter, ki másodizben próbálkozik meg az ipari titok megvédését szolgáló speczialis törvény alkotásának munkájával, szerencsésebb lesz, mint *Hegedüs* kereskedelmi miniszter volt 1900-ban szerkesztett törvényjavaslatával, mely a tisztességtelen verseny egyéb módjai közt az ipari titok megsértésének útján boldogulást kereső illoyális versenyt is üldözte. Az egész javaslat, — mint tudvalevő — megbukott, vele megbukott az ipari titokról szóló rendelkezés is, úgy hogy a szellemi javakat minden figyelemre méltó irányban megvédő magyar jogrendszernek egy régen érzett hézaga továbbra is megmaradt

Kétségtelenül gyakorlati tanulságokkal járna azoknak az okoknak keresése, melyek miatt a javaslat megfeneklett. A kudarcz hivatalosan bevallott oka az attól való félelem volt, hogy még csak gyermekkorában levő iparunk és kereskedelmünk nem birja ki a szigoru megrendszabályozást. Lehet, hogy ez nagyjában igaz volt a tervezetre, hogy azonban az ipari titokról szóló szakaszra nem állt, az a dolog természetében rejlő okokból folyik. Az ipari titok megsértésének tényálladéka mindig egy-egy önmagában álló telepre vonatkozik, reá nézve egy telep gazdája és a gazda hűtlen sáfárjai állanak egymással szemben. Az ipari titok rosszhiszemű megsértésének üldözése tehát nem érinthette volna az egész magyar ipar és kereskedés általános fejlődéséhez fűződő érdekeket. Sőt épen a zavartalan fejlődés érdeke követelte volna az ipari titok szóbanforgó védelmét.

Bármi volt azonban az oka annak, hogy az egész javaslat megfeneklett, annyi kétségtelen, hogy beható és a jelzett szakasz lényegét teljesen megvilágitó birálat, az ipari titokról szóló paragrafust már akkor is megmenthette volna *Corpus Juris*-unk számára. Nem kellett volna egyébre rámutatni, csak arra, hogy az ipari titok materiája nem új és nem idegen a mi jogunkban, hogy benne van tételes törvényeinkben, erős gyökerei vannak a magyar jogban és hogy csak ilyen új konstellációban lett volna új a mi számunkra. Az idetartozó bizonyságoknak kifejtése kívül esik e fejezet keretén. Azonban a nélkül, hogy a kérdést erről az oldaláról is teljes részletességgel itt tárgyalni kellene, kétségtelenül áll, hogy ha e megvilágitás megtörtént volna, nem kellett volna sok megkárosított iparosnak a Btk. hiányosságát megsiratnia, lett volna közvetlenül intézkedő törvényünk az ipari titok egyenes megvédésére.

Hogy ez csak e megvilágitás hiányán mulott, a többek között abból is látszik, hogy a javaslat előkészitő tárgya-

lásának folyamán épen az ipari titokról szóló szakasz ellen semmiféle komolyabb észrevétel nem merült fel.

A javaslat előkészitő munkálataira kiterjedő vizsgálódásnak nyomán is megállapithatónak látszik, hogy a tudományos kritika hozzászólásán fordult az ipari titokról szóló szakasznak sorsa. És ha áll az, hogy a jogi közvélemény időnkint figyelmen kivül hagy egyes reformtörekvéseket, (különösen azokat, a melyek csak közigazgatási érdeküeknek látszanak, amint ebben az esetben is történt), akkor minden lehető módon kell azon lenni, hogy jogi kritikánk termékenyebbé, általánosabbá váljék.

Nem először hangzik el az a panasz, hogy a magyar tudományos kritika nem eléggé intenziv. Különösen a tisztességtelen versenyről szóló első törvénytervezet előkészitése körül nem volt oly termékeny és beható, a milyennek a tárgy érdeméhez képest lennie kellett volna. Egy-két ismertetésen kivül a tekintélyesebb jogi időszaki irodalom nem is foglalkozott vele. Az egész mozgalmat inkább közigazgatási érdekü rendezésre való törekvésnek tekintették, és annak magánjogi, büntetőjogi vonatkozásait teljesen figyelmen kivül hagyták.

Igy természetesnek látszik, hogy a tervezetnek az anyagi jog szempontjából legérdekesebb része is teljesen méltatás nélkül maradt, hogy az ipari titok védelméről szóló szakaszok sem részesültek olyan tárgyalásban, amilyet fontosságuknál és az anyag látszólagos ujdonságánál fogva megérdemelték volna.

Mégis csak figyelemreméltó körülmény az is, hogy a javaslat tárgyalásának során senki, de senki sem mutatott reá a 9. §. tételes jogi hátterének fontos momentumaira. Nem szolgálhat e részben mentségül az sem, hogy tisztességtelen versenyről szóló német birodalmi javaslatnál is konstatálták a kritikának ezt a közönyét, a mely megismétlődött az 1907. évi javaslat körül is.

Pedig biztosra lehet venni, hogy ha éppen az ipari

titok védelme minden oldaláról alapos megvitatás alá került volna, ha kimutatta volna a kritika, (hisz az indokolás sem érintette ezt a pontot !) hogy ez a matéria nálunk sem »*ein Sprung ins Finstere*«, hanem benne gyökerezik, bár csak átültetés révén modernebb tételes jogunkban, ezt a fontos és leggyakorlatibb részét a tervezetnek valami módon fedél alá lehetett volna hozni már akkor is.

Hogy a kritika e meddőségének mi az oka, azt megvilágitani, egy kissé messzevezető vállalkozás volna. Bizonyára része van ebben annak is, hogy nálunk nincsen meg a kellő összeköttetés az anyag elméleti és gyakorlati művelése között. Az idetartozó hivatalos requisitumok leltára az illető jogterület kiválóbb tudományos mivelőjével való feldolgoztatásban és a vegyes ankétekben merül ki. Az illető miniszter megbizást ad valakinek a javaslat elkészitésére, nem ritkán az ügyosztályban magában fordittatja le a megfelelő külföldi anyagot, ankét elé bocsátja, az ujságok tudomást vesznek róla, a legközvetlenebbül érdekelt körök* azonban csak akkor foglalkoznak vele, mikor már szentesitve van a javaslat. Ezt pedig nem lehet elégnek mondani, az eredmények sem mutatják annak. Módot kellene találni arra, hogy az aktuális legiszlatorius törekvések mindig kellő méltatásban, feldolgozásban részesüljenek, lehetőleg *az ifjabb generáció köreiben* is. A szemináriumok és pedig egyenkint, valamint a tárgy szerint csoportositva, igen alkalmasak látszanak arra, hogy egy-egy joganyag rendszeres és minuciozus feldolgozás alá kerüljön. Az egyetemi pályadijak rozsdásodó stimulativuma pedig éppen predesztináltnak látszik ebből a szempontból.

---

* Adalékul szolgáljon erre nézve, hogy a budapesti ügyvédi kamara legutóbbi évi jelentése abban a részében, hol a kormány törvényjavaslatait birálja, az uzsorajavaslattal ugy végez, hogy átvesz a javaslat általános megokolásából néhány passzust.

Márkus Dezső táblabiró ugyanilyen szempontból kiindulva, társadalmi uton létesitendő praktikumok érdekében emelt szót nemrégiben.

Anélkül, hogy ezt a fontos kérdést részletesebben bonczolnók, még csak azt jegyezzük meg, hogy a kritika terméketlenségének okát az ipari titok esetében valószinüleg még abban is kell keresni, hogy a tervezet *sok* anyagot ölelt fel, nagy részben egészen uj kérdésekről szólt és — mert *csoportositása* ujszerü volt, mert legerősebben a tisztességtelen gazdasági verseny ellen irányuló éle domborodott ki, — a birálók figyelme is inkább az *egész* felé irányult és figyelmen kivül maradt az ipari titok speciális anyaga.

Figyelemreméltó tanulságok megállapítására nyujt alkalmat az a kérdés is, vajjon elég méltó-e az ipari titok arra, hogy a megvédendő gazdasági érdekek és vagyontárgyak közé soroltassék, azután pedig kutassuk azt, hogy a védelem keresztülvihető-e a valóságban?

Az ipari titok a szellemi javak közé tartozik, szellemi produktum, mely a többitől annyiban tér el, hogy nem lehet olyan megjelenési formája, nem ölthet olyan testet, mint a többi szellemi javak, melyeknek mégis van valami incarnatiójuk.

Általában véve az a jogi értelemben vett kérdés, hogy mi az ipari titok, csak a legeslegujabb időben* részesül kellő figyelemben a tudományos kutatás részéről. Pedig tudvalevő tény, hogy a legtöbb külföldi jogrendszer büntető- és polgári jogi védelembe veszi és ennélfogva úgy kezeli, mint a többi vagyonjogi érdekű kategóriát. Indokoltnak látszik tehát, hogy a fogalom jogi oldaláról lehető részletességgel kifejtés alá kerüljön.

Nézzük elsősorban, hogyan illik a tulajdonjogban

---

* Lásd *P. Schmid* (Fabrik und Geschäftsgeheimnisse) 1907.

foglalt, mindenkivel szemben hatályos absolut védelem az ipari titokra?

Az abszolut védelem két részből áll. Egyrészt felállítja a tilalmat, mely így szól: »*Ne bántsd a másét!*« Másrészt ennek a szankczióját, mely így szól: »*Ha bántod a másét, magánjogilag* (*és esetleg büntetőjogilag*) *felelsz érte.*« Már most a titok védelménél úgy áll a dolog, hogy *a priori* itt a védelem középpontjában levő egyénen kivül nem tudja senki, hogy mit nem szabad bántania. Illetve nem lehet látni a védelem objektumát, mint a többi abszolute védett javaknál. Ugy, hogy sérelem esetén a biró, kinek rendes hivatása a szankczió igéjét kimondani, azaz *deklarálni*, az egyuttal arra is hivatott itt, hogy a sérelem fenn, vagy fenn nem forgása fölött határozzon, vagyis *konstituáljon.* Igy válik itt minden egyes konkrét eset kapcsán törvényhozóvá a biró.

Ez összefüggésben van különben a titok meghatározhatatlanságával.

Fölötte hasonlít egyébként ez a kategória a birtok kategóriájához.

Ha nézem a dolgot statikus állapotában, csupán *tény* az, hogy én gazdasági hasznát látom annak, a mit a jogállapot titoknak elfogad. De rögtön *joggá* lesz ez, a mint engem ennek a jogos élvezetében megháborgatnak, tehát a dinamikus állapotban. Ennek megfelelően addig, mig e háborítás fenn nem forog, addig nincs is ipari titok, mint védett jogtárgy, addig nekem jogom sincs, a mint hogy ki is van zárva a védelem lehetősége egyszerüen azért, mert a védelemnek nincs látható tárgya már a fentiek szerint sem. Csak akkor beszélhetek jogról, ha panaszom a biró elé kerül. Itt azonban a helyzet szintén csak úgy alakúl, mint a birtoknál (eltérőleg a tulajdoni kérdéstől). Tudniillik, mint a birtokháboritási keresetnél,

ugy itt is a birónak hivatása dönteni a fölött, volt-e birtokom és másodszor, birtokom háborítása-e az, a miről én panaszkodom.

Még abból a szempontból is egymásra üt a két dolog, hogy az a kérdés, mi a birtok tartalma és mi a birtok megzavarása, a mindenkori gazdasági, forgalmi, gyakorlati élet felfogásának kérdése, nem pedig dogmatika. Pl. a földbirtoknak nem lehet megzavarása az, hogy én megszemlélem, megnézem, bár *invito possessore*. De egy gyári berendezésnek megtekintése, a jogosult engedélye nélkül, vagy tilalma daczára, a fent mondottak álláspontjáról beszélve, már világos birtokháboritás lesz, legalább olyan államokban, a hol az ipari titkot védik.

És ezen a ponton domborodik ki még jobban az, amit a bírónak delegált törvényhozási hatásköréről mondottunk. A birtok eddig bevett alakjainál ritkán fordulnak elő oly helyzetek, a melyekben az a kérdés, van-e a birtokvédelemnek helye (van-e interesse) felmerülne. Ott legtöbbször tipusokról, a testi dolgok birtokának tipusairól lesz szó. Itt azonban már csak azért is, mert a jogterület uj és mert immaterialis szubsztratumról van szó, minden egyes konkrét eset külön döntés tárgya.

Milyen vonatkozásban van a védelem szempontjából az ipari titok a többi ipari érdekű szellemi vagyonnal? A szabadalomnál, a védjegynél, a mintáknál tudom, látom, mire terjed ki a védelem, tudom, mit nem szabad utánoznom, forgalomba helyeznem.

Nem így az ipari titoknál. Ha az ipari titoknál meg lenne mondva, hogy X—Y-nak ez az üzleti titka, vagy volna egy nyilvános titok-jegyzék, á la szabadalmi-lajstrom, vagy cégjegyzék, már ezáltal megszünnék titoknak lenni az, ami védelemre szorul. Pedig a védelem egyetlen módja és egyuttal az érdek lényege is az, hogy

a mit védeni kell, az titokban maradjon. Ezek a vonások adják meg az ipari titok különös jogelvi jellegét.

Ami a kérdés praktikus oldalát illeti, ha lehetséges volt kimondani azt, hogy az iró szellemi munkáját megilleti a kizárólagos rendelkezési jog, kell, hogy ez kimondható legyen az ipari titokra is. Az ellenvetés az lesz, hogy az iró munkájának van konkrét szubsztratuma, megjelenési formája, a könyv, a nyomtatvány és azon az író neve, a mi lehetségessé teszi az abszolut védelmet. Erre az a válaszunk, hogy az ipari titoknak is van megjelenési formája, csakhogy az nem száll úgy kézről-kézre, mint a könyv. És bár az ipari titok jogositottjának neve nem is szerepelhet a titok megjelenési tárgyán úgy, mint az írói munkánál, mégis az, a kire az ipari titok reá van bizva, nagyon jól tudja, hogy az a gazdáját illeti meg. Másodsorban pedig a könyvet sem csupán úgy védjük meg, hogy csak teljes utánzását büntetjük, hanem üldözzük a rosszhiszemű kivonatolást is, a plágiumot is.

Senkinek sem fog eszébe jutni a büntető paragrafusok mozgósítása azért, mert valamely olvasónak szellemi vagyona egy szerzői-jogi védelemben részesülő munka tanulmányozása révén szellemi kincsekkel gyarapodott. Hiszen ő csupán jogszerűen használta a védelem középpontjában álló munkát. Ha azonban plágiumnak révén, vagy a szerzői jog egyenes bitorlásával csengő pénzre akarná váltani azt a megvédett birtoktárgyat, az 1884. évi XVI. t.-c. már rá tenné sújtó kezét.

Igy állnak a dolgok az ipari titok kérdésében is. Csak a rosszhiszemű jogsértéssel szemben szorul és érdemes az ipari interessé-nek ez a formája védelemre.

* * *

Távolabb eső, de azért kétségtelenül az érdemre tartozó tanulságok ezek is : A ki behatóan figyelve megy

végig a mai büntetőtörvénykönyvek rendszerén, annak szemébe fog ötleni, hogy a védett jogtárgyak felölelésében bizonyos konzervativizmus ad irányt. Szinte feudális izök van, ha ezt a szót használni lehetne annak a maradiságnak jellemzésére, amely abban nyilvánul meg, hogy a modern közgazdasági élet jogi érdekeivel szemben csak nehezen akarnak felmelegedni. Idetartozik az is, hogy a hol hatalmi, állami kérdésről van szó, ott azonnal megnyitják kapuikat. Igy például a katonai erődítéseket, hadi titkokat abban a pillanatban veszik védelmükbe, a mikor először Btk.-ról van szó. De közgazdasági érdekek iránt is van érzékük, ha állami, közhatalmi szempontok diktálják. A vasuti, postai és távirdai berendezéseket is megvédi minden Btk. Csak a magángazdasági élet modern jelenségeivel szemben marad tartózkodó. Nem látja, hogy a technika haladása hogyan döngeti elmohosodott kapuját. A kábelek büntetőjogi védelme már befejezett, a Marconi-állomásoké és a léghajózási utaké a legközelebbi jövő homályában derengő valóságok. Mért késik az ipari termelés és a kereskedelmi forgalom jogos érdekeinek indokolt és kivánatos megbecsülése?

* * *

Az ipari titok megsértése valójában a tulajdon megháboritása. Ebben az értelmében pedig a mai magyar Btk.-ben több tanulságos analógiát lehet találni, a melyek többé-kevésbbé kifejezetten támogatják azt a feltevést, hogy dogmatikai szempontból csak a tulajdon és a tulajdonsértés konstrukcziójának alapján lehet felépiteni az ipari titok rendszeres védelmét.

Eme analógiák a következők: 1. az otthon védelme (magánlak-sértés), 2. magánosok elleni erőszak.

Az otthon jogának megvédelmezésére szolgál a magánlak-sértést üldöző 330. §.

Ugyanerre való a 332. §. is.

Ezeknek értelmében tehát a magyar Btk. a tulajdon és a birtok jogában rejlő legteljesebb rendelkezési jogot, továbbá az eme utóbbiban foglalt kizárási jogot kifejezetten úgy védi, hogy segitséget ad a lakásomba, a mühelyembe, a boltomba való behatolás, az abban való bennmaradás megtiltásához. Megvédi a tulajdonjognak legnagyobb immateriális, szellemi és erkölcsi tartalmát. Azt a körülményt tehát, hogy a magyar Btk. ilyen messze megy a tulajdonnak oltalmazásában, eléggé meggyőző argumentumnak lehet felhozni azokkal szemben, a kik félnek a nehezen konkretizálható ipari titoknak, mint eminenter közgazdasági érdeknek és vagyonértéknek törvényi védésétől. Találó argumentum lesz ez különösen akkor, ha szem előtt tartjuk, hogy az iparos mühelye egyenes, nyilt támadással szemben, a fentiek szerint, meg van ez idő szerint védve, ellenben azokkal szemben, kik a szolgálati viszony folytán intimusai, teljesen védtelen. Vagyis ugy fest a mai jogállapot szerint a Btk., mint olyan várparancsnok, a ki az erőditmény gyenge pontjait, helyesebben a várfal réseit erősités nélkül hagyja és a biztos helyekre vezényli egész erejét.

Ujból utalunk itt is arra, hogy az ipari titok védelmében foglalt az a tartalmi rész, hogy az iparos jogosulatlan egyéneknek a mühelyébe való belépést, a benne időzést megtilthatja a Btk. 330. és 332. §§-ai szerint nálunk is pozitiv valóság.

Nyilvánvaló tehát, hogy ennyiben a magyar Btk. következetlennek bizonyul. Arra, hogy nyilt, szembejövő támadással szemben megvédi az iparos mühelyét és lappangó veszedelemmel szemben pőrén hagyja, bizonyíték a 175. §. is.

Ez így hangzik:

»Ha valamely csoport azon czélból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakat kövessen el valakinek lakába, *üzleti*

helyiségébe vagy bekeritett birtokába betör, a csoportnak mindenik tagja a magánosok elleni erősebb büntett miatt 2 évig terjedhető börtönnel büntetendő.«

A tanulság tehát a fejezetben felhozottak szempontjából ez: Amellett, hogy az ipari titok szerves védelme a Btk.-be igtattassék be, az érveknek légiója beszél. Az ellene felhozható érvek, — ime, a fentiekben — teljesen le vannak szerelve.

A javaslat tehát, mit az ipari titok rendszeri elhelyezésének és konstrukcziójának tekintetében tenni lehet, a következő:

Teljes kártéritést kell nyujtani a jogos szellemi tulajdonában megháborított iparosnak, akár menthető volt a titoksértés, akár pedig rosszhiszemü, ugy az alkalmazottal szemben, mint más, e csoportba nem tartozó tettesekkel szemben. Büntetés érje ezenkivül a tettest mindig, valahányszor rosszhiszemü volt a cselekedete vagy mulasztása. Alkalmazottal szemben enyhébben birálandó el a jóhiszemü titoksértés, ha a károsító szándék nem ismerhető fel és ha ismét szolgálati szerződést köt, ellenben viselje cselekedetének minden következését, ha kiválása után már mint önálló iparos kerül a biró elé vádlottként. Módot kell találni arra, hogy az alkalmazott és a munkás is igénybe vehesse az ipari titok védelmét, ha a védendő ipari titok az ő jogos szellemi jószága. Az lehetetlen állapot, hogy csak az önálló iparos tarthasson számot jogvédelemre, szellemi tulajdonára, a munkás nem. Erre a kiterjesztésre, a munkás ipari titkának megvédésére egy jogrendszer sem gondolt eddigelé és a mi legujabb idetartozó törvénytervezetünk sem vetett ezzel számot. A panasz legyen inditványos, vagyis a biróság csak akkor járjon el, ha feljelentést tesz a károsult, a ki a panaszt tetszése szerint vissza is vonhassa. Be kell hozni a tilalmi parancs intézményét

az ipari titok dolgában is úgy, hogy az iparos, a ki tudomást szerez a készülő titoksértésről, megelőzhesse az őt fenyegető sérelmet óvással, birság és kártérités előzetes birói kimondásával. Ez is teljesen eredeti intézkedés volna, a melytől feltétlenül üdvös hatásokat lehetne várni.

Igy olyan formában nyerhetne megoldást az ipari titok problémája, hogy mintául szolgálhatna az egész világnak mostanában, a mikor az egész kérdés mindenfelé leköti a praktikus igazságszolgáltatásnak és a jogtudományi elméletnek figyelmét.



Bibliográfia.

Alexander-Katz, Richard, Die unredliche Konkurrenz. Berlin, 1892.

Allart, Traité théorique et pratique de la concurrence déloyale. Paris, 1892.

Andre, Gutachten, erstattet dem XIX. Deutschen Juristentag. (Berichte des XIX. Deutschen Juristentags, Gutachten.)

Arbuthnot, Behandlung des Geheimverrats in England. (Verhandlungen des XIX. Deutschen Juristentag. I. Band.)

Axter, Das Bürgerliche Gesetzbuch als Ergänzung zu dem Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs (Unltr. Wettbewerb. Jahrg. I.

Bachem, Wie ist dem unlauteren Wettbewerb im Handel und Gewerbe zu begegnen? Köln. 1893.

Bachem-Roeren, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.

Bert, Traité théorique de la concurrence déloyale. Paris.

Birkenbihl, Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Berlin, 1896.

— Der unlautere Wettbewerb, erläutert durch die Rechtsprechung, Hannover, 1902.

Boettger, Hugo, Zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Braunschweig, 1895.

Brunstein, Schutz der Fabrikgeheimnisse. Wien, 1887.

Christiani, Das Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.

Couhin, La propriété industrielle, artistique et littéraire. Paris, 1898.

Daltrop, Der unlautere Wettbewerb. Dresden, 1896.

Damme, Der Schutz der Fabrik- und Geschäftsgeheimnisse. Berlin, 1894.

Daniel, Alfons, Darstellung des Verbrechens des unlauteren Wettbewerbs. München, 1900.

Darras, Traité théorique et pratique de la concurrence déloyale. Paris, 1895.

Dufourmantelle, Code Manuel de Droit Industrielle, Paris. 1893.

Eck, Vorträge über das Recht des Bürgerlichen Gesetzbuches. Berlin, 1903.

Eeckhout. Concurrence déloyale. Gent, 1905.

Engel, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin, 1896.

Feuerbach. Anmerkungen zu dem bayrischen Strafgesetzbuch von 1813.

Finger, Der Begriff des Geschäfts- und Betriebsgeheimnisses nach der bisherigen gerichtlichen Praxis. »Unlauterer Wettbewerb«, Jahrg. I.

— Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin, 1897.

Fliess, Verpflichtung der Handlungsgehilfen zur Wahrung von Geschäftsgeheimnissen. Berlin. 1898.

Freudenstein, Über den Schutz gewerblicher technischer Geheimnisse durch die Gesetzgebung. (Goldammers Archiv für Strafrecht, Bd. XXXII.)

Friedländer, Eugen. Der strafrechtliche Schutz des Geschäfts- und Betriebsgeheimnisses. Berlin, J. Guttentag. 1903. (Abhandlungen des kriminalistischen Seminars an der Universität Berlin. Neue Folge, II. Bd. 3. Heft.)

Fuld, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Hannover, 1896.

Gwallig, Die gesetzlichen Bestrebungen des Deutschen Reichs zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, München, 1895.

Gierke, Deutsches Privatrecht, I. Bd. Leipzig. 1895.

— Der Rechtsgrund des Schutzes gegen unlauteren Wettbewerb. (Zeitschrift für gew. Rechtsschutz, Jahrg. IV.)

Giesker, Das Recht des Privaten an der eigenen Geheimsphäre, Zürich, 1905.

Gottschalk, Das Gesetz über den unlauteren Wettbewerb, Berlin, 1895.

Grünewald, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, München, 1896.

Guttentags Verlag, Das niederländische Strafgesetzbuch v. 3. März 1881. Berlin.

Haeuser, Gutachten über den Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung des Unlauteren Wettbewerbs. (»Chemische Industrie«. Jahrg. 1895. Nr. 2.)

Hauss, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, Berlin. 1896.

Heinze, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Leipzig, 1896.

Hesse, Der Rechtsschutz der Geschäfts- und Betriebsgeheimnisse in Deutschland. Leipzig, 1906.

Kahn, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. München, 1896.

Katz, Edwin, Bericht für den XIX. Deutschen Juristentag.

— Der unlautere Wettbewerb. (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz, I. Jahrg.)

— Der unlautere Wettbewerb, (u. ott).

Kohler Josef, Geschäftsgeheimniss, Verletzung und Versuch der Verletzung. (Patent- und Industrierecht I.)

Kohler, M. M. Das Verbrechen des unlauteren Wettbewerbs. Breslau, 1901.

Kunreuther, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.

Landgraf, Schutz der Geschäfts- und Fabrikgeheimnisse. (Zeitschrift für gewerbl. Rechtsschutz. III. Jahrg.)

Leonhard, Der unlautere Wettbewerb. Wien 1903.

v. Liszt, Lehrbuch des Strafrechts.

Lobe, Das Gesetz vom 27. Mai 1896. systematisch dargestellt. Leipzig 1896.

Lode, A tisztességtelen verseny (M. Ipar 1898.)

Lörsch, Code civil. Leipzig 1887.

Lubszyeski, Die bisherigen Wirkungen und die Reformbedürftigkeit des deutschen Wettbewerbsgesetzes (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. IV.

Marcus, Steht der Agent unter dem Strafverbot des §. 9. des Wettbewerbs-Gesetzes? — Zur Frage, betr. Schutz der Geschäfts- und Fabrikgeheimnisse. (Zeitschrift Unlauterer Wettbewerb. Jahrg. II.)

— Schadenersatzansprüche aus Wettbewerbsdelikten. (u. ott).

Meyer, Alexander, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1896.

Müller, Das Reichgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, 4. Aufl. Fürth. 1902.

Nicolas et Pelletier, Manuel de la propriété industrielle, Paris, 1888.

Országos Iparegyesület felterjesztése a tisztességtelen verseny ügyében. (Magyar Ipar 1899. és 1900.)

Ortloff. Zum Schutze der Geschäftsgeheimnisse. (Schmollers Jahrbuch der Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft, Jahrg. 1883.)

— Das Individualrecht auf Bewahrung der Geschäftsgeheimnisse, (Busch, Archiv für Theorie und Praxis des allgemeinen deutschen Handels- und Wechselrechts. Bd. 46.)

Osterrieth. Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1896.

Pelletier. Brevets d'invention. Paris.

Pinner, Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin1903.

Poeschel. Die Praxis des Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1903.

Pouillet, Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale. Paris. 1892.

Rausnitz, Zum Gesetzentwurf zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Berlin 1895.

Rauter, Zur Reform des Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. IV.)

Reinhardt, Geheimnisse und deren Bewahrung. Leipzig 1905.

Reuling, Der unlautere Wettbewerb nach dem zweiten Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. — Über den Rechtschutz von Fabrikations- und Geschäftsgeheimnissen. Berlin 1895.

Roeren, Das Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs. Köln. 1896.

Rosenthal. Unlauterer Wettbewerb, (Handbuch für Staatswissenschaften.)

Schmid, Paul, Der österreichische Gesetzentwurf zum Schutze gegen unlauteren Wettbewerb (Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Jahrg. I. Nr. 7.)

— Das Waarenzeichenrecht nebst einem Überblick über die Bestimmungen wider den unlauteren Wettbewerb nach der Gesetzgebung aller Länder. Leipzig 1899.

— Die Gesetze zum Schutz des gewerblichen Eigentums. Berlin 1896.

Schmid, Paul, Zu dem Entwurfe eines Gesetzes wide unlauteren Wettbewerb. (Zeitschrift für ge Rechtsschutz, Jahrg. IV.)

— Sind die Bestimmungen der §§. 824. u. 826 B. (auch zur Bekämpfung des unlauteren Wettbev anwendbar? (Gewerbl. Rechtschutz und Urheberr 1903.

— Bericht betr. Abänderung des Gesetzes über den ur teren Wettbewerb. (Unlauterer Wettbewerb. Jahrg. Heft. 5., 6., 7., 8., 10.)

— Der gesetzliche Schutz der Fabriks- und Geschäftsgehe nisse (Tübingen, 1907).

Schneider und Fick, Das schweizerische Obligationenre Zürich 1893.

Schuler, Concurrence déloyale. Zürich 1895.

Stegemann, Unlauteres Geschäftsgebaren. Braunschweig 18

Stenglein, Die strafrechtlichen Nebengesetze des Deutsc Reichs. 3. Aufl. Berlin 1903.

Stephan, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettl werbs. Berlin 1896.

Schwaiger, Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren We bewerbs. Ansbach 1896.

Schwarcz Lajos, A tisztességtelen verseny ellen, és

Dr. Szakolczai, A tisztességtelen verseny (M. Ipar 1889.)

Wassermann, Der § 826. B. G. B. als Mittel zur Bekämpfun des unlauteren Wettbewerbs (Unlauterer Wettbewer Jahrg. II. és Jahrg. IV.

— Der Verrat von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen (Unlauterer Wettbewerb, Jahrg. III. Nr. 1. és 2.)

Wechsler, Dr. Jacob, Der Verrat der Fabrik- und Geschäfts- geheimnisse, (Zeitschrift für gewerbl. Rechtschutz II. Jahrg.)

